

25.1.2013

Jakelussa mainituille

Viite

Asia **Lausuntopyyntö hallituksen esityksen luonnoksesta**

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää jakelussa mainituilta lausuntoa liitteenä olevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta sekä laiksi orpoteosten käyttämisestä.

HE-luonnos sisältää lainsäädäntöehdotuksia seuraavista tekijänoikeuden alaan kuuluvista asioista:

- Direktiivin 2011/77/EU (suoja-alka) edellyttämät säännökset
- Direktiivin 2012/28/EU (orpoteokset) edellyttämät säännökset
- Lähettäjäryitysten ja lehtikustantajien arkistotaltelstojen käyttöä koskeva sopimuslensslsäännös
- Sopimuslenssikonstruktion vahvistaminen
- Lalnauskorvauspykälän täsmentäminen
- Äänitallenteen suojan liittymäkriteereiden täydentäminen

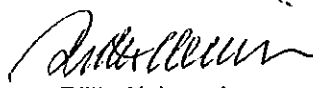
Opetus- ja kulttuuriministeriössä jatketaan mahdollisten lainsäädäntötarpelden arviointia hallitusohjelmaan sisältävän hyvitysmaksujärjestelmän uudistamisen, luvattoman verkkojakelun vastaisten toimien ja kohtuullisen korvauksen osalta, sekä lisäksi televisio-ohjelmien verkkotallellennuspalveluihin liittyvien kysymysten osalta.

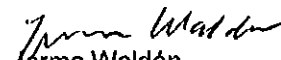
Kirjalliset lausunnot HE-luonnoksesta pyydetään toimittamaan osoitteeseen kirjaamo@minedu.fi viimeistään perjantaina 22.2.2013.

Lisätietoja: hallitusneuvos Jorma Waldén, puh. 0295 330338, jorma.walden@minedu.fi

Kansliapäällikön sijainen,
Ylljohtaja

Hallitusneuvos

Riitta Kalvosola

Jorma Waldén

Liite Luonnos hallituksen esitykseksi

Jakelu

Aalto-yliopisto
Aalto-yliopisto, Taideteollinen korkeakoulu
Alkakausmedia ADS Oy
Akava ry
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry
Anvla
Arkistoyhdistys ry
Arts & Minds Oy
Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK
Av-Tuottajien Tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry
Business Software Alliance BSA
Celia - Näkövammaisten kirjasto
Digita Oy
DNA Oy
Edita Oyj
Electronic Frontier Finland - EFFI ry
Elektronikan tukkukauppaat ETK
Elinkeinoelämän Keskusliitto ry
Elsa Oyj
Esittävien taiteilijoiden ja äänitteliden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry
Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEK
Finlands svenska Biblioteksforening rf
Finlands svenska författareforening rf
Finlands Svenska Skådespelarförbund rf
Finnnet-liitto ry
Forum Artis ry
Freelance Ohjelmatyöntekijät Ry
Freelancemuusikot Ry
F-Secure Oyj
Graafinen Teollisuus Oy - Grafiska Industri Ab
Grafia ry
Helsingin Käräjäoikeus
Helsingin yliopisto
Hohtokari Oy
Invalidiliitto ry
IPR University Center Association ry
Itä-Suomen yliopisto
JCDecaux Finland Oy
Johanna Kustannus Oy
Jyväskylän yliopisto
Kansainvälinen kauppakamari ICC Suomi
Kansallinen audiovisuaalinen arkisto
Kansallisarkisto
Kansalliskirjasto
Kehitysvammaliitto ry
Keskuskauppakamari

Kilpailuvirasto
Kirjakauppaliitto ry.
Kirjallisuuden edistämiskeskus
Kirkkohallitus
Kodintekniikkaliitto
Kopioisto r.y.
Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö CUPORE
Kuluttajat-Konsumenterna R.Y.
Kuluttajavirasto
Kuurojen Liitto r.y.
Kuvataideakatemia
Kuvittajat ry
Lapin Yliopisto
Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Lavastus- ja pukusuunnittelijat ry
Liikenne- ja viestintäministeriö
Luovan säveltaiteen edistämissäätiö LUSES
Luovan työn tekijät ja yrittäjät LYHTY
Mainostajien liitto ry
Markkinaoikeus
Markkinointiviestinnän Tolmistojen Liitto MTL ry
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Turism- och Restaurangförbund rf
Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy
MTV Oy
Museovirasto
Musikkituottajat - IFPI Finland
Muu ry
Neogames
Nokia Oyj
Näkövammaisten Keskusliitto ry
Ohjelmistoyrittäjät ry
Oikeusministeriö
Ondine Oy
Opetushallitus
Otavamedia Oy
Oulun Yliopisto
Oy Anima Vitae Ltd
Oy Cosmos Music Finland Ab
Oy Filmitoiminta Oy
Oy International Business Machines Ab
Patentti- ja rekisterihallitus
Pop & Jazz Konservatorio
Professoriliitto ry
Radio- ja televisiotuottajien liitto ry
Radiomedia ry
Rakennusinsinöörit ja -Arkkitehdit RIA ry
Sanasto ry, Sanasto rf
Sanoma Entertainment Finland Oy
Sanoma Entertainment Oy/SWelcom
Sanoma Oyj
Sanomalehtien liitto
Sarjakuvantekijät ry
Satelliitti- ja antenniliitto SANT ry
SBS Finland Oy

Seuraava Oy
Sibellius-Akatemia
Sisustusarkkitehdit SIO ry
Sisäasiainministeriö
Sulake Corporation Oy
Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ry
Suomen Anti-piratismiyhdistys ry
Suomen Arkkitehtiliitto ry SAFA
Suomen Asianajajaliitto
Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat SATU ry
Suomen Elektronisen Kaupankäynnin yhdistys ry
Suomen Elokuva- ja Videotyöntekijäin liitto Set ry
Suomen Elokuvaohjaajaliitto, SELO ry
Suomen elokuvasäätlö
Suomen Elokuvatuottajien Keskusliitto SEK ry
Suomen Filmikamari ry
Suomen Journalistiliitto ry
Suomen Kansallisoopperan Säätlö
Suomen Kaupan Liitto SK ry
Suomen Kiinteistöliitto ry
Suomen Kirjailijaliitto ry
Suomen kirjastoseura ry
Suomen konservatoriliitto ry
Suomen Kuntaliitto ry
Suomen Kustannusyhdistys ry
Suomen Kuurosokeat ry
Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry
Suomen Lakimiesliitto ry
Suomen Laulajain ja Solttajain Liitto ry SULASOL
Suomen Lehtikuvaajat ry
Suomen Mainosvalokuvaajat ry
Suomen Museoliitto ry
Suomen Musiikkikirjastoyhdistys Ry
Suomen Musiikkikustantajat ry
Suomen musiikkineuvosto
Suomen Muusikkojen Liitto ry
Suomen Näytelmäkirjailijat ja Käsikirjoittajat – Finlands Dramatiker och Manusförfattare ry
Suomen Näyttelijäliitto ry
Suomen ortodoksinen kirkko
Suomen peliohjelmisto- ja multimedialayhdistys - FIGMA ry
Suomen Pienryttäjä ry
Suomen Sinfoniaorkesterit ry
Suomen Säveltäjät ry
Suomen Taideteollisuusyhdistys ry - Design Forum Finland
Suomen Taiteilijaseura - Konstnärsgillet i Finland ry
Suomen Tanssitaiteilijain Liitto ry
Suomen Teatteriohjaajien Liitto ry
Suomen Teatterit ry
Suomen Tekijänoikeudellinen Yhdistys
Suomen tekniset kustantajat rf
Suomen Televisiolouden Liitto ry, Television Förbundet i Finland rf
Suomen Teollisoikeudellinen Yhdistys R.Y.
Suomen tieteellinen kirjastoseura ry
Suomen tietokirjailijat ry

Suomen Valo- ja Äänisuunnittelijoiden liitto ry
Suomen Valokuvajärjestöjen Keskusliitto Finnfoto ry
Suomen valokuvataiteen museon säätiö
Suomen yliopistot UNIFI ry
Suomen Yrittäjät ry
Säveltäjän Tekijänoikeustoimisto Teosto ry
Säveltäjät ja Sanoittajat ELVIS ry
Taidemaalariiliitto-Målarförbundet ry
Talentum Oyj
Tampereen teknillinen yliopisto
Tampereen Yliopisto
TDC Oy FINLAND
Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry
Teatterikorkeakoulu
Tekes-Teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus
Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry
Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta
Tekijänoikeustoimikunta
Teknologian tutkimuskeskus VTT
Teknologiateollisuus ry
TeliaSonera Finland Oyj
Teollisuustaideteiden Liitto Ornamo ry
TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry
Tieteentekijöiden Liitto ry
Tietoasiantuntijat ry
Tietokirjailija Petteri Järvinen
Tietoliikenteen ja Tietotekniikan Keskusliitto, Ficom Ry
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tietotekniikan Liitto Ry
Tietoyhteiskunnan tutkimuslaitos HIIT
Toimihenkilökeskusjärjestö Sttk Ry
Tuotanto Oy Sähkö
Turun yliopisto
Työ- ja elinkeinoministeriö
Ulkoasiainministeriö
Universal Music Oy
Vaasan Yliopisto
Valokuvataiteilijoiden liitto ry
Valtion taidemuseo
Valtioneuvoston kanslia
Valtiovarainministeriö
Warner Bros. Entertainment Finland Oy
Verkkokauppa.com Oy
Viestinnän Keskusliitto ry
Viestintävirasto
Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry
Yleisradio Oy
Ylioppilastutkintolautakunta
Åbo Akademi

LUONNOS 25.1.2013

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta sekä laiksi orpoteosten käyttämisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslakia sekä säädettäväksi laki orpoteosten käyttämisestä.

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan tehtäviksi muutokset, jotka aiheutuvat tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin muuttamisesta sekä orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkoituksista annetusta direktiivistä.

Suoja-aikadirektiivin mukaisesti esityksessä ehdotetaan, että esittävän taiteilijan suoja äänitallenteelle tallennetun esityksen osalta samoin kuin äänitallenteen tuottajan suoja pidennettäisiin 50 vuodesta 70 vuodeksi. Lisäksi lakiin ehdotetaan otettaviksi säännökset esittävän taiteilijan mahdollisuudesta irtisanoa äänitallenteen oikeuksien siirto- ja luovutus sopimus sekä esittävälle taiteilijalle maksettavasta lisäkorvauksesta siinä tapauksessa, että esittävä taiteilija on luovuttanut oikeutensa tuottajalle kertakorvauksella.

Esityksessä ehdotetaan edelleen, että sanoitetun sävellyksen tekijänoikeus laskettaiisiin viimeksi kuolleen sanoittajan tai säveltäjän kuolinvuodesta.

Orpoteosten käyttämisestä ehdotettavaan lakiin ja sen pohjalta annettavaan valtioneuvoston asetukseen sisällytettäisiin orpoteosdirektiivin edellyttämät kansalliset säännökset.

Orpoteoslakiin otettaisiin direktiivin mukaiset säännökset siitä, miten orpoteos määritetään, säännökset huolellisesta oikeuksien selvityksestä ja selvityksen tulosten kirjaamisesta. Laki sisältäisi myös säännökset orpoteosten käyttämisestä ja hyvityksestä, joka maksetaan, jos tekijä tunnistetaan tai paikannetaan.

Lakia sovellettaessa orpoteoksena pidettäisiin teosta, jonka tekijää tai kaikkia tekijöitä ei tunneta tai heidän olinpaikkaansa ei tiedetä, eikä näitä tietoja saada selville oikeuksien selvityksessä.

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan tehtäväksi myös äänitallenteen suojaa koskevien säännösten soveltamista parantava täydennys suojan liittymäkriteereihin. Nykyistä tallennuskriteeriä täydennettäisiin äänitetuottajan kansallisuudella.

Sopimuslisenssijärjestelmän perussäännöstä ehdotetaan täydennettäväksi niin, että hyväksytyn järjestön katsotaan edustavan hyväksymisen alaan kuuluvien sopimusten osalta myös järjestön ulkopuolisia oikeudenhaltijoita.

Arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettämistä koskeva tekijänoikeuslain 25 g § ehdotetaan muutettavaksi koskemaan arkistoidun radio- ja televisio-ohjelman sekä lehden uudelleen käyttämistä. Ehdotettava muutos mahdollistaisi sen, että lähettäjäyritykset ja lehtikustantajat voisivat sopia tekijöitä, esittäviä taiteilijoita ja tuottajia edustavien järjestöjen kanssa lähettämisen jälkeen arkistoituihin tv- ja radio-ohjelmiin sekä julkaisemisen jälkeen arkistoituihin sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyvien teosten uudelleen käytöstä.

Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä marraskuuta 2013. Orpoteosdirektiivistä aiheutuvat muutokset ovat kuitenkin tarkoitettut tulemaan voimaan 29 päivänä lokakuuta 2014 samaan aikaan orpoteosten käyttämisestä annettavan lain kanssa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILÄ	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	5
2.2.1 Arkistoaineistojen käyttäminen	5
2.2.2 Äänitallenteiden suojaa koskevat liittymäkriteerit	8
Ruotsi	8
Norja	8
Tanska	8
Muut maat	8
2.3 Nykytilan arviointi	8
2.4 Uusien säännösten tarve	10
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	12
3.1 Tavoitteet	12
3.2 Direktiivi tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin muuttamisesta ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset	12
3.3 Direktiivi orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkoituksista ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset	13
3.4 Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen	15
3.5 Muut muutokset	15
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	16
4.1 Taloudelliset vaikutukset	16
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan	16
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	17
5 ASIAN VALMISTELU	17
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto	17
Arkistoaineisto	17
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	19
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	20
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	20
1.1 Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta	20
1.2 Laki orpoteosten käyttämisestä	27
2 VOIMAANTULO JA SIIRTYMÄSÄÄNNÖKSET	32
Tekijänoikeuslaki	32
Laki orpoteosten käyttämisestä	33
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	33
LAKIEHDOTUKSET	37
tekijänoikeuslain muuttamisesta	37
T 37 orpoteosten käyttämisestä	41
LIITE	44
RINNAKKAISTEKSTI	44
tekijänoikeuslain muuttamisesta	44

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Esitys sisältää tekijänoikeuslain (404/1961) muuttamista koskevan ehdotuksen ja ehdotuksen laiksi orpoteosten käyttämisestä.

Pääosa tekijänoikeuslain muutoksista johdetaan tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin muutosdirektiivistä 2011/77/EU.

Lisäksi ehdotetaan täsmennyksiä lainauskorvauksia koskeviin säännöksiin, sopimussensssiä koskevaan yleissääntöön, televisio-ohjelmien uudelleen lähettämistä koskevien säännösten laajentamista koskemaan arkistoitujen televisio- ja radio-ohjelmien sekä lehtien uudelleen käyttämistä, äänitallenteeseen liittyvien oikeuksien liittymäkriteereiden ajantasaistamista sekä eräitä teknisiä muutoksia.

Ehdotettavalla lailla orpoteosten käyttämisestä saatettaisiin voimaan orpoteosten tiettyistä sallituista käyttötarkoituksista annetun direktiivin 2012/28/EU edellyttämät kansalliset säännökset.

Radio- ja televisioyriytysten omien ohjelma-arkistojen hyödyntämistä alettiin pohtia pohjoismaisella tasolla yli kymmenen vuotta sitten. Pohjoismaiden ministerineuvosto aloitti selvitystyön ohjelma-arkistojen käyttöoikeuksista vuonna 1996.

Radio- ja televisioyriytiset ehdottivat kansallisiin tekijänoikeuslakeihin pakkolisenssi-järjestelmää, jolloin arkistoitua aineistoa (ohjelma-arkistoja) saisi käyttää ilman lupaa kohtuullista korvausta vastaan. Oikeudenhaltijoita edustavat järjestöt vastustivat tiukasti pakkolisenssiä.

Komission vuonna 1997 tekemää ehdotusta Euroopan yhteisöjen direktiiviksi tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa käsiteltäessä olivat keskusteluissa esillä myös erityiset säännökset radio- ja televisioyriytysten ohjelma-arkistojen käyttöoikeuksien järjestämisestä. Lopulliseen direktiiviin sellaisia ei kuitenkaan sisällytetty.

Pohjoismaiset radio- ja televisioyriytiset esittivät ohjelma-arkistojen käyttöoikeuksiin

liittyvien ongelmien ratkaisemista sopimussenssisäännöksillä vuonna 2001.

Suomessa televisio- ja radioarkistojen aineistojen käyttö lupiin liittyviä seikkoja selvitettiin vuonna 2002 valmisteltaessa EU:n tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY kansallista implementointia.

Hallituksen esityksessä HE 28/2004 vp päädyttiin kuitenkin ehdottamaan arkistoitujen televisio-ohjelmien käyttämistä koskevan sopimussenssisäännöksen rajaamista vain uudelleen lähettämiseen.

Nyt ehdotettava säännös arkistoa-aineistojen uudelleen käyttämisestä perustuu tekijänoikeustoimikunnan 2011 tekemään ehdotukseen (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioista ja selvityksiä 2012:2), ja vastaa sisällöltään muissa Pohjoismaissa omaksuttua linjaa.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Suoja-aika. Tekijänoikeuden voimassaoloaikaa koskevat säännökset sisältyvät tekijänoikeuslain 4 lukuun. Lähioikeuksien suojaaikaa koskevat säännökset ovat asianomaisia oikeuksia koskevissa 5 luvun pykälissä.

Orpoteokset. Tekijänoikeuslaki ei sisällä nimenomaisia säännöksiä orpoteoksista.

Tekijänoikeuslain yleissääntöön kuuluvan tekijäolettamaa koskevan 5 §:n 1 momentin mukaan tekijän pidetään, jollei toisin näytetä olevan, sitä, jonka nimi tai taikka yleisesti tunnettu salanimi tai nimimerkki yleiseen tapaan pannaan teoksen kappaleeseen tai ilmaistaan saatettaessa teos yleisön saataviin. Pykälän 2 momentin mukaan jos teos on julkaistu tekijää 1 momentissa sanotuin tavoin ilmaisematta, edustaa julkaisija tai kustantaja tekijää, kunnes tekijä on ilmaistu uudessa painoksessa tai ilmoitettu asianomaiselle ministeriölle.

Lainauskorvaus. Tekijänoikeuslain 19 §:n 4 momentin mukaan teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, kun teos lainataan yleisestä kirjastosta. Oikeutta korvaukseen ei ole,

jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta.

Arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettäminen. Vuonna 2005 hyväksytyllä lailla (821/2005) tekijänoikeuslakiin lisättiin televisioyrittäjien lähettämisen jälkeen arkistoitujen televisio-ohjelmien uudelleen lähettämistä koskevat säännökset, joita nyt ehdotetaan muutettavaksi.

Lain 25 g §:n mukaan lähettäjäyritys saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää julkistetun teoksen uudelleen, jos teos sisältyy lähettäjäyrittäjän tuotamaan ja ennen 1 päivää tammikuuta 1985 lähetettyyn televisio-ohjelmaan. Tämä ei kuitenkaan koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt lähettämisen.

Radio-ohjelmien uudelleen lähettäminen kuuluu 25 f §:n sopimuslisenssisäännöksen soveltamisalaan.

Voimassa olevaa 25 g §:n sopimuslisenssisäännöstä ei ole käytännössä sovellettu. Näin ollen sille ei ole myöskään muodostunut soveltamiskäytäntöä.

Lehtiarkistot. Tekijänoikeuslakiin ei sisälly erityisiä sopimuslisenssisäännöksiä lehtikustantajista ja kustantajien arkistojen käyttämisestä.

Sopimuslisenssi. Tekijänoikeudella suojatun teoksen käyttäminen muissa kuin lain rajoitussäännösten sallimissa tapauksissa edellyttää tekijän lupaa. Luvan myöntää tekijä itse tai tekijää edustava yhteisvalvontajärjestö, jolle tekijä on luovuttanut oikeutensa hallinnoitavaksi.

Sopimuslisenssin nojalla tapahtuva käyttö on massaluonteista teosten käyttöä, jossa teosten käyttötapauksien määrä on suuri, kuten radiossa tai televisiossa lähetettäessä. Käyttö kohdistuu suureen teosten repertuaariin. Käyttötapaukset ovat pieniä ja yksittäisiä ja kohdistuvat vain osaan suuresta massasta teoksia, kuten valokopioinnissa. Massaluonteisen käytön tapauksissa erillisten lupien hankinta voi olla käytännössä mahdotonta esimerkiksi tilanteissa, joissa käyttö lupien saaminen edellyttää lukuisten oikeudenhaltijoiden tavoittamista.

Tekijänoikeuslain 2 luvussa on yleinen säännös sopimuslisenssijärjestelmästä. Lain 26 §:n mukaan sopimuslisenssitapauksissa teoksen käyttämisestä tulee sopia käyttäjän ja

opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Sopimuslisenssin nojalla luvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaistakin saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta.

Säännöksen mukainen sopimuslisenssivaikutus on se, että jos käyttäjän ja lukuisia tekijöitä edustavan järjestön välillä on sovittu teosten käyttämisestä lain sektorikohtaisissa säännöksissä tarkoitetulla tavalla, käyttöluvan saaja voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaistakin saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta. Sopimuksen ehtojen soveltamisala laajenee lain säännöksillä näihin tekijöihin.

Ministeriö hyväksyy järjestön hakemuksista määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi. Järjestön tai, milloin tekijöiden edustavuus voidaan saavuttaa vain useampien järjestöjen hyväksymisellä, järjestöjen tulee edustaa merkittävää osaa niistä eri alojen teosten tekijöistä, joiden teoksia käytetään tietyn sopimuslisenssisäännöksen nojalla. Hyväksyttäessä useampia järjestöjä myöntämään lupia tiettyyn teosten käyttöön on hyväksymispäätöksissä tarvittaessa varmistettava, että luvat myönnetään samanaikaisesti ja yhteensopivien ehdoin.

Mitä järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämisestä tai lähettämisestä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös järjestöjen ulkopuolisiin tekijöihin. Jos määräykset eivät tuota järjestön edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, on tekijällä, jota järjestö ei edusta, kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus järjestöltä.

Sopimuslisenssin käyttömahdollisuus on säädetty muun muassa valokopiointiin, sisäiseen tiedotuskäyttöön ja teosten käyttämiseen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa sekä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa.

Äänitallenteiden suojaa koskevat liittymäkriteerit. Tekijänoikeuslain 64 §:n 2 momentin mukaan 46 §:ssä olevia äänitallenteen tuottajan oikeuksia koskevia säännöksiä so-

velletaan laitteeseen, jonka ääni on tallennettu laitteelle Suomessa.

Suomi on esittävien taiteilijoiden, äänitteiden valmistajien sekä radioyriyten suojaamisesta tehtyyn kansainväliseen sopimukseen eli Rooman sopimukseen (SopS 56/1983) liittyessään antanut sopimuksen 17 artiklassa tarkoitetun ilmoituksen, että se 5 artiklan mukaisen äänitetuottajan kansallisen kohtelun osalta tulee soveltamaan yksinomaan tallennuskriteeriä ja että se 16 artiklan 1 kappaleen a(iii) ja (iv) kohdassa mainittuja tarkoituksia varten (korvaus äänitteen käytämisestä) tulee soveltamaan tallennuskriteeriä kansallisuuskriteerin asemasta.

Rooman sopimuksen 4 artiklan b-kohdan mukaan äänitteeseen sisältyvät esittävän taiteilijoiden oikeudet ovat voimassa niiden äänitteiden osalta, joiden osalta äänitetuottajat saavat suojaa.

Vastaavasti Suomi on käyttänyt hyväkseen WIPOn esitys- ja äänitesopimuksen WPPT:n 3 artiklan 3 kappaleen mahdollisuuden Rooman sopimuksen 17 artiklan mukaiseen ilmoitukseen WPPT:n soveltamisen osalta.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Toimenpiteet suoja-aikadirektiivin muutoksen ja orpoteosdirektiivin edellyttämien kansallisten säännösten osalta ovat käynnissä Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

2.2.1 Arkistoaineistojen käyttäminen

Euroopan unioni

Euroopan unionin lainsäädäntöön ei sisälly säännöksiä televisioyriyten tai lehtikustantajien arkistoissa olevien tekijänoikeudella suojattujen aineistojen käyttämisestä.

Ehdotettava sopimuslisenssisäännös on tietoyhteiskunnan tekijänoikeusdirektiivin (2001/29/EY) johdantokappaleessa 18 tarkoitettu laajennettu kollektiivinen lupa, oikeuksien hallinnointia koskeva jäsenvaltion järjestely, johon direktiivi ei vaikuta. Myöskään tekijänoikeuden kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on liittynyt, eivät vaikuta ehdotettavaan arkistoaineistojen käyttöä koskevaan sääntelyyn.

Ruotsi

Ruotsin tekijänoikeuslain uusi 42 g §, joka tuli voimaan 1.4.2011, mahdollistaa radio- ja televisio-ohjelmiin sisältyvien julkistettujen teosten uudelleen lähettämisen ja pyynnöstä tapahtuvan välittämisen (överföring till allmänheten) sopimuslisenssin nojalla. Säännös koskee kaikkia teoksia, myös elokuvateoksia, jotka sisältyvät lähettäjäyriyksen omiin arkistoihin. Edellytyksenä on, että teos sisältyy ohjelmaan, jonka lähettäjäyritys on tuottanut tai tilannut ja joka on lähetetty ennen 1.7.2005. Säännöksessä sallitaan myös välittämislle tarpeellinen teoksen kappaleiden valmistaminen. Teosta ei kuitenkaan saa käyttää, jos tekijä on kieltänyt teoksen välittämisen tai sen kappaleen valmistamisen tai jos on muutoin erityinen syy olettaa, että tekijä vastustaa teoksen käyttöä.

Hallituksen esityksen (Regeringens proposition 2010/11:33) mukaan lähettäjäyriyksen tilaamilla ohjelmilla tarkoitetaan vain sellaisia ohjelmia, jotka lähettäjäyritys on kokonaan tai osittain rahoittanut. Perustelujen mukaan lähettäjäyriyksen tulee vastata merkittävästä osasta ohjelman rahoitusta. Myös muulla tuotantoon vaikuttamisella kuin rahoittamisella voi olla merkitystä, jotta ohjelma katsotaan säännöksessä tarkoitetulla tavalla tilatuksi ohjelmaksi. Sopimuslisenssijärjestön kanssa tehtävässä sopimuksessa voidaan vielä tarvittaessa selvittää tilattujen ohjelmien määritelmää.

Tanska

Tanskan tekijänoikeuslain arkistoituja ohjelmia koskeva säännös on 30 a §:ssä. Sen mukaan DR, TV 2/DANMARK A/S ja alueelliset TV 2 lähettäjäyriykset saavat lähettää uudelleen ja välittää yleisölle pyynnöstä tietoverkossa omaan tuotantonsa sisältyviä julkaistuja teoksia sopimuslisenssin nojalla, kun 50 §:n sopimuslisenssisäännöksiä on noudatettu. Säännöksessä sallitaan sellainen kappaleiden valmistaminen teoksesta, joka on välttämätöntä teoksen hyödyntämiselle. Säännöstä sovelletaan vain ennen 1.1.2007 lähetettyihin ohjelmiin. Pykälän 2 momentin mukaan tekijällä on oikeus kieltää teoksensa käyttäminen.

Säännös kattaa kaikki julkaistut teokset, myös näytelmä- ja elokuvateokset. Omalla tuotannolla tarkoitetaan lähettäjäyhteyden itse tuottamien ohjelmien lisäksi sellaisia tilattuja ohjelmia, jotka ovat kokonaan tai osittain lähettäjäyhteyden rahoittamia. Elokuva-teattereiden yleiseen ohjelmistoon kuuluvat näytelmäelokuvat ja vastaavat eivät kuitenkaan sisälly oman tuotannon määritelmään. (Forslag til Lov om ændring af ophavsretsloven, Gennemførelse af infosoc-direktivet, nye aftalelicenser m.v. 2002/1 LF 19.)

Muutos säännöksen soveltamisen aikarajaan tehtiin vuonna 2008. Tällöin perusteena oli ennen kaikkea tarve ulottaa sopimuslisenssivaikutus myös 1.1.1998 jälkeen lähetettyjen ohjelmien käyttämiseen. (Forslag til Lov om ændring af ophavsretsloven 2007/2 LF 58.)

Sopimuskäytäntö. Tanskassa on voimassa arkistoituja radio- ja tv-ohjelmia koskeva sopimuslisenssisopimus (Arkivaftalen) Tanskan yleisradioyhtiö DR:n ja tekijöitä edustavan CopyDanin välillä. Arkistoitujen ohjelmien käytön mahdollistaminen liittyy DR:n kulttuuriperintöprojektiin (DRs Kulturarvsprojekt) ja on osa Tanskan valtion kulttuuriperintöohjelmaa (Dansk Kulturarv), joka vastaa Suomen kansallinen digitaalinen kirjasto -hanketta (KDK).

Kulttuuriperintöprojektin tarkoituksena on digitoida DR:n audiovisuaaliset arkistot, jotta ne säilyvät ja mahdollistavat uusien sukupolvien tutustumisen omaan historiaansa. Tanskan kulttuuriperintöohjelma pyrkii takaamaan yleisemmin maan kulttuuriperinnön säilymisen ja helpon saatavuuden. Siinä ovat DR:n lisäksi mukana Tanskan elokuvainstituutti (Det Danske Filminstitut), Kuninkaallinen kirjasto (Det Kongelige Bibliotek), Kansallismuseo (Nationalmuseet), Valtion arkistot (Statens Arkiver), Valtion taidemuseo (Statens Museum for Kunst) ja Valtion kirjasto (Statsbiblioteket).

Tanskan arkisto-ohjelmia koskevaa sopimusta pidetään kaikkien osapuolten edun mukaisena: DR voi avata arkistonsa hyötykäyttöön, tekijät saavat korvauksen ja kansalaiset pääsevät hyödyntämään yhteistä kulttuuriperintöään omasta kodistaan käsin. Tyytyväisyyttä osoittaa myös se, ettei sopimus-

lisenssisäännöksen aikarajan myöhentämistä vuonna 2008 vastustettu.

Sopimus käsittää radio- ja tv-ohjelmien uudelleen lähettämisen DR:n kahdella erikoiskanavalla (DR Ramasjang ja DR K) sekä pyynnöstä tapahtuvan välittämisen DR:n kotisivuilla ja kulttuuriperintöohjelman verkkosivuilla (dansk.kultur.arv.dk). Arkisto-ohjelmien osia voidaan myös käyttää uusissa lähetyksissä.

DR laatii ohjelmien käytöstä raportin ja maksaa vuosittaisen korvauksen CopyDanille. Korvauksen määrä kasvaa vuosittain 7 vuoden ajan, koska tarjolla olevan aineiston määrän oletetaan kasvavan samalla. CopyDan maksaa korvaukset yksilöllisesti ohjelmien tekijöille käyttöraportin mukaisesti.

Sopimus kattaa DR:n oman tuotannon lisäksi yhteistuotannot, joissa DR on tilaajana, ellei verkko-jakelua ole nimenomaisesti kielletty. Sopimuksessa on ehto, jonka mukaan draamaohjelmia ja ohjelmia, joissa luetaan ääneen kirjallisia teoksia, saadaan käyttää aikaisintaan 10 vuoden kuluttua lähetyksestä. Muita ohjelmia voidaan käyttää, kun niiden lähetyksestä on kulunut 6 vuotta.

Sopimuslisenssisäännöksessä oleva aikaraja 1.1.2007 ei tarkoita, että kaikkia siihen mennessä lähetettyjä ohjelmia saisi automaattisesti käyttää verkkopalvelussa. Tarkemmista käyttöehdoista sovitaan aina osapuolten kesken. Sopimuslisenssisäännös mahdollistaa kattavan sopimisen, jolloin myös orpoteosten ja tekijäjärjestöön kuulumattomien tekijöiden teosten käytöstä voidaan pätevästi sopia.

Tanskan yleisradioyhtiön arkistosopimuksessa on sovittu ehdoista, joiden tarkoituksena on estää sopimuksen vaikutus teosten kaupalliseen käyttöön ja erityisesti verkkomyyntiin. Sopimuksen ulkopuolelle on rajattu tiettyjä teosryhmiä ja aikarajat on määritetty teoskohtaisesti.

Sopimuksen ulkopuolelle on jätetty näytelmäelokuvat, lähettämättömät ohjelmat, kansainväliset vaihto-ohjelmat ja ohjelmat, joihin DR:llä on vain lisenssioikeudet. Kokonaiset ääneen luetut teokset kuten romaanit eivät myöskään kuulu sopimuksen alaan, ellei kirjailija tai kustantaja ole erikseen antanut lupaa teoksen käyttöön. Sopimus koskee kuitenkin otteita näytelmäelokuvista ja muuta

vastaavaa aineistoa, jota on käytetty osamateriaalina tv-ohjelmissa.

Sopimus ei koske sellaisten radio-ohjelmien verkkojakelua, jotka koostuvat pääosin äänilevymusiikista. Verkossa ei saa myöskään esittää radio- tai tv-ohjelmista muodostettuja koosteita yksittäisten taiteilijoiden parhaista esityksistä tai muuten kilpailuun saavuttamien hakutietojen kanssa, eikä palveluun saa liittää hakutietoja, jotka mahdollistavat yksittäisten kappaleiden hankkimisen.

Norja

Norjan tekijänoikeuslain 32 §:n mukaan lähettäjäyritykset saavat käyttää kokoelmissaan olevia julkistettuja teoksia lähettämällä ohjelman uudelleen tai välittämällä ohjelman pyynnöstä yleisölle tietoverkossa, kun 36 §:n yleisen sopimussisänsäätönsä edellytykset täyttyvät. Säännös koskee vain lähettäjäyrityksen omaan tuotantoon sisältyviä teoksia, jotka on lähetetty ennen 1.1.1997. Säännöstä ei sovelleta, jos tekijä on kieltänyt teoksen käytön tai muutoin on syytä olettaa hänen vastustavan teoksen käyttöä. Pykälä tuli voimaan vuonna 2005.

Se, mitä omalla tuotannolla tarkoitetaan, määräytyy tapauskohtaisesti. Omaan tuotantoon lasketaan ainakin lähettäjäyrityksen kokonaan tai osittain rahoittamat ohjelmat, mutta ostetut ohjelmat tai vastaavat eivät kuulu säännöksen soveltamisalaan. (Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) Om lov om endringer i åndsverkløven m.m.)

Pykälässä ei mainita teoksen kappaleen valmistamista, mutta hallituksen esityksen mukaan kappaleen valmistaminen on sallittua, kun se on tarpeen teoksen käyttämiseksi. Käytön edellyttämän kappaleen valmistamisen katsotaan olevan osa teoksen hyödyntämisestä sopimussisänsäötönsä sovitulla tavalla.

Sveitsi

Sveitsin tekijänoikeuslaissa ei ole Pohjoismaiden sopimussisänsäötönsä vastaavaa järjestelmää, mutta eräisiin tilanteisiin on säädetty samankaltainen oikeuksien hallinnointimalli. Oikeuden käyttää teoksia voi saada vain hy-

väksytyiltä tekijänoikeusjärjestöiltä, joilla on mahdollisuus myöntää kaikki toimintaan tarvittavat oikeudet. Näin on säädetty muun muassa lähettäjäyritysten arkistoteosten sekä orpojen teosten käyttämisen osalta.

Lähettäjäyritysten arkistoihin sisältyvien teosten käytöstä säädetään Sveitsin tekijänoikeuslain 22 a §:ssä ja orpojen teosten käytöstä 22 b §:ssä. Säännökset lisättiin tekijänoikeuden rajoituksia koskevaan 5 lukuun, kun lakia uudistettiin 5.10.2007 säädetyllä lainmuutoksella (AS 2008 2421; BB1 2006 3389). Lainmuutos tuli voimaan 1.7.2008.

Lain 22 a §:n 1 momentin mukaan lähettäjäyritykset voivat saada seuraavat oikeudet vain hyväksytyiltä tekijänoikeusjärjestöiltä: a) oikeus lähettää arkistoteos kokonaisuutena tai otteita teoksesta muuttamattomana, b) oikeus saattaa arkistoteos kokonaisuutena tai otteita teoksesta muuttamattomana yleisön saataville siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana, ja c) oikeus valmistaa arkistoteoksesta kappaleita, jotka ovat välttämättömiä kohdissa a ja b tarkoitettua käyttöä varten.

Pykälän 2 momentissa lähettäjäyrityksen arkistoteos määritellään audio- tai audiovisuaaliseksi teokseksi, jonka lähettäjäyritys on tuottanut itse omin keinoin omalla toimituksellisella vastuullaan tai joku muu on tuottanut lähettäjäyrityksen yksinomaisen toimeksiannon ja rahoituksen pohjalta ja jonka ensimmäisestä lähetyksestä on kulunut vähintään 10 vuotta. Jos arkistoteos sisältää muita teoksia tai niiden osia, 1 momenttia sovelletaan myös näiden teosten oikeuksien käyttämiseen, kunhan ne eivät huomattavalla tavalla määritä arkistoteoksen ominaisluonnetta.

Pykälän 3 momentin mukaan tapauksissa, joissa 1 momentissa mainituista oikeuksista ja niiden korvauksista on sovittu ennen arkistoteoksen ensimmäistä lähetystä tai sitä seuraavien 10 vuoden aikana, sovelletaan ainoastaan sopimuksen ehtoja. Tekijänoikeusjärjestön pyynnöstä lähettäjäyritysten ja muiden oikeudenhaltijoiden on annettava sille sopimuksista tieto.

Lainmuutosta valmisteltaessa monet esittäviä taiteilijoita edustavat järjestöt vastustivat tekijänoikeuden rajoittamista lähettäjäyritysten hyväksi. Pykälän vastustajat vetosivat

siihen, että arkistoitujen teosten käyttämiseen tarvittavat oikeudet olivat hankittavissa myös yksilöllisesti sopimalla. Vastustajien mielestä säännös suosi lähettäjäyhtymisiä, jotka säästivät oikeuksien selvittämisen kustannuksiltaan.

Pykälän puolustajat perustelivat kantaansa sillä, että tarkoituksena oli juuri oikeuksien selvittämisen ja hankkimisen helpottaminen. Arkistoissa olevat historiallisesti mielenkiintoiset lähetykset haluttiin yleisön saataville ja erityisesti verkossa käytettäväksi. Lopulta 22 a § säädettiin, koska enemmistö ei halunnut oikeuksien selvittämisen vaikeuden tai kalteuden muodostuvan arkistoteosten käytön esteeksi.

Samoin kuin Pohjoismaiden säännöksissä, Sveitsin tekijänoikeuslain 22 a §:ssä on vain mahdollistettu arkistoteosten käyttö. Lähettäjäyhtymysten täytyy joka tapauksessa hankkia oikeudet arkistoteosten käyttöön hyväksytyiltä tekijänoikeusjärjestöiltä.

2.2.2 Äänitallenteiden suoja koskevat liittymäkriteerit

Pohjoismaat, joita varten Rooman sopimukseen otettiin yksinomaan tallennuskriteerin soveltamisen mahdollistava 17 artikla, ovat jo aiemmin luopuneet tallennuskriteerin soveltamisesta ja siirtyneet soveltamaan kansallisuuskriteeriä äänitetuottajan oikeuksien osalta.

Ruotsi

Ruotsin tekijänoikeuslain mukaan äänitetuottajan lähioikeussuoja äänitteen kappaleen valmistamisen osalta saavat kaikki äänitteet. Tätä sovellettaessa on otettava huomioon Rooman sopimuksen kansallisen kohtelun velvoitteet. Yleisön saataviin saattamisen osalta suojattuja ovat äänitteet, joiden valmistaja on Ruotsin kansalainen, ruotsalainen juridinen henkilö tai henkilö, jolla on kotipaikka Ruotsissa.

Säännöksiä korvausoikeudesta äänitteen julkisesta esittämisestä ja muusta kuin tilauspohjaisesta yleisölle välittämisestä sovelletaan äänitallenteisiin, joiden valmistaja on Ruotsin kansalainen tai ruotsalainen juridi-

nen henkilö tai henkilö, jolla on vakinainen asuinpaikka Ruotsissa.

Norja

Norjan tekijänoikeuslain äänitteen kappaleen valmistamista ja yleisön saataviin saatamista koskevat soveltamiskriteerit vastaavat Ruotsin säännöksiä.

Norjassa ei ole Ruotsin tapaan erityisiä soveltamiskriteereitä, jotka koskisivat äänitteiden korvausoikeutta julkisesta esittämisestä.

Tanska

Tanskan tekijänoikeuslain äänitteen kappaleen valmistamista ja yleisön saataviin saatamista koskevat liittymäkriteerit vastaavat Ruotsin ja Norjan säännöksiä sillä erotuksella, että suojaa saavan henkilön kotipaikan ja vastaavasti yrityksen pääkonttorin tulee olla Euroopan talousalueella. Säännöksissä määritellään lain soveltaminen Euroopan unionin tasolla.

Myöskään Tanskassa ei ole erityisiä julkisen esittämisen korvausoikeutta koskevia liittymäkriteereitä.

Muut maat

Suomen lisäksi Italia on ainoa maa, joka on antanut ja toistaiseksi pitänyt voimassa Rooman sopimuksen 17 artiklassa tarkoitetun ilmoituksen, että se 5 artiklassa mainittuja tarkoituksia varten tulee soveltamaan yksinomaan tallennuskriteeriä ja että se 16 artiklan 1 kappaleen a (iii) ja (iv) kohdassa mainittuja tarkoituksia varten tulee soveltamaan tallennuskriteeriä kansallisuuskriteerin asemasta.

Italia ei ole kuitenkaan tehnyt vastaavaa 17 artiklan mukaista ilmoitusta WPPT:n 3 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

2.3 Nykytilan arviointi

Direktiivit. Suoja-aikadirektiivin muutosdirektiivi ja orpoteosdirektiivi edellyttävät niiden mukaisten lain säännösten säätämistä.

Lainauskorvaus. Korvaus teoksen kappaleiden lainaamisesta yleisistä kirjastoista säädettiin tekijänoikeuslakiin lailla 1228/2006.

Lainmuutosta koskevan hallituksen esityksen eduskuntakäsittelyssä sivistysvaliokunnassa tehdyt selvennykset ja niiden perustelut eivät poistaneet säännöksen sanamuotoon sisältyvää tulkinnanvaraisuutta.

Lainmuutoksen voimaantulon jälkeen on esitetty eri suuntiin meneviä käsityksiä tekijänoikeuslain 19 §:n 4 momentin tulkinnasta eli siitä, kuka on oikeutettu teosten lainaamisesta maksettavaan korvaukseen.

Lähetämisen jälkeen arkistoitujen televisio-ohjelmien käyttö. Tekijänoikeustoimikunnan tekemän selvityksen mukaan Suomessa ei ole solmittu lähettäjäyristysten ja tekijöitä edustavan järjestön välisiä sopimuksia nykyisen tekijänoikeuslain 25 g §:n nojalla. Lähettäjäyristysten mukaan syynä on ainakin se, että 25 g § ei kata lähetettyjen ja arkistoitujen ohjelmien välittämistä tietoverkossa.

Lähettäjäyristyksen arkistossa säilytettävien ohjelmien verkkojakelusta sopiminen yksilöllisesti on oikeudenhaltijoiden suuren määrän ja osin vaikean tavoitettavuuden vuoksi mahdotonta. Ohjelmien käytöstä verkossa on vakiintuneesti sovittu vasta 2000-luvulla, mikä tulee ottaa huomioon myös mahdollisen sopimussisänsä säännöksen soveltamisen aikarajaa harkittaessa.

YLEn Elävään arkistoon voidaan sisällyttää katkelmia ohjelmista, koska ohjelmien verkko-oikeuksista on sovittu kollektiivisesti vakituisia työntekijöitä ja freelance-toimittajia sekä freelance-taiteilijoita edustavien ammattiliittojen kanssa. Kollektiivisopimuksilla on kuitenkin voitu sopia ohjelmien käytöstä vain osittain. Ohjelmat saattavat sisältää lyhyitä jaksoja, kuten otteita elokuvista, valokuvia tai katkelmia muiden yhtiöiden arkistomateriaaleista, jotka eivät kuulu kollektiivisopimusten alaan. Kollektiivisopimusten ulkopuoliset jaksot täytyy leikata ohjelmista pois tai niiden käyttöön täytyy hankkia erilliset luvat, jotta ohjelmat saadaan välittää verkossa.

Arkistoitujen ohjelmien oikeuksista on sovittu myös yksilöllisesti ja joitakin oikeuksia on hankittu ulkopuolisilta tahoilta, kuten käännös- ja kuvatoimistoilta sekä perikunnilta. Kaikkien oikeuksien selvittäminen ja uusi verkkojakelusta sopiminen ei kuitenkaan ole lähettäjäyristykselle mahdollista. Ilman sopimussisänsä ohjelmat saadaan kattavasti

verkkoon vasta kun kaikki niihin liittyvät oikeudet ovat vanhentuneet.

Lähettäjäyristysten mukaan yksilöllinen ja kollektiivinen sopiminen arkistoitujen radio- ja televisio-ohjelmien uudelleen käytöstä on erittäin vaikeaa ja kallista, osittain myös mahdotonta. Nykyinen tekijänoikeuslain 25 g § mahdollistaa sopimisen sopimussisänsä vaikutuksien ainoastaan ennen 1.1.1985 lähetettyjen televisio-ohjelmien uudelleen lähettämistä. Pykälä ei kata ohjelmien välittämistä yleisölle muulla tavalla kuin televisiossa lähettämällä.

Nykyisen 25 g §:n mukaisesti lisensioivaksi sopimussisänsä järjestöksi ei ole hyväksytty yhtään järjestöä, eikä pykälän nojalla ole niin ollen tehty yhtään sopimusta.

Lehtiarkistot. Useat lehtikustantajat ovat arkistoineet omia lehtiään systemaattisesti jo pitkään. Kustantajien arkistoissa on suuri määrä vanhoja sanoma- ja aikakauslehtiä, joita ei voida tällä hetkellä käyttää uudelleen, ellei käyttämiseen saada lupaa kaikilta lehdistä julkaistujen aineistojen oikeudenhaltijoilta. Kustantajien mukaan oikeuksien hankinta on osoittautunut mahdottomaksi, koska yhdessäkin lehdessä olevilla teksteillä ja kuvilla voi olla kymmeniä oikeudenhaltijoita, eikä kaikkia oikeudenhaltijoita voida tunnistaa puutteellisten tekijätietojen vuoksi.

Lehtikustantajat ovat todenneet, että monien teosten oikeuksien selvittäminen ja hankkiminen on sinänsä mahdollista, mutta se tulee lehtikustantajille liian kalliiksi verrattuna teosten uudelleen käytöstä saatavaan taloudelliseen hyötyyn. Oikeuksien selvittämisestä yksitellen aiheutuu liian korkeita kustannuksia. Kokonaisuutena katsoen yksittäiseen ja kollektiiviseen sopimiseen arkistomateriaalien uudelleen käytöstä kohdistuu samantyyppisiä ongelmia sekä lehtikustantajien että radio- ja televisioyristysten toiminnassa.

Nyt ehdotettava lehtikustantajien arkistomateriaalien uudelleen käyttöä helpottava sopimussisänsä järjestely olisi ensimmäinen laatuaan Pohjoismaissa. Suomalaiset kustantajat ovat olleet muutenkin edelläkävijöitä muun muassa lehtien julkaisemisessa mobiililaitteissa ja tableteissa. Viime aikoina lehtikustantajat ovat kiinnostuneet myös arkistomateriaalien aineistojen hyödyntämisestä verkko- ja mobiilipalveluissaan.

Sopimuslisenssijärjestelmä on jo hyväksytty helpottamaan arkistoitujen radio- ja tv-ohjelmien uudelleen lähettämiseen tarvittavien tekijänoikeuksien hankkimista. Eri viestintävälineiden tasavertaisen kohtelun takaamiseksi samaa järjestelyä voitaisiin käyttää helpottamaan myös lehtikustantajien arkistojen uudelleen käyttöä ja avaamista yleisölle.

Sopimuslisenssisäännös. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa käytössä olevan sopimuslisenssijärjestelmän olemassaolo on tunnstettu EU:n tekijänoikeusdirektiiveissä.

Orpoteosdirektiivin 1 artiklan 5 kohdan mukaan "tässä direktiivissä ei puututa oikeuksien hallinnointia kansallisella tasolla koskeviin järjestelyihin". Johdantokappaleessa 24 tarkennetaan, että tällaisilla kansallisen tason järjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi laajennettuja kollektiivisia lupia (extended collective licence). Nämä kohdat yhdessä vastaavat sitä, mitä tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY johdantokappaleessa 18 on säädetty.

Nyt ehdotettavalla säännöksen tarkennuksella vahvistettaisiin sopimuslisenssijärjestelmän oikeudellista perustaa, kun lain nimenomaisella säännöksellä katsottaisiin, että hyväksytty järjestö edustaa sopimuslisenssisäännöksen mukaisissa sopimustilanteissa myös järjestön ulkopuolisia oikeudenhaltijoita.

Järjestön ulkopuolisten oikeudenhaltijoiden erityisasema olisi nykyiseen tapaan parempi suhteessa jäseniin, joita järjestö edustaa valtakirjoilla tai oikeuksien siirtosopimuksilla. Ulkopuolisia oikeudenhaltijoita on korvausten jakamiseen tai korvausten kollektiiviseen käyttöön nähden kohdeltava edelleen yhtäläisin ehdoin järjestön edustamien oikeudenhaltijoiden kanssa. Lisäksi järjestön ulkopuolinen oikeudenhaltija voi vaatia henkilökohtaisen korvauksen sopimuksen mukaisesta käytöstä siinäkin tapauksessa, että järjestö ei päätöksensä mukaisesti kyseissä tapauksessa tilitä henkilökohtaisia korvauksia edustamilleen oikeudenhaltijoille.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit. Äänitystekniikoiden kehitys on johtanut siihen, että musiikkia sisältävät äänitallenteet äänitetään useassa eri paikassa, jopa useassa eri maassa. Äänitteen tallennusmaata ei yleensä ilmoiteta äänitteen yhteydessä, eikä

tallennuspaikoista myöskään pidetä minkäänlaista luetteloa.

Yleisön saataviin saatettavan äänitteen osalta on näin ollen useassa tapauksessa mahdotonta tietää, missä maassa ääni on tallennettu. Tämä vaikeuttaa tekijänoikeuslain äänitetuottajan oikeuksia koskevien säännösten soveltamista.

2.4 Uusien säännösten tarve

Direktiivit. Euroopan unionin jäsenvaltioilla on velvollisuus saattaa direktiivien noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan direktiiveissä säädetyssä määräajassa.

Lainauskorvaus. Lainauskorvausta koskevat säännökset sisältäneen lainmuutoksen eduskuntakäsittelyssä nousi esille kysymys siitä, ketä olisi pidettävä sellaisena tekijänä, jolle lainauskorvausta tulisi suorittaa.

Hallituksen esityksessä (HE 126/2006 vp) tätä seikkaa ei ollut nimenomaisesti perusteltu. Sivistysvaliokunnan käsittelyn aikana selvitettiin erityisesti tätä kohtaa lakiesityksestä. Tällöin opetusministeriön puolelta korostettiin, että esityksen tarkoituksena oli, että lainauskorvauksen saajana voisi olla vain teoksen alkuperäinen tekijä tai hänen perillisensä.

Sivistysvaliokunta päätyi tämän mukaisesti esittämään täsmentäviä muutoksia hallituksen esitykseen mietinnössään (SiVM 15/2006 vp - HE 126/2006 vp). Hallituksen esityksen lakiteksti "tekijällä on oikeus korvaukseen teosten kappaleiden lainaamisesta yleisölle, - -" muutettiin sivistysvaliokunnan mietinnössä muotoon "teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, - -". Lisäksi valiokunta lisäsi viittauksen perintöä ja testamenttia koskevaan 41 §:n soveltamiseen.

Sivistysvaliokunta perusteli muutosta seuraavasti: "Valiokunta on päättänyt kannattamaan hallituksen esityksessä tarkoitettua siitä, että korvaukseen oikeutettuja olisivat teoksen alkuperäiset tekijät, ja soveltaa lisäksi 41 §:n säännöksiä. Sen vuoksi säännöstä täsmennetään. Täsmennyksen tarkoituksena on varmistaa se, että ei muuteta sitä periaatetta, että tekijänoikeuslaissa tekijällä tarkoitetaan myös sitä, jolle tekijänoikeus on siirtynyt."

Tekijänoikeuslain 19 §:n 4 momentin ensimmäinen virke on osoittautunut siinä määrin tulkinnanvaraiseksi, että sitä ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että säännöksen alkuperäinen sisältö olisi yksiselitteisesti luettavissa itse säännöksestä.

Myöskään sivistysvaliokunnan asiaa selvittävä mietintöteksti ei ole poistanut säännöksen sisällöstä esitettyjä erilaisia käsityksiä.

Arkistoaineistot. Lähettäjäyritysten ja lehtikustantajien arkistoihin sisältyvien aineistojen käyttöä on mahdollista helpottaa nykyistä 25 g §:n sopimuslisenssisäännöstä laajentamalla.

Nykyinen säännös, joka mahdollistaa sopimisen lähettäjäyrityksen tuottamien ja ennen 1.1.1985 lähettämien televisio-ohjelmien uudelleen lähettämisestä, ei vastaa lähettäjäyritysten nykyisiä tarpeita. Säännöksen soveltamisala jätettiin ulottamatta tietoverkossa tapahtuvaan välittämiseen pääasiassa sillä perusteella, että säännös olisi antanut lähettäjäyrityksille kilpailuedun muihin viestintävälineisiin verrattuna, toisin sanoen sopimuslisenssisäännökseen pohjautuvan mahdollisuuden välittää aineistoja yleisölle tietoverkossa tilauspohjaisesti.

Myöskään alan sopimuskäytännöt eivät ole yleisesti kehittyneet sillä tavoin kuin nykyistä säännöstä säädettyäessä kehityksen oletettiin tapahtuvan. Käyttötarpeet ovat myös muuttuneet. Jotta säännöksen nojalla voitaisiin sopia aineistojen käyttämisestä järkevällä tavalla, säännöksen tulisi kattaa myös teosten välittäminen yleisölle tietoverkossa.

Muissa Pohjoismaissa on sopimuslisenssisäännöksillä helpotettu sopimista lähettäjäyritysten tuottamien radio- ja tv-ohjelmien uudelleen lähettämisestä ja tietoverkossa välittämisestä. Säännösten aikarajat vaihtelevat vuodesta 1997 vuoteen 2007. Nyt ehdotettavien muutosten tarkoituksena saavutettaisiin parhaiten niin, että säännöksen aikaraja muutetaan nykyistä myöhemmäksi.

Lehtikustantajien arkistojen avaaminen yleisölle on tavoite, jolle ei ole löydettävissä esimerkkiä tai vastinetta muista Pohjoismaista. Lehtiarkistot ovat monin tavoin verrattavissa lähettäjäyritysten ohjelma-arkistoihin ja yleisö on luultavasti yhtä kiinnostunut molempien sisältämisestä aineistoista. Näin ollen

lähtökohdaksi voidaan asettaa lähettäjäyritysten ja lehtikustantajien arkistoaineistojen sääntely yhden sopimuslisenssisäännöksen puitteissa.

Arkistoitujen televisio- ja radio-ohjelmien ja lehtien käyttö on edellyttänyt lähettäjäyrityksiltä ja kustantajilta huomattavia taloudellisia panostuksia. Ehdotettavat arkistoaineistojen käyttöä koskevat sopimuslisenssisäännökset avaisivat yrityksille ajanmukaiset mahdollisuudet palvella yleisöä tarjoamalla arkistosisältöjä monipuolisesti eri jakelukanavien välityksellä. Tekijöiden näkökulmasta katsoen arkistoaineistot olisivat edelleen vain aineistojen tuottamiseen ja markkinointiin alun perin panostaneen tahon käytössä.

Sopimuslisenssi. Pohjoismaainen sopimuslisenssijärjestelmä nousi eurooppalaiseen keskusteluun vuoden 2001 tietoyhteiskuntadirektiivin yhteydessä. Sopimuslisenssin asema oikeuksien hallinnointia koskevana kansallisena järjestelynä, johon direktiivi ei vaikuta, tunnustettiin direktiivin johdantokappaleissa.

Tehdessään myöhemmin vaikutusarviointia orpoteosdirektiiviehdotuksen pohjaksi komissio tarkasteli myös sopimuslisenssijärjestelmän soveltuvuutta eurooppalaiseksi ratkaisuksi.

Sopimuslisenssikonstruktion vahvistaminen on ajankohtaista erityisesti sen vuoksi, että teosten rajat ylittävät käyttötarpeet lisääntyvät jatkuvasti. Ehdotus vahvistaisi sopimuslisenssijärjestelmän perusteita ja sen asemaa kansallisena oikeuksien hallinnointijärjestelynä Euroopan unionin sisämarkkinoilla.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerit. Nykyisin ainoana äänitetuottajan suojan liittymäkriteerinä sovellettava tallennuskriteeri on tehnyt kansainvälisen suojajärjestelmän ylläpitämisen mahdottomaksi.

Tallennuskriteeriä sovellettaessa äänitallenteiden suoja Suomessa toteutuu entistä satumanvaraisemmin, kun äänitallenteet tallennetaan useammassa maassa. Tilanne vaikuttaa sekä kotimaisten että ulkomaisten äänitetuottajien ja esittävien taiteilijoiden nauttimaan suojaan Suomessa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen keskeisenä tavoitteena on saattaa voimaan direktiivien edellyttämät lain säännökset.

Lainauskorvaussäännöksen täsmentämisen tavoitteena on vahvistaa, että lainauskorvausta koskevia säännöksiä sovelletaan vain alkuperäiseen tekijään ja hänen perilliseensä, ei tekijänoikeuden siirronsaajaan.

Arkistoaineiston käytön osalta esityksen tavoitteena on mahdollistaa lähettäjäritysten ja lehtikustantajien arkistointien yhteiskunnallisesti, kulttuurisesti, dokumentaarisesti, historiallisesti tai vastaavalla tavalla merkittävien tai arvokkaiden aineistojen välittäminen yleisölle käyttämällä sopimuslisenssijärjestelmää. Lähettäjäritysten arkistoissa on muun muassa vanhoja uutislähetystyksiä, dokumentteja, henkilökuvia, 1900-luvun elämäntavan ja yhteiskunnan kuvauksia sekä muita poliittisesti, kulttuurisesti ja historiallisesti kiinnostavia aineistoja. Lehtiarkistoista löytyy myös vanhoja uutisia ja ilmoituksia, erilaisia raportteja Suomesta ja ulkomailta, ajan ilmiöiden kuvauksia, tapahtumia ilmentäviä lehti-kuvia sekä muuta nykyajan yleisöä kiinnostavaa aineistoa.

Esityksellä pyritäisiin helpottamaan edellä tarkoitettuihin radio- ja tv-ohjelmiin sekä sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyvien teosten oikeuksien selvittämistä ja hankkimista, jotta ohjelma- ja lehtiarkistot voidaan saattaa laillisesti yleisön saataville. Esimerkiksi Yleisradio Oy:n Elävä arkisto -palvelusta saatujen kokemusten perusteella voidaan olettaa, että tällaista aineistoa tarjoaville palveluille olisi kysyntää kuluttajien keskuudessa. Laillisesti arkistoaineistoa tarjoavat maksuttomat tai maksulliset palvelut olisivat omiaan vaikuttamaan myös teosten laittoman käytön vähentymiseen tietoverkoissa.

Sopimuslisenssijärjestelmän perussäännöksen ehdotettavalla täydennyksellä on tarkoitus vahvistaa sopimuslisenssin oikeudellista konstruktiota ottaen huomioon sopimuslisenssijärjestelmästä kahden viime vuosikymmenen aikana käyty eurooppalainen keskustelu.

Äänitallenteita koskevan suojan liittymäkriteereiden ajankukaistaminen helpottaisi tekijänoikeuslain säännösten soveltamista. Tavoitteena on, että nykyisen tallentamiskriteerin puitteissa suojaa saavat äänitallenteet eivät jäisi vaille suojaa tämän kriteerin käytännön soveltamiseen liittyvien vaikeuksien vuoksi.

3.2 Direktiivi tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin muuttamisesta ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/77/EU tekijänoikeuden ja tiettyjen lähioikeuksien suojan voimassaoloajasta annetun direktiivin 2006/116/EY muuttamisesta annettiin 27 päivänä syyskuuta 2011. Direktiivin noudattamisen edellyttämät kansallisen lainsäädännön muutokset tulee saattaa voimaan viimeistään 1 päivänä marraskuuta 2013.

Direktiivi sisältää kaksi asiallista muutosta suoja-aikadirektiiviin. Ensiksi, direktiivissä yhdenmukaistetaan sanoitettujen sävellysten suoja-aika. Jos sekä sanoitus että sävellys luotiin erityisesti kyseistä sanoitettua sävellystä varten, suojan voimassaoloaika päättyy direktiivin mukaan 70 vuoden kuluttua viimeisenä elossa olevan tekijän – sanoittajan tai säveltäjän – kuolemasta. Direktiivin säännöstä sovelletaan riippumatta siitä, onko kyseiset henkilöt nimetty tekijäkumppaneiksi.

Toiseksi, direktiivillä pidennetään äänitteiden ja äänitteille tallennettujen esitysten suoja-aika 50 vuodesta 70 vuoteen. Suoja-ajan pidennys koskee sellaisia äänitteitä ja niille tallennettuja esityksiä, jotka ovat suojattuja ennen direktiivin muuttamista voimassa olleiden säännösten mukaisesti 1 päivänä marraskuuta 2013. Direktiivi koskee myös tämän ajankohdan jälkeen tehtyjä äänitteitä ja niille tallennettuja esityksiä.

Direktiivin siirtymätoimenpiteitä koskevaan artiklaan sisältyy olettamasäännös, jonka mukaan oikeuksien siirto- tai luovutusso- pimuksen, joka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 2013, katsotaan olevan voimassa myös alkuperäisen 50 vuoden suoja-ajan

päättymisen jälkeen, jollei sopimuksessa ole selvästi toisin mainittu.

Direktiivin mukaan jäsenvaltiot voivat myös säätää, että ennen edellä mainittua ajankohtaa tehtyjä siirto- tai luovutus sopimuksia, joiden nojalla esittäjällä on oikeus toistuvien maksuihin, voidaan muuttaa, kun alkuperäinen 50 vuoden suoja-aika on päätynyt.

Esittäväällä taiteilijalla on oikeus irtisanoa sopimus, jolla oikeudet on siirretty tuottajalle, jos tuottaja 50 vuoden kuluttua äänitteen laillisesta julkaisusta tai välittämisestä yleisölle ei enää tarjoa äänitallenteen kappaleita myyntiin riittävinä määrinä tai saata äänitallennetta yleisön saataviin on demand – pohjalta. Oikeudet palautuvat esittäville taiteilijalle, jollei tuottaja ole vuoden kuluessa irtisanomisolmoituksen saatuaan hyödyntänyt äänitettä molemmilla edellä mainituilla tavoilla.

Esittäjä ei voi luopua irtisanomisoikeudestaan. Jos äänitteeseen on tallennettu useamman esittäjän yhdessä tekemä esitys, direktiivin mukaan oikeuksien siirto- tai luovutus sopimus voidaan irtisanoa sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Suoja-ajan pidennykseen kuuluu liitännäisiä toimenpiteitä, joilla parannetaan esittäjien taloudellista asemaa niissä tapauksissa, joissa esittäjä on siirtänyt tai luovuttanut yksinoikeutensa äänitetuottajalle.

Ensimmäisenä toimenpiteenä on äänitetuottajan velvollisuus siirtää 50 vuoden suoja-ajan jälkeen erilliseen rahastoon ainakin kerran vuodessa summa, joka vastaa kahtakymmentä prosenttia äänitteeseen perustuvasta yksinoikeudesta (äänitteen kappaleiden valmistaminen ja levittäminen sekä äänitteen saattaminen yleisön saataviin) saatavista tuloista. Korvaukset jaetaan esittäjille, jotka ovat siirtäneet tai luovuttaneet oikeutensa tuottajalle kertakorvausta vastaan. Lisäkorvausten hallinnointi tulee antaa yhteisvalvontajärjestöjen hoidettavaksi.

Toinen toimenpide velvoittaa jäsenvaltiot säätämään siitä, että äänitteen suoja-ajan pidennyksen jälkeen äänitteen käyttämisestä kertyvä rojalti tai korvaus maksetaan esittäjälle ilman mahdollisesti sovittujen ennakkomaksujen tai sopimusperusteisten vähennysten pidättämistä. Jäsenvaltiot voivat lisäk-

si säätää, että ennen 1 päivää marraskuuta 2013 tehtyjä siirto- tai luovutus sopimuksia, joiden nojalla esittäjällä on oikeus toistuvien maksuihin, voidaan muuttaa, kun äänitallenteen suoja-ajan alkamisesta on kulunut 50 vuotta.

Direktiivin säännökset edellyttävät esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien oikeuksia koskevien tekijänoikeuslain säännösten muuttamista, eräiden uusien säännösten lisäämistä lakiin sekä tarvittavien siirtymäsäännösten säätämistä.

3.3 Direktiivi orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkoituksista ja sen edellyttämät lainsäädännön muutokset

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/28/EU orpoteosten tietyistä sallituista käyttötarkoituksista, jäljempänä myös 'orpoteosdirektiivi', annettiin 25 päivänä lokakuuta 2012. Direktiivin noudattamisen edellyttämät kansallisen lainsäädännön muutokset tulee saattaa voimaan viimeistään 29 päivänä lokakuuta 2014.

Direktiivi koskee orpoteosten käyttöä tiettyihin tarkoituksiin jäsenvaltioihin sijoittautuneissa yleisölle avoimissa kirjastoissa, oppilaitoksissa ja museoissa sekä arkistoissa, elokuva- ja äänitearkistoissa ja julkisen palvelun yleisradio-organisaatioissa. Direktiivin tarkoituksena on edesauttaa laitosten yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteiden saavuttamista.

Direktiiviä sovelletaan yleisölle avoimien kirjastojen, oppilaitosten ja museoiden sekä elokuva-, äänite- ja muiden arkistojen kokoelmissa oleviin aineistoihin. Aineistolajeihin kuuluvat kirjat ja muut kirjoituksen muodossa julkaistut teokset, elokuvat ja audiovisuaaliset teokset sekä äänitteet. Av-aineiston ja äänitteiden osalta direktiiviä sovelletaan myös julkisen palvelun yleisradio-organisaatioiden tuotantoihin.

Direktiivin soveltaminen on rajoitettu unionin jäsenvaltioissa ensimmäisen kerran julkaistuihin tai lähetettyihin aineistoihin. Soveltamisalaan voivat kuulua myös muut aineistot, jos organisaatio on asettanut ne yleisön saataville oikeudenhaltijoiden suostumuksella ja mikäli on perusteltua olettaa,

että oikeudenhaltijat eivät vastusta direktiivissä tarkoitettua käyttöä. Erityisesti todetaan, että direktiivillä ei puututa oikeuksien hallinnointia koskeviin kansallisen tason järjestelyihin.

Direktiivin mukaan teos tai äänite katsotaan orpoteokseksi, ellei ainuttakaan oikeudenhaltijaa ole tunnistettu tai paikannettu. Teos on orpo myös silloin, jos joku oikeudenhaltijoista on tunnistettu mutta häntä ei ole paikannettu. Jotta tällaista teosta saisi käyttää direktiivin mukaisesti, teosta käyttävän organisaation on saatava tunnistettujen ja paikallistettujen oikeudenhaltijoiden lupa teoksen käyttämiselle.

Teoksen tai äänitteen määrittäminen orpoteokseksi edellyttää, että aineistosta tehdään direktiivin mukainen huolellinen oikeuksien selvitys siinä jäsenvaltiossa, jossa teos on ensimmäisen kerran julkaistu tai lähetetty televisiossa tai radiossa. Av-aineiston osalta oikeuksien selvitys tehdään tuottajan päätoimipaikan tai vakituisen asuinpaikan valtiossa. Jos teosta ei ole julkaistu eikä lähetetty televisiossa tai radiossa mutta teos on asetettu laitoksessa julkisesti saataville oikeudenhaltijoiden suostumuksella, selvitys on tehtävä laitoksen sijaintivaltiossa. Oikeuksien selvityksestä on pidettävä kirjaa ja annettava kansallisille viranomaisille direktiivissä säädetyt tiedot, jotka kirjataan EU:n yhteiseen tietokantaan.

Jäsenvaltion tulee määrittää oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien kanssa, mitkä lähteet ovat kunkin teos- tai ääniteluokan osalta tarkoituksenmukaisia. Näihin lähteisiin sisältyvät ainakin direktiivin liitteessä luetellut merkitykselliset lähteet.

Direktiivin mukaan yhdessä jäsenvaltiossa orpoteokseksi katsottavaa aineistoa pidetään orpoteoksena kaikissa jäsenvaltioissa.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä poikkeus tai rajoitus, jonka nojalla organisaatiot saavat valmistaa orpoteoksista kappaleita digitointia, saataville saattamista, indeksointia, luettelointia, säilyttämistä tai restaurointia varten sekä saattaa orpoteokset yleisön saataviin.

Direktiivissä sallitaan orpoteosten käyttö ainoastaan organisaation yleisen edun mukaisiin tehtäviin liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Näitä ovat erityisesti kokoelmissa

olevien teosten ja äänitteiden säilyttäminen, restaurointi sekä niiden kulttuuri- ja opetuskäytön mahdollistaminen. Organisaatiot voivat kerryttää tällaisen käytön yhteydessä tuloja kattaakseen niille orpoteosten digitoinnista ja yleisön saataville saattamisesta aiheutuvat kustannukset.

Orpoteoksena pidetyn teoksen tai äänitteen oikeudenhaltijalla on oltava milloin tahansa mahdollisuus lopettaa teoksen tai äänitteen asema orpoteoksena omien oikeuksiensa osalta. Teoksia käyttäneen organisaation on tällöin maksettava kohtuullinen korvaus teoksen käyttämisestä direktiivin mukaisesti. Jäsenvaltiot voivat määritellä olosuhteet, joissa korvaus voidaan maksaa. Korvauksen taso määritetään unionin oikeudessa asetettuja rajoja noudattaen sen jäsenvaltion lainsäädännössä, johon kyseistä orpoteosta käyttävä organisaatio on sijoittautunut.

Direktiivin säännöksiä sovelletaan kaikkiin teoksiin ja äänitteisiin, jotka kuuluvat jäsenvaltioiden tekijänoikeuslainsäädännön suojan piiriin 29 päivänä lokakuuta 2014 tai sen jälkeen. Direktiivin soveltaminen ei vaikuta ennen mainittua ajankohtaa toteutettuihin toimiin eikä ennen mainittua päivää hankittuihin oikeuksiin.

Direktiivi sisältää uudelleentarkastelulausekkeen. Sen mukaisesti komissio seuraa oikeuksia koskevien tietolähteiden kehitystä ja antaa vuosittain kertomuksen direktiivin soveltamisalaan kuulumattomien kustantajien ja teosten tai muun suojatun aineiston, erityisesti erillisten valokuvien ja muiden kuvien, mahdollisesta sisällyttämisestä direktiivin soveltamisalaan.

Jos jäsenvaltiolla on perustellut syyt katsoa, että direktiivin täytäntöönpano haittaa jotakin direktiivissä tarkoitetuista oikeuksien hallinnointia koskevista kansallisista järjestelyistä, se voi ilmoittaa asiasta komissiolle ja toimittaa sille asiaa koskevan aineiston. Komissio ottaa aineiston huomioon arvioidessaan, onko direktiivin muuttamisesta tarpeen antaa ehdotuksia.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki orpoteosten käyttämisestä direktiivin säännösten mukaisesti. Huolellisen oikeuksien selvityksen tekemisessä tarvittavat lähteet mukaan lukien direktiivin liitteessä luetellut

merkitykselliset lähteet ehdotetaan sisällytettäväksi valtioneuvoston asetukseen.

3.4 Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen

Esityksessä ehdotetaan tekijänoikeuslain 25 g §:n muuttamista siten, että se kattaisi televisio-ohjelmien lisäksi radio-ohjelmiin sekä sanoma- ja aikakauslehtiin sisältyvät teokset ja mahdollistaisi aineiston välittämisen yleisölle, myös teosten pyynnöstä tapahtuvan välittämisen tietoverkossa. Voimassaolevaan säännökseen sisältyvää soveltamisalan aikarajaa ehdotetaan muutettavaksi lähemmäksi nykyhetkeä.

Esityksessä pidettäisiin ennallaan nykyisen 25 g §:n toiminnallinen lähtökohta. Lähettäjäryitys saisi sopimussisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, välittää julkistetun teoksen yleisölle, jos teos sisältyisi lähettäjäryityksen tuottamaan tai tilaamaan ohjelmaan. Lehtikustantaja saisi sopimussisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, välittää julkistetun teoksen yleisölle, jos teos sisältyisi lehtikustantajan taloudellisella vastuulla julkaistuu sanoma- tai aikakauslehteen. Lisäehdoksi asetettaisiin, että ohjelman tulee olla lähetetty ja lehden julkaistu ennen säännöksessä mainittua päivämäärää. Säännös sisältäisi oikeuden valmistaa teoksesta kappale, jos se olisi tarpeen teoksen välittämiseksi. Tekijällä olisi kuitenkin aina oikeus kieltää teoksensa käyttö.

Ehdotettavat säännökset koskisivat sekä radio- että televisio-ohjelmia. Radio-ohjelmien uudelleen lähettämiseen sovellettaisiin siten jatkossa uutta 25 g §:ää, eikä alkuperäistä radio- ja televisiolähetystä koskevaa 25 f §:ää. Radio-ohjelmien osalta esitys muuttaisi nykytilaa vain siten, että sopimussisenssi kattaisi myös ohjelmien välittämisen yleisölle tietoverkossa.

Ehdotettavan 25 g §:n laajennuksen myötä sopimussisenssisäännöksen mukainen käyttö kattaisi kaikki yleisölle välittämisen tilanteet. Ehdotettava muutos edellyttää tarkennuksia myös äänitallenteiden käyttöä koskeviin lain säännöksiin siltä osin, kuin kyse ei ole yksinoikeuden piiriin kuuluvasta tilauspohjaisesta yleisölle välittämisestä vaan muusta, korva-

usoikeuden piiriin kuuluvasta äänitallenteen käyttämisestä.

Esittävän taiteilijan ja äänitetuottajan korvausoikeuden käytännön toteuttamista koskevia 47 a §:n säännöksiä ehdotetaan täydennettäväksi niin, että korvausoikeuden piiriin kuuluvasta muustakin sopimussisenssisäännöksen perusteella tapahtuvasta yleisölle välittämisestä kuin edelleen lähettämisestä suoritettaisiin korvaus 2 luvun säännösten mukaisesti hyväksytyn sopimussisenssijärjestön välityksellä.

3.5 Muut muutokset

Äänitallenteen tuottajan oikeuksien liittymäkriteereitä ehdotetaan muutettaviksi niin, että tallentamiskriteerin lisäksi sovellettaisiin kansallisuuskriteeriä.

Muutos vastaisi pääosiltaan muissa Pohjoismaissa jo aiemmin toteutettujen muutosten linjaa. Ruotsissa ja Norjassa kappaleen valmistamisen oikeutta sovelletaan rajoituksetta kaikkiin äänitallenteisiin, kun taas yleisölle välittämisen tilanteisiin sovelletaan kansallisuuskriteeriä.

Nyt ehdotettavassa lainmuutoksessa kansallisuuskriteeriä sovellettaisiin sekä äänitallenteen kappaleen valmistamisen että yleisölle välittämisen tilanteissa. Suomen ratkaisussa vältetään näin tilanne, että liittymäkriteerien laajennuksen kautta tehtäisiin liian pitkälle menevä poikkeama vastavuoroisuuden periaatteesta, jota sopimusvaltion kansainvälisten velvoitteiden osalta yleensä noudatetaan.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteerien muutos edellyttää vastaavan muutoksen tekemistä myös asetukseen tekijänoikeuslain soveltamisesta eräissä tapauksissa Euroopan talousalueeseen kuuluvista valtioista peräisin oleviin suojan kohteisiin (575/1995). Kyseisen asetuksen säännökset määrittelevät tekijänoikeuden lähioikeuksien suojan ulottuvuuden Euroopan talousalueen sisällä.

Lain soveltamissäännöksiin ehdotettavan muutoksen lisäksi Suomen tulee tehdä Rooman sopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu ilmoitus, että se ei tule soveltamaan julkaisukriteeriä. Samalla Suomen pitää poistaa 17 artiklan mukaiset varaukset.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Äänitteiden suoja-ajan pidentäminen direktiivin mukaisesti vaikuttaa äänitteiden käytöstä maksettaviin korvauksiin. Esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien korvausoikeus äänitteiden käyttämisestä on voimassa pidennetyn suoja-ajan loppuun.

Suoja-ajan pidentyminen mahdollistaa sen, että esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien saamien tekijänoikeudellisten korvausten määrä lisääntyy. Esittäville taiteilijalle maksettava lisäkorvaus tuottajan kanssa aiemmin sovitun kertakorvauksen lisäksi lisää esittävän taiteilijan tekijänoikeustuloja.

Äänitteiden käyttäjille aiheutuu vastaavasti kuluja suojan piirissä olevien äänitteiden käyttämisestä.

Äänitallenteiden lähioikeussuojan liittymäkriteerin muutos parantaa mahdollisuuksia toteuttaa käytännössä äänitallenteiden ja niille tallennettujen esitysten suojaa. Samalla kun suojan soveltaminen helpottuu, suojattujen äänitallenteiden piiri, joka äänitteiden tallentamisessa tapahtuneiden muutosten seurauksena on viime vuosina kaventunut, laajenee jossain määrin.

Liittymäkriteerin muutos tulee Rooman sopimuksen mukaisesti voimaan suhteessa muihin sopimusvaltioihin kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen tallettamisesta.

Orpoteosten käyttö tulee nykyistä laajemmalla määrällä mahdolliseksi direktiivin mukaisissa laitoksissa, jos tällaisten teosten käytölle ilmenee kysyntää. Käyttöä edeltävä huolellinen oikeuksien selvitys aiheuttaa kustannuksia niille laitoksille, jotka haluavat käyttää tällaisia teoksia. Laitokset voivat kuitenkin direktiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaan kerryttää tällaisen käytön yhteydessä tuloja yksinomaan kattaakseen niille orpoteosten digitoinnista ja yleisön saataville saattamisesta aiheutuvat kustannukset. Tällaisiin kuluihin voisivat kuulua myös oikeuksien selvityksestä aiheutuvat kulut.

Mikäli teoksen orpoteosasema päättyy, teosta käyttäneen organisaation on maksettava tunnistetuille ja paikallistetuille oikeudenhaltijoille käyttämisestä kohtuullinen korvaus.

Sopimuslisenssisäännöksen mahdollistama arkistoineistojen käyttöoikeuksien kattava hankinta mahdollistaa sen, että aineistoja voidaan hyödyntää kaupallisesti ja lähettäjäyritykset ja lehtikustantajat voivat saada tuloa tuottamistansa aineistoista.

Käytettävien aineistojen oikeuksien haltijat, kuten tekijät ja esittävät taiteilijat, saavat sopimuslisenssisäännöksen nojalla tehtävien sopimusten kautta aineistojen käyttämisestä korvauksen. Ilman sopimuslisenssipykälää aineistoja ei voitaisi käyttää, jolloin oikeudenhaltijoille ei myöskään syntyisi tuloa.

Aineistojen käytöstä syntyvien tulojen määrä riippuu siitä, onko aineistoille riittävästi kysyntää taikka lähettäjäyrityksillä tai kustantajilla muuten riittävät syyt investoida aineistojen digitointiin ja yleisön saataville saattamiseen.

Arkistoineistojen käyttöä koskevalla ehdotuksella on taloudellisia vaikutuksia kaikille niille käyttäjille, jotka hankkivat sopimuslisenssisäännöksen soveltamisalueeseen kuuluvia suojattuja aineistoja käytettäväkseen. Taloudellinen vaikutus on maksullisten aineistojen ja niitä välittävien palveluiden tapauksessa se korvaus, jonka aineiston käyttäjä maksaa aineiston katselusta, kuuntelusta tai lukemisesta, taikka ääni- tai kuvatallenteen tai muun teoskappaleen saamisesta käytönsä.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Orpoteosdirektiivi edellyttää, että jäsenvaltiot varmistavat, että huolellisen oikeuksien selvityksen tulokset ja tiedot orpoteosten käyttämisestä kirjataan yleisesti käytettävissä olevaan verkkotietokantaan, jonka sisämarkkinoilla toimiva yhdenmukaistamisvirasto perustaa ja jota se hallinnoi.

Orpoteoksia käyttävien laitosten tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle direktiivissä edellytetyt tiedot orpoteosten käyttämisestä ja oikeuksien selvityksistä. Ministeriö toimittaa tiedot Euroopan unionin tietokantaan liitettäväksi. Myös orpoteoksen tekijä voi ilmoittaa ministeriölle, että hän on teoksen tekijä. Tiedot toimitetaan, mikäli mahdollista, mahdollisimman helppoa ja kustannustehokasta menetelmää käyttäen.

Oikeuksien selvityksessä käytettävistä tietolähteistä säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella. Ennen asetuksen antamista ministeriö neuvottelee oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen ja teoksia käyttävien laitosten tai niitä edustavien järjestöjen kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee päätöksen siitä, mikä tai mitkä tekijänoikeusjärjestöt saavat toimia lain 26 §:ssä tarkoitettuna sopimussenssijärjestöinä arkistointeiden käyttöä koskevan 25 g §:n mukaisesti.

Esityksellä ei ole muilta osin vaikutuksia viranomaisten toimintaan.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Äänitallenteiden ja niille tallennettujen esitysten suoja-ajan pidentäminen merkitsee marginaalista parannusta asianomaisten oikeudenhaltijoiden asemaan. Mahdollisen äänitallenteen käyttäjän kannalta suoja-ajan pidentäminen voi viivästyttää tallenteen tuleamista vapaaseen käyttöön ja käyttö voi sen vuoksi hankaloitua.

Äänitallenteiden suojan liittymäkriteeriden täydentäminen parantaa suojan toimivuutta käytännössä ja vahvistaa äänitallenteiden ja niille tallennettujen esitysten kansainvälisen suojan aspektoja.

Orpoteosdirektiivin ja sen mukaisten lain säännösten tarkoituksena on parantaa direktiivin kattamien laitosten kokoelmissa olevien orpoteosten säilyttämistä, entistämistä ja saattamista yleisön saataville kulttuuri- ja opetuskäyttöön.

Voimassa olevat tekijänoikeuslain rajoitussäännökset mahdollistavat teosten säilyttämisen ja entistämisen valtioneuvoston asetuksella säädettävissä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa. Teosten saattaminen yleisön saataviin mainittujen laitosten ulkopuolella on puolestaan katettu sopimussenssisäännöksellä.

Direktiivin mukaiset säännökset laajentaisivat mahdollisuutta saattaa orpoteoksia yleisön saataville ilman lisensiointia erityisesti oppilaitoksissa ja julkisen palvelun yleisradio-organisaatioissa.

Esityksen mukaiset, arkistointeja koskevat sopimussenssisäännökset mahdollistaisivat useimmissa tapauksissa kattavan oi-

keuksien hankinnan lähettäjäritysten ja lehtikustantajien arkistojen avaamiseksi yleisölle. Eri aikakausien arkistointeja voitaisiin sopimussenssijärjestön ja lähettäjärityksen tai lehtikustantajan välisen sopimuksen nojalla saattaa yleisön saataville joko sellaisenaan tai esimerkiksi teemoittain valikoituina tai järjestettyinä.

Ehdotettavat säännökset tekisivät arkistointeiden käyttämisen mahdolliseksi. Teosten käytön edellyttämien lupien hankinta jokaiselta ohjelman tekijänoikeuksien haltijalta saattaa yleisön saataville joko sellaisenaan tai esimerkiksi teemoittain valikoituina tai järjestettyinä.

Ehdotus mahdollistaisi sen, että yhteiskuntaa ja sen kehitystä kuvaavat ohjelma- ja lehtiaineistot olisi mahdollista saattaa yleisön saataville nykyistä laajemmin. Tämä hyödyttäisi sekä yksittäisiä kansalaisia että tutkijoita.

Ehdotus mahdollistaisi sen, että yhteiskuntaa ja sen kehitystä kuvaavat ohjelma- ja lehtiaineistot olisi mahdollista saattaa yleisön saataville nykyistä laajemmin. Tämä hyödyttäisi sekä yksittäisiä kansalaisia että tutkijoita.

Ehdotus lisäisi myös televisio- ja radioyhteyksien ja lehtikustantajien intressejä säilyttää entistä huolellisemmin jo lähetettyä ja julkaistua aineistoa mahdollisia uusia käyttötilanteita varten.

Ehdotus edistää tältä osin kulttuurisesti ja tiedonvälityksen tutkimuksen kannalta myönteisellä tavalla aineistojen säilymistä ja yleisön saataviin saattamista täsmälleen siinä muodossa ja kokonaisuudessa, jossa ne on lähetetty tai julkaistu. Osien käyttäminen irrallaan kokonaisuudesta ei olisi sallittua.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Arkistointeja

Aiemmat valmisteluvaiheet. Suomessa televisio- ja radioarkistojen aineistojen käyttöluupiin liittyviä seikkoja selvitettiin vuonna 2002 valmisteltaessa EU:n tietoyhteiskuntadirektiivin 2001/29/EY kansallista implementointia. Asianajaja, OTL Jyrki Siivolan tekemän selvityksen mukaan tekijänoikeusjärjestöt eivät nähneet tarvetta sopimussenssijärjestelylle, koska luvat oli hankittavissa järjestöjen kautta tai yksilöllisesti. Sopimussenssijärjestelmä oli monien järjestöjen mielestä kuitenkin hyväksyttävissä, toisin kuin pakkolicenssijärjestelmä. Useissa kannanotoissa korostettiin järjestelmältä vaadit-

tavaa neutraalisuutta eri toimijoiden kannalta.

Ohjelma-arkistojen käyttäjätahoista MTV Oy ja Yleisradio Oy (YLE) kannattivat sopimussisensijärjestelyn käyttöönottoa oikeuksien hankkimiseksi. Niiden kannanotoissa korostettiin yksilölliseen sopimiseen liittyviä vaikeuksia tunnistaa ja tavoittaa oikeuksien haltijoita. Näiden vaikeuksien vuoksi kattava oikeuksista sopiminen oli mahdotonta, koska yrityksiltä löytyi jo tuolloin tuhansia arkistoituja ohjelmia, joiden oikeuksien haltijoita oli valtava määrä. MTV ja YLE korostivat arkistoissaan olevan aineistoa, jolla on kulttuurihistoriallista ja dokumenttiarvoa, minkä vuoksi aineisto pitäisi saada laajan yleisön käyttöön myös uusien jakeluteiden välityksellä. Muiden käyttäjätahojen kannanotoissa kerrottiin, etteivät ne olleet keränneet televisio- tai radio-ohjelmien arkistoja.

Tekijöitä edustavat liitot ja yhdistykset kannattivat oikeuksista sopimista alan tavan mukaan työehtosopimuksissa tai muuten kollektiivisesti tekijöitä ja taiteilijoita edustavien järjestöjen kanssa. Laissa säädettyä sopimussisensijärjestelyä ei juurikaan kannatettu.

Tekijänoikeustoimikunta ehdotti vuonna 2002 mietinnössään Tekijänoikeudet tietoyhteiskunnassa (KM 2002:5) tekijänoikeuslain 25 §:n muuttamista siten, että siihen sisällytettäisiin säännökset lähettäjäritysten omien arkistoitujen radio- ja televisio-ohjelmien uudelleen käytöstä.

Ehdotus olisi sisältänyt sopimussisensisäännöksen, jonka nojalla radio- ja televisioyrietykset olisivat voineet sopia oikeudenhaltijajärjestön kanssa yrityksen itse tuottamaan ohjelmaan sisältyvän teoksen lähettämistä uudelleen tai välittämistä yleisölle pyynnöstä tietoverkkopalvelussa. Uudelleen lähettämisen osalta säännös olisi koskenut ennen 1.1.1983 ja yleisölle välittämisen osalta ennen 1.1.1997 lähetettyjä ohjelmia.

Lähettämistä ja välittämistä varten teoksesta olisi ehdotuksen mukaan saanut myös valmistaa kappaleen, mikä välittämisen kohdalla tarkoittaisi teoksen digitoimista. Mietinnön yksityiskohtaisten perustelujen mukaan lähettäjärityksen itse tuottamana ohjelmana pidettäisiin myös sellaisen lähettäjärityksen valmistamaa ohjelmaa, jonka seuraajaksi säännöksessä tarkoitettu lähettä-

järitys oli tullut esimerkiksi yritysmyynnin tai konkurssin seurauksena.

Ehdotus sisälsi myös tekijän oikeuden kieltää teoksen lähettäminen tai välittäminen. Tätä perusteltiin sillä, että radio- ja televisio-ohjelmien uudelleen käyttö säännöksessä mainituilla tavoilla oli selkeästi niihin sisältyvän suojatun aineiston sellaista ensisijaista käyttöä, joka oikeudenhaltijoiden tuli halutessaan voida kieltää. Lisäksi kielto-oikeudella vahvistettiin järjestön ulkopuolisten tekijöiden asemaa sopimussisenssitilanteissa.

Mietinnössä ehdotettiin kyseisen säännöksen soveltamista myös tekijänoikeuslain 5 luvun mukaisiin tekijänoikeuden lähioikeuksiin kyseisiin pykäliin lisättävien viittaus-säännösten kautta.

Ehdotettua säännöstä perusteltiin yleisesti sillä, että radio- ja televisioyrietysten ohjelma-arkistoissa oli runsaasti ohjelmia, joiden lähetys-oikeudet olivat kuluneet umpeen. Tällaisia ohjelmia ei voitu hyödyntää muuten kuin hankkimalla hyödyntämiseen tarvittavat oikeudet kaikilta oikeudenhaltijoilta. Näissä tapauksissa lähettäjärityksen arkistossa olevien ohjelmien hyödyntämiseen tarvittavia lupia ei voitu kattavasti hankkia.

Toisena perusteluna oli tekniikan kehittyminen, joka mahdollisti radio- ja televisio-ohjelmien välittämisen tietoverkossa 1990-luvulla. Tätä ennen tehdyissä sopimuksissa ei ollut edes voitu hankkia oikeuksia tällaisen jakelutien käyttämiseen. Lähettäjäritykset olivat hankkineet ohjelmiin oikeuksia vain radiossa ja televisiossa lähettämistä varten, eikä näiden oikeuksien voitu katsoa kattavan tietoverkossa välittämistä.

Uudelleen lähettämistä koskevaa aikarajaa 1.1.1983 perusteltiin sopimuskäytäntöjen kehittymisellä 1980-luvun alkupuolella. Yleisölle välittämistä koskevan aikarajan 1.1.1997 taustalla olivat joulukuussa 1996 solmitut WIPOn tekijänoikeussopimus ja WIPOn esitys- ja äänitesopimus, joihin sisällytettiin oikeus pyynnöstä tapahtuvaan yleisölle välittämiseen. Lähettäjäritysten katsottiin osanneen varautua tarvittavien oikeuksien hankintaan tuotantoja koskevissa sopimuksissaan tuosta ajankohdasta lähtien.

Hallituksen esitys. Hallituksen esitys on valmisteltu virkamiestyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Televisioyriytysten arkistoaineistoja koskevan 25 g §:n muuttamista on valmisteltu virkamiestyönä opetus- ja kulttuuriministeriössä sen jälkeen, kun tekijänoikeustoimikunta oli ottanut asian työsuunnitelmaansa kaudelle 2010–2011 ja valmistellut asiaa koskevan muistion opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Lainmuutosta ovat ajaneet voimakkaimmin lähettäjäyritykset ja lehtikustantajat, joiden

arkistoissa olevien aineistojen uudelleen käytön mahdollistamisesta asiassa on kyse.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Hallituksen esityksen muotoon laaditusta luonnoksesta pyydettiin tammi-helmikuussa 2013 lausuntoa xx viranomaiselta, järjestöltä ja yritykseltä ja saatiin xx lausuntoa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1.1 Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta

16 f §. *Orpoteosten käyttäminen eräissä laitoksissa.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 16 f § ja sen edelle uusi väliotsikko. Pykälä on viittaussäännös, jossa viitataan ehdotettavaan lakiin orpoteosten käyttämisestä.

Orpoteolaissa säädettäisiin orpoteosten kappaleiden valmistamisesta ja orpoteosten välittämisestä yleisölle tietyissä kirjastoissa, arkistoissa, museoissa ja oppilaitoksissa sekä julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöissä.

19 §. Pykälän 4 momentissa säädetään teoksen tekijän oikeudesta korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle.

Momenttia ehdotetaan selvennettäväksi ja sen tulkinnanvaraisuudet poistettaviksi niin, että momentti saa sen sisällön, joka sille oli alun perin tarkoitettu.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi virke, jonka mukaan tekijä ei voisi luovuttaa oikeuttaan korvaukseen. Oikeutta lainauskorvaukseen ei voisi siirtää tai luovuttaa toiselle niin, että tekijänoikeuden luovutuksensaajalla olisi tekijän sijasta oikeus korvaukseen. Oikeus lainauskorvaukseen olisi näin ollen vain teoksen alkuperäisellä tekijällä ja hänen perillisillään lain 41 §:n mukaisesti.

Ehdotettava muutos ei kuitenkaan estäisi tekijää esimerkiksi nimenomaisesti luopumasta oikeudestaan korvaukseen tai luovuttamasta lainauskorvauksena saamaansa rahsummaa edelleen.

25 g §. *Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttö.* Pykälän edellä oleva väliotsikko muutetaan pykälän sisältöön ehdotettavan muutoksen mukaisesti.

Pykälän 1 momentin sopimuslisenssisäännöstä ehdotetaan laajennettavaksi. Ehdotettava 1 momentti kattaisi sekä arkistoidut televisio- että radio-ohjelmat, ohjelmien kappaleiden valmistamisen ja ohjelmien käyttämisen lähettäjäyrityksen toimesta yleisölle välittämiseen. Säännös kattaisi myös ohjelmiin sisältyvät teokset. Pykälän 2 momentiksi eh-

dotetaan puolestaan sopimuslisenssisäännöstä, joka mahdollistaisi lehtikustantajien julkaisemien sanoma- ja aikakauslehtien ja niihin sisältyvien teosten kappaleiden valmistamisen ja välittämisen yleisölle.

Yleisölle välittämisellä tarkoitetaan tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaisesti teoksen välittämistä yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Yleisölle välittäminen voi tapahtua esimerkiksi siten, että ohjelma lähetetään radiossa tai televisiossa taikka televisio- tai radio-ohjelma tai lehti välitetään tietoverkossa asiakkaan saataville joko pyynnöstä tai muuten.

Säännöksessä käytetty termi "välittää" on teknologianeutraali ja ottaa huomioon välystetekniikoiden kehityksen. Teosten välittämistavoista ja niiden rajauksista voidaan sopia tarkemmin sopimuslisenssijärjestöksi hyväksytyn järjestön tai järjestöjen ja arkistoitua teosta käyttävän lähettäjäyrityksen tai lehtikustantajan välillä.

Ehdotuksen mukaan lähettäjäyritys ja lehtikustantaja saisi sopimuslisenssin nojalla valmistaa arkistoituihin aineistoon sisältyvästä teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen. Televisio- ja radio-ohjelmien osalta on luonnollista, että kappaleen valmistaminen kattaisi myös itse ohjelmat, joihin lähetetyt teokset sisältyvät.

Kappaleen valmistamisella tarkoitettaisiin säännöksiä sovellettaessa myös teoksen digitoimista. Tässä yhteydessä myös arkistoidun aineiston tarpeellinen tekninen muuttaminen sopimuslisenssikäyttöä varten olisi mahdollista. Sen sijaan säännökset eivät kattaisi teosten sisällöllistä muuttamista uudelleen käyttöä varten. Myös teoksen kappaleen valmistamisesta sovitaisiin tarkemmin käyttäjän ja sopimuslisenssijärjestön välisessä sopimuksessa.

Ehdotettava 1 momentti koskisi lähettäjäyrityksen tuottamia ja tilaamia radio- ja televisio-ohjelmia, niihin sisältyvine teoksi-

neen. Lähettäjäyrytyksen tuottamia ovat ohjelmat, joiden suunnittelusta, sisällöstä, esiintyjistä, budjetista ja muista tuotantoon liittyvistä asioista vastaa lähettäjäyrytyksen oma henkilökunta.

Lähettäjäyrytyksen tilaamalla ohjelmilla tarkoitettaisiin lähettäjäyrytyksen omaan tuotantoon rinnastettavissa olevia ohjelmia, jotka on valmistettu lähettäjäyrytyksen aloitteesta lähettäjäyrytyksen käyttöön ja jotka lähettäjäyrytyks on maksanut. Tällaisille ohjelmille on ominaista se, että ilman lähettäjäyrytyksen aloitetta ja toimenpiteitä ohjelmaa ei olisi tuotettu. Tilatuille ohjelmille on tyypillistä myös se, että niitä on ollut tarkoitus hyödyntää ohjelman tilanteen lähettäjäyrytyksen ohjelmistossa.

Pykälän 1 momentin soveltamisen kannalta olennaista on, että ohjelma ja siihen sisältyvä teos on lähetetty televisiossa tai radiossa joko kerran tai useammin. Merkitystä ei ole sillä, onko ohjelmaa ja teosta lähettämisen jälkeen hyödynnetty esimerkiksi tallennelevityksessä tai saatettu muulla tavalla yleisön saataville.

Ehdotettavaa 2 momenttia sovellettaessa lehtikustantajalla tarkoitettaisiin sitä luonnollista tai oikeushenkilöä, jonka aloitteesta ja vastuulla sanoma- tai aikakauslehti ja sen kappaleet saatetaan yleisön saataville. Säännös koskisi vain niitä sanoma- ja aikakauslehtiä, joiden julkaisemisesta lehtikustantaja on itse ollut taloudellisessa vastuussa.

Ehdotettavat 1 ja 2 momentin säännökset kattaisivat kaikki televisio- ja radio-ohjelmiin ja lehtiin sisältyvät teokset, mukaan lukien elokuva- ja näytelmäteokset sekä lehtikuvat.

Ehdotettavat sopimuslisenssisäännökset koskisivat muiden voimassa olevien sopimuslisenssisäännösten tapaan aineistojen massakäyttöä. Säännöksiä sovellettaessa olisi olennaista, että ohjelmia tai lehtiä käytetään kokonaisina tai sellaisina osina, että käyttö ei kohdistu yksittäisiin teoksiin. Teosten lisensointi irrallaan alkuperäisistä ohjelma- tai muista sisältökokonaisuuksista ei kuuluisi ehdotettavien säännösten soveltamisalaan.

Ehdotettavat säännökset eivät näin ollen soveltuisi yksittäisen tekijän tuotannon sellaiseen uudelleenkäyttöön, jossa esimerkiksi pakinoita tai vastaavia kaunokirjallisuuteen rinnastuvia teoksia taikka viihdesarjaan sisältyviä yksittäisiä sketsejä tai musiikkikappa-

leita käytetään irrallaan muusta lehdestä tai ohjelmasta. Oikeudet tällaiseen käyttöön tulisi hankkia aineiston oikeudenhaltijoilta.

Säännökset eivät kuitenkaan estäisi sellaisten teknisten tai vähäisten sisällöllisten muutosten tai lisäysten tekemistä ohjelmiin, jotka ovat tarpeen esimerkiksi ohjelman taustoit- tamiselle ja ymmärrettäväksi tekemiselle uudelle yleisölle.

Se, miten lähettäjäyrytykset ja lehtikustantajat voisivat käytännössä hyödyntää arkisto- aineistoihinsa sisältyviä teoksia ehdotettavien säännösten nojalla, jätettäisiin opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymien sopimuslisenssijärjestöjen kanssa neuvoteltavien sopimusten varaan. Osapuolet voisivat muun muassa sopia vapaasti aineistojen uudelleen käytöstä maksettavan korvauksen suuruudesta erilaisissa käyttötilanteissa, uudelleen käytön piiriin kuuluvan aineiston rajauksista, uudelleen käytön tavoista ja niiden rajauksista ja muista vastaavista yksityiskohdista.

Säännösten hyväksyminen ei kuitenkaan automaattisesti merkitsi sitä, että kaikkien oikeudenhaltijaryhmien tai oikeuksien osalta Suomessa toimisi sopimuslisenssijärjestöjä. Sopimuslisenssijärjestöksi voisi hakeutua vain sellainen järjestö, joka jo edustaa merkittävää osaa tekijöistä, eli lain 26 §:n sanamuodon mukaisesti "lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä".

Ehdotettavat säännökset eivät vaikuttaisi osapuolten sopimusvapauteen eivätkä suojattujen aineistojen käyttöön liittyviin muihin neuvottelu- tai sopimiskäytäntöihin osapuolten välillä. Osapuolten keskinäisen sopimisen tulee olla jatkossakin ensisijainen oikeuksien hankkimisen vaihtoehto. Sopimuslisenssi toimisi ratkaisukeinona tilanteissa, joissa teoksen oikeudenhaltijoita on vaikea tai mahdoton tavoittaa.

Ehdotettavilla säännöksillä ei olisi vaikutusta voimassaoleviin sopimuksiin. Jos arkistoitujen ohjelmien tai lehtien käytöstä on jo sovittu yksilöllisesti tai kollektiivisesti tekijöiden ja lähettäjäyrytyksen tai lehtikustantajan välillä, näiden sopimusten ehtoja noudatettaisiin lainmuutoksesta huolimatta.

Ehdotettavat säännökset koskisivat lähettäjäyrytyksen ja lehtikustantajan omiin arkistoihin sisältyviä ohjelmia ja lehtiä, joten muualla sijaitsevat aineistot jäisivät säännök-

sen ulkopuolelle. Jos kuitenkin jokin muu taho olisi arkistoinut aineistot lähettäjäryityksen tai lehtikustantajan toimeksiannosta ja tämän tulevia tarpeita varten, sopimuslissenssisäännös soveltuisi myös tällaisten aineistojen käyttöön esityksessä tarkoitetulla tavalla.

Säännöksiä sovellettaessa lähettäjäryityksellä ja lehtikustantajalla tarkoitettaisiin myös sitä tahoja, jolle alkuperäisen lähettäjäryityksen tai lehtikustantajan oikeudet ovat siirtyneet esimerkiksi yritysmyynnin tai konkurssin seurauksena. Tällaiset tahot olisivat oikeutettuja aineistojen käyttöön sopimuslissenssin nojalla samalla tavalla kuin alkuperäiset lähettäjäryitykset ja lehtikustantajat.

Ehdotettavia sopimuslissenssisäännöksiä sovellettaisiin vain ennen tiettyä ajankohtaa lähetettyihin televisio- ja radio-ohjelmiin ja julkaistuihin sanoma- ja aikakauslehtiin niihin sisältyvine teoksineen. Tällaisen kollektiivisen lissensioinnin piiriin jäisivät sellaiset lähetetyt ja julkaistut teokset, joiden osalta voitaisiin perustellusti katsoa, että niiden välittämisestä verkossa ei ole voitu ennen kyseistä ajankohtaa vielä säännöllisesti sopia.

Pykälän 1 momentin sopimuslissenssisäännöksen soveltamisalaan kuuluisivat ennen 1.1.2002 lähetetyt televisio- ja radio-ohjelmat ja niihin sisältyvät teokset. Säännöksen aikarajan muuttaminen vuodesta 1985 vuoteen 2002 toisi sopimuslissenssisopimuksen kautta tapahtuvan käytön piiriin sellaista aineistoa, jonka osalta kattava oikeuksien selvittäminen ja käytöstä sopiminen ei ole käytännössä mahdollista tai oikeuksien selvittämisestä aiheutuvien kustannusten vuoksi taloudellisesti kannattavaa.

Sanoma- ja aikakauslehtiä koskevaksi aikarajaksi ehdotetaan 1.1.1999. Tämä televisio- ja radio-ohjelmiin verrattuna aikaisempi aikaraja on perusteltavissa lehdistön vakiintuneemmilla sopimuskäytännöillä.

Pykälän 3 momenttiin sisältyisi, kuten nykyäänkin, tekijän kielto-oikeus. Pykälän 1 ja 2 momentin säännöksiä ei siten sovellettaisi teokseen, jonka kappaleen valmistamisen tai yleisölle välittämisen tekijä on kieltänyt. Näin vahvistettaisiin tekijän oikeutta määrätä teoksestaan tilanteessa, jossa lain säännöksillä saatetaan sopimuksen ehdot sitoviksi myös niiden tekijöiden osalta, joita järjestö ei suoraan edusta.

Kuten hallituksen esityksessä 28/2004 vp on todettu, ohjelmien uudelleen käyttö on niihin sisältyvän suojatun aineiston primäärikäyttöä, joka oikeudenhaltijoilla tulee olla oikeus kieltää. Kielto-oikeus kuuluu tekijän lisäksi myös sille, jolle hänen taloudelliset oikeutensa ovat siirtyneet. Kielto-oikeus vahvistaa järjestön ulkopuolisten tekijöiden asemaa, varmistaa tekijöiden ja teosten käyttäjien välisen tasapainon ja mahdollistaa oikeuksien yksilöllisen lissensioinnin.

Tekijän kielto-oikeus vahvistaa myös tekijän moraalisia oikeuksia teoksensa suhteen erityisesti tilanteessa, jossa esimerkiksi tekijän taiteellinen, poliittinen tai uskonnollinen näkemys on muuttunut ohjelman lähettämisen tai lehden julkaisemisen jälkeen tai kun teosta on kritisoitu eikä tekijä halua teostansa saatettavan enää yleisön saataville.

Kielto-oikeuden käyttämisen edellytyksenä on normaaliin tapaan, että tekijä ilmoittaa sopimuslissenssijärjestölle kiellon, joka kohdistuu yksittäiseen teokseen, ei esimerkiksi koko tuotantoon.

Tekijänoikeuslain 49 ja 49 a §:ssä olevien viittaussäännösten kautta 25 g §:n soveltamisalan laajennus ja ehdotettavat muutokset tulevat koskemaan myös luetteloiden ja tietokantojen valmistajien sekä valokuvaajien oikeuksia ja suojan kohteita.

26 §. Sopimuslissenssijärjestelmän yleissäännökset sisältävän pykälän 1 momenttia ja siihen sisältyvän sopimuslissenssikonstruktion oikeudellista perustaa ehdotetaan vahvistettavaksi. Ehdotettavat muutokset eivät vaikuttaisi pykälän soveltamiseen käytännössä.

Momentin ensimmäiseen virkkeeseen tehtäisiin teknisenä tarkistuksena ministeriön nimen muutoksesta aiheutuva muutos.

Momentin toiseksi virkkeeksi ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan hyväksyttyä järjestöä pidettäisiin oikeutettuna edustamaan kaikkia tämän alan tekijöitä. Ehdotettavalla täsmennyksellä järjestön katsottaisiin edustavan laajennetun kollektiivisen luvan eli sopimuslissenssin osalta kaikkia, myös järjestön ulkopuolisia tietyn alan tekijöitä.

Säännös vastaisi satelliitti- ja kaapelidirektiivin 93/83/ETY 9 artiklan 2 kohdassa olevaa konstruktiota.

Järjestön edustamisella tarkoitetaan tilannetta, jossa tekijä tai muu oikeudenhaltija on

sopinut järjestön kanssa oikeuksiensa hallinnoimisesta. Sopimus voi olla esimerkiksi järjestölle annettu valtakirja, oikeuksien siirtosopimus taikka järjestön kanssa tehty muu sopimus tekijänoikeuslaissa säädettyjen oikeuksien hallinnoimisesta.

Momentin nykyinen toinen virke siirtyisi kolmanneksi virkkeeksi. Sitä ehdotetaan niin ikään täsmennettäväksi samalla kun säännöksen asiallinen sisältö pysyisi ennallaan. Teoksen käyttöluvan saanut voisi laajennetun kollektiivisen luvan eli sopimuksisenssin nojalla luvan mukaisin ehdoin käyttää myös muita saman alan teoksia.

Muissa lain pykälissä oleviin sopimuslenssin soveltamisalasäännöksiin sisältyy säännöksiä tekijän kielto-oikeudesta, jolla vahvistetaan tekijän oikeutta määrätä teoksesta tilanteessa, jossa lain säännöksillä saatetaan sopimuksen ehdot sitoviksi myös niiden tekijöiden osalta, joita järjestö ei suoraan edusta.

Pykälän 4 ja 5 momenttia ehdotetaan muutettavaksi 1 momenttiin ehdotettavien muutosten mukaisesti. Momenttien sisältöön ei ehdoteta asiallisia muutoksia.

Pykälän 4 momentin mukaan sitä, mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämistä tai lähettämisestä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön suoraan edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovellettaisiin myös tekijöihin, joita järjestön katsotaan edustavan.

Pykälän 5 momentin mukaan tekijällä, jota 1 momentissa tarkoitetaan järjestön katsotaan edustavan, olisi oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus, vaikka järjestön antamat 3 momentissa tarkoitettut määräykset eivät tuottaisikaan järjestön suoraan edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen. Korvauksen suorittaisi 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen olisi rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päätymisestä, jonka aikana teoksen kappaleiden valmistaminen tai teoksen välittäminen tai lähettäminen on tapahtunut.

43 §. Pykälän uudeksi 2 momentiksi ehdotetaan otettavaksi säännökset sanoitetun sävellyksen suoja-ajasta.

Suoja-aikadirektiivin mukaisesti sanoitetun sävellyksen suoja-aika olisi voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut viimeksi kuolleen sanoittajan tai säveltäjän kuolinvuodesta. Säännöstä sovellettaessa sanoitettuna sävellyksenä pidettäisiin sellaista sävellysteosta, jota varten sekä sanoitus että sävellys erityisesti luotiin. Merkitystä ei ole sillä, onko sekä sanoittaja että tekijä nimetty tekijäkumppaneiksi.

Direktiivin johdantokappaleen 18 mukaisesti sanoitetut sävellykset ovat useimmiten useamman tekijäkumppanin yhteisteoksia. Esimerkiksi ooppera on usein libretton kirjoittajan ja säveltäjän yhteinen työ. Myös jazzin, rockin ja popmusiikin kaltaisissa musiikkilajeissa luomisprosessi on usein luonteeltaan yhteistyötä.

45 §. Pykälä koskee esittävän taiteilijan oikeuksia.

Voimassa olevassa muodossa pykälän 4 momentti sisältää sekä äänitallenteelle että kuvataallenteelle tallennetun esityksen suojaajan laskemiseen liittyvän säännöksen. Suoja-aikadirektiivin muuttamisesta aiheutuvan äänitallenteelle tallennettujen esitysten suojaajan pitenemisen vuoksi momentti jaetaan kahdeksi momentiksi.

Pykälän 4 momentiksi ehdotetaan muutetusta direktiivistä aiheutuvia säännöksiä. Jos äänitallenne julkaistaan tai välitetään laillisesti yleisölle ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, äänitallenteelle tallennetun esityksen suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai välitettiin laillisesti yleisölle. Voimassa olevaan säännökseen verrattuna direktiivi edellyttää suoja-ajan pidentämistä 50 vuodesta 70 vuoteen. Pidennyksen laukaisevan kriteerin muuttaminen yleisön saataville saattamisesta yleisölle välittämiseksi ei merkitse asiallista muutosta.

Suoja-ajan piteneminen koskee ainoastaan niitä tallennettuja esityksiä, joiden osalta tallentamisesta laskettava 50 vuoden suoja-aika on edelleen voimassa. Jos tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistaan tai välitetään laillisesti yleisölle esimerkiksi vasta 49 vuo-

den kuluttua tallentamisesta, direktiivin mukainen 70 vuoden pidennetty suoja-aika alkaa kulua tästä julkaisemisesta tai yleisölle välittämisestä, siitä riippuen, kumpi on tapahtunut aikaisemmin.

Pykälän 4 ja 5 momentissa käytettävällä ilmaisulla ”julkaiseminen” tarkoitetaan 8 §:n mukaista oikeudenhaltijan suostumuksella tapahtuvaa suojatun aineiston kappaleiden saattamista kauppaan tai muunlaista levittämistä yleisön keskuuteen. Myös aineiston välittämisen tulee direktiivin edellyttämällä tavalla tapahtua laillisesti. Myös muissa suoja-aikapykälissä olevilla vastaavilla säännöksillä olisi sama sisältö.

Pykälän 5 momentiksi ehdotetaan otettavaksi se osa nykyisestä 4 momentista, joka koskee kuvatallenteelle tallennettuja esityksiä. Näiden esitysten suoja-aika on 50 vuotta ensimmäisestä julkaisemisesta tai laillisesta yleisölle välittämisestä, jos jompikumpi niistä tapahtuu ennen tallentamisesta laskettavan 50 vuoden suoja-ajan loppumista. Myös kuvatallenteelle tallennettujen esitysten osalta käytetään direktiivin mukaisesti ilmaisua ’yleisölle välittäminen’.

Pykälän 6 momentiksi ehdotetaan palautettavaksi esityksen elokuvaamisoikeutta koskeva olettamasaännös, jonka mukaan elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Momentti poistettiin epähuomiossa eduskunnassa lainmuutoksen 821/2005 hyväksymisen yhteydessä. Tällöin eduskunta jätti hyväksymättä 39 §:n olettamasaännökseen ja siihen liittyvään 45 §:n olettamasaännökseen ehdotetut muutokset, eikä voimassa ollut 45 §:n olettamasaännöstä palautettu pykälään.

Pykälän 7 momentiksi siirrettävään viittaussäännökseen ehdotetaan tehtäväksi momenttien muutoksista aiheutuvat tarpeelliset muutokset.

Lisäksi ehdotetaan, että momenttiin lisätään viittaus 25 g §:n 1 ja 3 momenttien soveltamiseen. Televisio- ja radioyhteyksien arkistoaineistoihin kuuluu myös tallennettuja esityksiä. Näin ollen ehdotettavan 25 g §:n asianomaiset säännökset tulisivat koskemaan myös tallennettujen esitysten välittämistä

yleisölle ja sitä varten tapahtuvaa kappaleiden valmistamista.

Sekä äänitallenteille että kuvatallenteille tallennettujen esitysten osalta esittävien taiteilijoiden yksinoikeuksiin kuuluvat sekä tallennettujen esitysten kappaleiden valmistaminen että tallennettujen esitysten tilauspohjainen yleisölle välittäminen.

46 §. Pykälä koskee äänitallenteen tuottajan oikeuksia.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan suoja-aikadirektiivin muutoksen mukaisesti muutettavaksi siten, että julkaistun tai muulla tavalla yleisön saataviin saatetun tallenteen suoja-aika pitenee 70 vuoteen julkaisemisesta tai laillisesta yleisön saataviin saattamisesta. Momenttiin ehdotettavat muutokset koskevat ainoastaan suoja-ajan pituutta.

Äänitallenteiden kappaleiden valmistaminen ja yleisölle välittäminen ovat myös äänitallenteen tuottajan yksinoikeuksia. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus 25 g §:n 1 ja 3 momentin soveltamiseen.

46 a §. Pykälä koskee kuvatallenteen tuottajan oikeuksia.

Kappaleiden valmistaminen ja yleisölle välittäminen ovat myös kuvatallenteen tuottajan yksinoikeuksia. Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi viittaus 25 g §:n 1 ja 3 momentin soveltamiseen.

46 b §. *Äänitallenteen oikeuksien siirto- tai luovutus sopimuksen irtisanominen.* Uuteen 46 b §:ään ehdotetaan otettavaksi säännökset, jotka aiheutuvat suoja-aikadirektiivin 3 artiklan uudesta 2 a kohdasta.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan direktiivin mukaisesti säädettäväksi, että esittävä taiteilija voisi irtisanoa sopimuksen, jolla hän on siirtänyt tai luovuttanut oikeutensa esityksensä tallenteeseen äänitallenteiden tuottajalle. Irtisanomismahdollisuus olisi, jos tuottaja ei enää tarjoa äänitallennetta myyntiin riittävänä määränä tai saata sitä tilauspohjaisessa palvelussa yleisön saataville silloin, kun on kulunut 50 vuotta äänitallenteen julkaisemisesta tai äänitallenteen laillisesta välittämisestä yleisölle. Esittävän taiteilijan olisi ilmoitettava kirjallisesti tuottajalle aikomuksesta irtisanoa sopimus.

Direktiivin johdantokappaleessa 8 viitataan ”riittävän määrän” osalta Rooman sopimuksen 3 artiklassa olevaan julkaisemisen määri-

telmään. Sen mukaan "julkaisemisella" tarkoitetaan sopimuksessa sitä, että riittävä määrä jonkin äänitteen kappaleita tarjotaan yleisön saataviin.

Suomen tekijänoikeuslain 8 §:n 2 momentin mukaan teos katsotaan julkaistuksi, kun sen kappaleita tekijän suostumuksella on saatettu kauppaan tai muutoin levitetty yleisön keskuuteen. Säännös ei sisällä mainintaa teoskappaleiden määrästä. Säännös pohjautuu kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevan Bernin yleissopimuksen (SopS 79/1986) 3 artiklan 3 kohdassa olevaan julkaistun teoksen määritelmään. Sen mukaan "julkaisuilla teoksilla" tarkoitetaan tekijöidensä suostumuksella julkaistuja teoksia, joiden millä tavoin tahansa valmistettuja kappaleita on saatavissa siten, että yleisön kohtuulliset tarpeet ovat teoksen luonteen huomioon ottaen tulleet täytetyiksi".

Myöskään nyt ehdotettavan säännöksen soveltamisen osalta ei ole tarpeen määritellä erityistä kappaleiden määrää, vaan äänitallenteen tavanomainen tarjoaminen yleisön saataville kauppoissa tai verkkokaupassa riittää.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädetäväksi direktiivin mukaisesti siitä, miten oikeuksien siirto- tai luovutussopimuksen irtisanominen tapahtuu.

Esittävä taiteilija voisi käyttää irtisanomisoikeuttaan, jos äänitallenteen tuottaja ei vuoden kuluessa siitä, kun esittävä taiteilija on ilmoittanut aikomuksestaan irtisanoa sopimus, ole hyödyntänyt äänitallennetta sekä tarjoamalla äänitallenteen kappaleita myyntiin että saattamalla äänitallennetta yleisön saataviin tilauspohjaisessa palvelussa. Velvollisuus osoittaa, että irtisanomisen edellytyksiä ei ole, olisi äänitallenteen tuottajalla. Sopimuksen irtisanominen todettaisiin 4 momentin mukaisesti.

Ehdotettavan 2 momentin mukaan äänitallenteen tuottajan oikeudet äänitallenteeseen lakkaavat. Pidentetty suoja-aika olisi tämän jälkeen voimassa vain esittävän taiteilijan hyväksi.

Esittävä taiteilija ei voisi luopua oikeudestaan irtisanoa sopimus.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sopimuksen irtisanomisessa noudatettavasta menettelystä, jos useita esittäviä taiteilijoita on

osallistunut äänitallenteeseen tallennettuun esitykseen. Esittävät taiteilijat voisivat irtisanoa sopimuksensa ilmoittamalla asiasta tuottajalle samanaikaisesti.

Pykälän 4 momentiksi ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan sopimuksen irtisanominen ja oikeuksien palautuminen esittäville taiteilijalle todettaisiin kirjallisella sopimuksella, jonka esittävä taiteilija ja äänitallenteen tuottaja allekirjoittavat.

46 c §. *Liitännäistoimenpiteet.* Uuteen 46 c §:ään ehdotetaan otettavaksi säännökset, jotka aiheutuvat suoja-aikadirektiivin 3 artiklan uudessa 2 b, 2 c ja 2 e kohdassa säädetyistä suoja-ajan pidentämisen liitännäistoimenpiteistä. Pykälän 1 ja 2 momentti koskisivat tilanteita, joissa on sovittu esittäville taiteilijalle maksettavasta kertakorvauksesta. Pykälän 3 momentti koskisi tilannetta, jossa esittävällä taiteilijalla on oikeus rojaltiin tai muuhun toistuvaan maksuun.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädetäväksi, että esittävällä taiteilijalla olisi oikeus saada äänitallenteen tuottajalta vuosittainen lisäkorvaus kultakin täydeltä vuodelta välittömästi sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitteen julkaisemisesta. Jos äänitallennetta ei ole julkaistu, oikeus korvaukseen olisi, kun 50 vuotta on kulunut äänitteen välittämisestä laillisesti yleisölle.

Edellytyksenä olisi, että siirto- tai luovutussopimuksessa on sovittu esittäville taiteilijalle maksettavasta kertakorvauksesta. Tällaisia kertakorvaussopimuksia tekevät direktiivin johdantokappaleen 9 mukaan varsinkin äänitallenteilla esiintyvät taustamuusikot, joita ei mainita nimeltä. Toisinaan kyse voi olla myös nimeltä mainituista esiintyjistä.

Esittävä taiteilija ei voisi luopua oikeudestaan vuosittaiseen lisäkorvaukseen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädetäväksi 1 momentissa tarkoitetun lisäkorvauksen suuruudesta. Äänitallenteen tuottajan olisi varattava lisäkorvauksen maksamista varten 20 prosenttia tuloista, jotka äänitallenteen tuottaja on saanut mainitun korvauksen maksamisvuotta edeltävänä vuonna äänitteiden kappaleiden valmistamisesta, levityksestä ja yleisön saataviin saattamisesta. Lisäkorvausta maksettaisiin sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos tällaista julkaisemista ei ole ta-

pahtunut, äänitallenteen välittämistä laillisesti yleisölle.

Direktiivin johdantokappaleessa 13 määritellään tarkemmin, mitkä tulot jätetään ottamatta huomioon lisäkorvausta laskettaessa. Esittäville taiteilijoilla on luovuttamaton oikeus kohtuulliseen korvaukseen äänitteiden vuokrauksesta direktiivin 2006/115/EY 5 artiklan mukaan. Esittävä taiteilija ei johdantokappaleen 13 mukaan myöskään yleensä siirrä tai luovuta sopimuksella mainitun direktiivin 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua oikeuttaan kohtuulliseen kertakorvaukseen yleisradioimisesta tai yleisölle välittämistä. Lisäkorvauksen laskemisessa ei oteta huomioon myöskään direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja yksityisestä kopioinnista saatuja sopivia hyvityksiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin ajankohdasta, josta alkaen esittäville taiteilijalle, jolla on oikeus toistuviin maksuihin äänitallenteen tuottajalta, suoritettavista maksuista ei enää pidätetä äänitallenteen tuottajan kanssa sovittuja ennakkomaksuja tai sopimuksissa määriteltyjä vähennyksiä. Ajankohta olisi 50 vuotta äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos tällaista julkaisemista ei ole tapahtunut, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen välittämistä laillisesti yleisölle.

Ehdotettava momentti olisi direktiivin 3 artiklan 2 e kohdan ja johdantokappaleen 14 mukainen.

46 d §. *Lisäkorvauksen maksaminen.* Uuteen 46 d §:ään ehdotetaan otettavaksi suoja-aikadirektiivin 3 artiklan uuden 2 c kohdan toisen alakohdan ja artiklan 2 d kohdan mukaiset säännökset lisäkorvauksen maksamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan 46 c §:ssä tarkoitettu lisäkorvaus maksettaisiin 47 a §:n 1 momentissa tarkoitettun järjestön välityksellä. Kyseessä olisi opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymä järjestö, jonka tehtävänä on kerätä korvaukset 47 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua äänitallenteen käyttämisestä julkisessa esityksessä ja yleisölle välittämisessä.

Pykälän 2 momentin mukaan esittäviä taiteilijoita ja äänitallenteiden tuottajia edustavat järjestöt sopisivat 1 momentissa tarkoitettun, lisäkorvausta hallinnoivan järjestön kanssa lisäkorvauksen maksamisessa nouda-

tettavista menettelytavoista ja muista käytännön järjestelyistä. Tarvittaessa järjestöt voisivat sopia esimerkiksi korvauksen maksamiseen liittyvistä ehdoista.

Ehdotettava momentti on myös direktiivin johdantokappaleen 17 mukainen. Tämän johdantokappaleen mukaan direktiivillä ei olisi rajoitettava sen säännösten kanssa sopuinnussa olevien kansallisten säännösten ja sopimusten, kuten jäsenvaltioissa tehtyjen esittäjiä edustavien järjestöjen ja tuottajia edustavien järjestöjen välisten kollektiivisten sopimusten, soveltamista.

Pykälän 3 momentin mukaan äänitallenteiden tuottajien olisi annettava lisäkorvausta hallinnoivalle järjestölle sen pyynnöstä kaikki tieto, joka voi olla tarpeen lisäkorvauksen maksamisen varmistamiseksi, kaikkien niiden esittävien taiteilijoiden osalta, jotka ovat oikeutettuja 46 c §:ssä tarkoitettuun vuotuisen lisäkorvaukseen.

47 a §. Pykälä koskee äänitallenteen ja kuvallisen musiikkitallenteen käyttämisestä maksettavaa korvausta.

Pykälän nykyisessä 2 momentissa säädetään korvauksen suorittamisesta, kun äänitallennetta käytetään radio- tai televisiolähetyksen samanaikaisessa ja muuttamattomassa edelleen lähettämisessä yleisön vastaanotettavaksi tekijänoikeuslain 2 luvun sopimuslissenssisäännöksen perusteella. Korvaus suoritetaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitettun eli ns. sopimuslissenssijärjestön välityksellä.

Muut äänitallenteiden käytöstä maksettavat korvaukset suoritetaan 47 a §:n 3 momentin mukaisesti hyväksyttävän järjestön välityksellä.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että korvaus sopimuslissenssisäännöksen perusteella tapahtuvasta äänitallenteen käyttämisestä alkuperäiseen yleisölle välittämistä muulla tavalla kuin tilauspohjaisesti ja edelleen lähettämisestä suoritetaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitettun järjestön välityksellä.

Ehdotettavan täsmennyksen myötä kaikki lain 2 luvun sopimuslissenssisäännöksiin perustuvat korvaukset äänitallenteiden käyttämisestä tulisivat suoritettaviksi näitä tilanteita hoitamaan hyväksytyn järjestön välityksellä.

On oletettavaa, että yksi järjestö hyväksytään hoitamaan äänitallenteiden käyttökorvauksia eri sopimuslisenssialueilla ja että sama järjestö hyväksytään myöntämään myös tarvittavat luvat niissä tilanteissa, joissa käyttäminen edellyttää äänitallenteen ja siihen tallennettujen esitysten oikeudenhaltijoiden lupaa.

Sopimuslisenssijärjestelmän kokonaisuuden kannalta on kuitenkin välttämätöntä, että päätös tietyn sektorikohtaisen sopimuslisenssisäännöksen ja sen nojalla toimivien järjestöjen osalta tehdään kussakin tapauksessa erikseen. Tämä selkeyttää kyseisen sopimuslisenssipykälän asia-alueen hoitoa.

64 §. Pykälä sisältää säännöksiä tekijänoikeuden lähioikeuksien suojan alueellisesta soveltamisalasta.

Pykälän 2 momenttia, joka koskee äänitallenteiden suojan alueellista soveltamista, ehdotetaan muutettavaksi niin, että lain 46 §:n säännöksiä sovellettaisiin nykyisin suojan piirissä olevien Suomessa tallennettujen äänitallenteiden lisäksi äänitallenteisiin, joiden tuottaja on Suomen kansalainen tai suomalainen yritys. Näihin rinnastettaisiin tuottajat, joilla on Suomessa vakinainen asuinpaikka tai toimipaikka.

Muutos vaikuttaisi suoraan myös 64 §:n 1 momentin 2 kohdassa olevan viittaussäännöksen nojalla esittävän taiteilijan oikeuksia koskevien 45 §:n säännösten soveltamiseen siltä osin kuin kyse on äänitallenteelle tallennetusta esityksestä.

1.2 Laki orpoteosten käyttämisestä

1 §. *Lain tarkoitus.* Pykälässä määriteltäisiin lain tarkoitus orpoteosdirektiivin 1 artiklan pohjalta.

Pykälän 1 momentin mukaan lain tarkoituksena olisi säätää menettelystä, jossa teos todetaan orpoteokseksi, sekä orpoteosten käyttämisestä yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Laki koskisi orpoteosten käyttämistä direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuissa laitoksissa, joita ovat yleisölle avoimet kirjastot, museot ja oppilaitokset, arkistot ja elokuva- ja äänitearkistot sekä julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöt.

Yleisen edun mukaisia tehtäviä olisivat direktiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti erityisesti laitosten kokoelmissa olevien teosten säilyttäminen, entistäminen ja saattaminen saataville kulttuuri- ja opetuskäyttöön. Tästä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Siitä, millä tavalla laitokset saisivat käyttää kokoelmissaan olevia teoksia, säädettäisiin 6 §:ssä.

Teosten entistämiseen ja säilyttämiseen liittyvät tehtävät vastaisivat sitä, mitä tekijänoikeuslain 16 §:ssä on säädetty kappaleiden valmistamisesta valtioneuvoston asetuksella säädettävissä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa.

Teosten saataville saattaminen kulttuurikäyttöön kattaisi laajasti pykälässä mainittujen laitosten yleisen edun mukaiset tehtävät. Opetuskäyttö kattaisi teosten käyttämisen opetusaineistona ja opetuksen tukena.

Direktiivin johdantokappaleessa 1 viitataan laitosten kokoelmien ja arkistojen laajamittaiseen digitointiin Euroopan digitaalisen kirjaston Euroopan luomiseksi sekä laitosten työhön eurooppalaisen kulttuuriperinnön säilyttämisessä ja levittämisessä. Aineistojen digitointi sekä haku- ja indeksointitekniikat lisäävät kokoelmien tutkimusarvoa.

Johdantokappaleen 4 mukaan direktiivi ei rajoita jäsenvaltioissa kehitettäviä ratkaisuja, joilla käsitellään laajamittaisen digitoinnin kysymyksiä, esimerkiksi sellaisten teosten tapauksessa, jotka eivät ole kaupallisesti saatavilla. Tällaiset erilaisten sisältötyyppien ja erilaisten käyttäjien erityispiirteet huomioon ottavat ratkaisut perustuvat johdantokappaleen mukaan eri sidosryhmien väliseen yhteisymmärrykseen.

2 §. *Lain soveltamisala.* Pykälään sisällytettäisiin lain soveltamisalaa koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset, joissa lain yleisen soveltamisen osalta määriteltäisiin 1 §:n 1 momenttiin viitaten laitostyypeittäin ne soveltamisalaan kuuluvat aineistot, jotka sisältyvät Suomessa sijaitsevien laitosten kokoelmiin tai arkistoihin.

Lain yleinen soveltamisala määrittäisi ensinnäkin sen, minkä aineistojen osalta huolellinen oikeuksien selvitys lain mukaan voitaisiin ja pitäisi tehdä. Oikeuksien selvitys ja sen tulokset vaikuttaisivat puolestaan siihen,

mitä aineistoja voitaisiin käyttää orpoteoksi-
na lain säännösten mukaisesti.

Momentin 1 kohdan mukaan lain sovelta-
misalaa kuuluisivat yleisölle avointen kir-
jastojen, museoiden ja oppilaitosten sekä ar-
kistojen ja elokuva- ja äänitearkistojen koko-
elmissa olevat julkaistut kirjat, aikakausleh-
det, sanomalehdet ja muut kirjoitukset sekä
niihin sisältyvät teokset ja muut suojatut ai-
neistot.

Laki kattaisi teokset ja muut suojatut ai-
neistot, jotka on ensiksi julkaistu Euroopan
talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Direk-
tiivin mukaan teoksen julkaisun on pitänyt
tapahtua ensimmäisen kerran jossakin Eu-
roopan unionin jäsenvaltiossa. Koska direk-
tiivä sovelletaan koko Euroopan talousalue-
eseen (ETA) laajuisesti, lain soveltamisala on
määriteltävä sen mukaisesti.

Julkaisemisella tarkoitettaisiin tekijänoi-
keuslain 8 §:n 2 momentin mukaista julkai-
semista eli teoksen kappaleiden saattamista
tekijän suostumuksella kauppaan tai muuta
levittämistä yleisön keskuuteen.

Momentin 2 kohdan mukaan lain sovelta-
misalaa kuuluisivat myös edellä mainittujen
laitosten kokoelmissa olevat julkaistut eloku-
vateokset ja äänitallenteet sekä niihin sisälty-
vät teokset ja muut suojatut aineistot. Lakia
sovellettaisiin direktiivin mukaisesti edellä
mainittuihin aineistoihin, jotka on ensiksi
julkaistu tai ensiksi lähetetty televisiossa tai
radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen
kuuluvassa valtiossa.

Lähtämällä televisiossa tai radiossa tar-
koitettaisiin sellaista radio- tai televisiolähe-
tyksen lähettämistä, johon kohdistuu tekijän-
oikeuslain 48 §:ssä säädetty lähettäjäyri-
tyksen suoja.

Direktiivin ja sen pohjalta säädetävän lain
tarkoituksena on kattaa kaikki tekijänoikeu-
dellisen suojaan piiriin kuluvat aineistot, jot-
ka sisältyvät teoksiin, elokuvateoksiin ja ää-
nitallenteisiin. Direktiivin 1 artiklan 4 koh-
dan mukaisesti lain soveltamisalaa kuului-
sivat myös teokset ja muut aineistot, jotka
muodostavat kokoelmiin kuuluvien teosten,
elokuvateosten ja äänitteiden olennaisen
osan.

Lakia sovellettaisiin näin ollen esimerkiksi
teostasoon yltämättömiin valokuviin, tieto-

kantoihin ja esittävien taiteilijoiden äänitteil-
le tallennettuihin esityksiin.

Elokuvateoksella tarkoitettaisiin lakia so-
vellettaessa Suomen tekijänoikeuslaissa pe-
rinteisesti käytetyn ilmauksen mukaisesti
myös muita audiovisuaalisia sisältöjä, jotka
täyttävät teostason vaatimukset, ja kattaisi
myös direktiivissä tarkoitettut audiovisuaali-
set teokset.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan lain
soveltamisalaa kuuluisivat lisäksi julkisen
palvelun televisio- ja radioyhtiöiden arkis-
toissa olevat ja televisiossa tai radiossa lähe-
tetyt elokuvateokset ja äänitallenteet, jotka
televisio- tai radioyhtiö on tuottanut. Lisä-
edellytyksenä direktiivin mukaisesti olisi, et-
tä aineisto on ensiksi lähetetty televisiossa tai
radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen
kuuluvassa valtiossa. Koska soveltamisala
direktiivin mukaisesti rajattaisiin televisio- ja
radioyhtiöiden omiin tuotantoihin, sovelta-
misalaa kuuluisivat käytännössä vain Suo-
messä toimivan julkisen palvelun televisio-
ja radioyhtiön Suomessa lähettämät elokuva-
teokset ja äänitallenteet.

Soveltamisalaa kuuluisivat myös tällaisiin
elokuvateoksiin ja äänitallenteisiin sisältyvät
teokset ja muut suojatut aineistot. Direktiivin
johdantokappaleen 11 mukaan yhtiön tuot-
tamiin aineistoihin katsottaisiin kuuluvan
myös yhtiön yksinomaiseen käyttöönsä ti-
laamat elokuva- ja av-aineistot sekä äänital-
lenteet.

Direktiivin mukaisesti lakia sovellettaisiin
televisio- ja radioyhtiöiden ennen 1.1.2003
tuottamiin elokuva- ja av-aineistoihin sekä
äänitallenteisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovel-
lettaisiin myös sellaiseen 1 momentissa tar-
koitettuun teokseen, elokuvateokseen ja ääni-
tallenteeseen, jota ei ole julkaistu eikä lähe-
tetty radiossa tai televisiossa mutta joka on
oikeudenhaltijan suostumuksella saatettu jul-
kisesti saataville 1 §:n 1 momentissa tarkoite-
tun laitoksen kokoelmissa, jos on perusteltu
syy olettaa, että tekijä tai muu oikeudenhalti-
ja ei vastusta aineiston käyttämistä 7 §:n mu-
kaisesti. Myös tällaisen teoksen osalta tulisi
tehdä huolellinen oikeuksien selvitys ennen
teoksen käyttämistä.

Direktiivistä ei löydy tulkinta-apua siihen,
milloin olisi perusteltua olettaa, että tekijä tai

muu oikeudenhaltija vastustaisi aineiston käyttämistä direktiivissä säännellyillä tavoilla.

Aineistot, joita ei ole julkaistu tai lähetetty televisiossa tai radiossa, ovat tyypillisesti esimerkiksi yksityisiä arkistoaineistoja, joiden käyttämiseen voi liittyä myös muita kuin tekijänoikeuteen liittyviä seikkoja. Aineiston luonne ja sisältö, esimerkiksi se, missä määrin aineisto sisältää tekijään tai muuhun henkilöön ja hänen yksityisyyteensä liittyviä asioita, tulisi ainakin ottaa arvioinnissa huomioon. Myös tekijän moraalisiin oikeuksiin liittyviin seikkoihin tulisi kiinnittää huomiota, kun teosta saatetaan yleisön saataviin ilman tekijän nimenomaista suostumusta.

Direktiivissä ei määritellä sitä, keiden tekijöiden teoksiin säännöstä tulisi soveltaa. Koska pykälän 1 momentin mukaisia säännöksiä sovellettaisiin direktiivissä olevien säännösten mukaisesti Euroopan talousalueella tapahtuneisiin julkaisemisiin ja lähettämiseen televisiossa tai radiossa, myös pykälän 2 momentissa olevien säännösten soveltaminen olisi perusteltua rajata niiden tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden aineistoihin, jotka ovat Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaisia. Koska kysymyksessä olisivat tekijät, joita ei tunneta tai joita ei tavoiteta, perusteltu oletus tekijöiden kansalaisuudesta riittäisi.

Direktiivi mahdollistaisi sen, että tämän säännöksen soveltaminen rajoitettaisiin ennen 29.10.2014 kokoelmiin talletettuihin aineistoihin. Ajankohta on direktiivin edellyttämien kansallisten säännösten voimaansaattamisen ajankohta. Säännöksen ajallisella rajoittamisella ei arvioida olevan käytännön merkitystä, joten tällaista rajoitusta ei ehdoteta säädettäväksi.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin säännökset siitä, mihin teoksiin lain orpoteoksia ja niiden käyttämistä koskevia säännöksiä sovellettaisiin. Orpoteosten käyttämistä koskevia säännöksiä sovellettaisiin teoksiin ja muihin 1 momentissa tarkoitettuihin aineistoihin, joita koskeva oikeuksien selvitys on tehty Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa. Teoksen tulisi lisäksi olla oikeuksien selvityksen jälkeen rekisteröity orpoteoksena Euroopan yhdenmukaistamisviraston verkkotietokantaan, johon direktiivin 3 artik-

lan 6 kohdassa viitataan. Säännöksellä pantaisiin toimeen direktiivin 4 artikla.

Lain 1 §:ssä tarkoitettu laitos voisi näin ollen käyttää lain säännösten mukaisesti sellaisia kokoelmiaan tai arkistossaan olevia teoksia, jotka on todettu orpoteoksiksi joko laitoksen oman selvityksen tuloksena tai jossain muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa tapahtuneessa selvityksessä ja jotka on ilmoitettu mainittuun verkkotietokantaan.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tämän lain ja tekijänoikeuslain välisestä suhteesta. Laki ei vaikuttaisi tekijänoikeuslain 2 luvun säännösten mukaisesti tapahtuvaan teosten, elokuvateosten tai äänitallenteiden käyttämiseen. Laki ei myöskään vaikuttaisi tekijänoikeuslain 7 §:n soveltamiseen.

Näin ollen ehdotettava orpoteoslaki ei vaikuttaisi sellaiseen tekijänoikeuslailla suojattujen aineistojen käyttöön, joka tapahtuu joko tekijänoikeuslain rajoitussäännöksen tai sopimuslissenssisäännöksen perusteella. Teosten ja muiden suojattujen aineistojen käyttäminen mainittujen säännösten perusteella perustuu tietoyhteiskunnan tekijänoikeuksista annettuun direktiiviin 2001/29/EY.

Esimerkiksi aineistojen käyttö valtioneuvoston asetuksella säädettävissä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa sekä kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annettussa laissa (1433/2007) tarkoitetuissa kirjastoissa ja Kansallisessa audiovisuaalisessa arkistossa tapahtuisi tekijänoikeuslain 16, 16 a, 16 b ja 16 c §:n rajoitussäännösten nojalla. Lisäksi tekijänoikeuslain 16 d §:n sopimuslissenssisäännöksen nojalla teosten käyttämisestä rajoitussäännösten yli menevältä osalta voidaan sopia laitoksen ja tekijöitä laajasti edustavan järjestön välisellä sopimuksella.

Sopimuslissenssi on tietoyhteiskuntadirektiivin johdantokappaleessa 18 tarkoitettu oikeuksien hallinnointia koskeva järjestely, laajennettu kollektiivinen lupa, johon mainittu direktiivi ei vaikuta. Orpoteosdirektiivin 1 artiklan 5 kohdan mukaan ”tässä direktiivissä ei puututa oikeuksien hallinnointia kansallisella tasolla koskeviin järjestelyihin”. Johdantokappaleessa 24 tarkennetaan, että tällaisilla kansallisen tason järjestelyillä tarkoitetaan esimerkiksi laajennettuja kollektiivisia lupia.

Tekijänoikeuslain 7 § sisältää säännökset tekijän nimen, salanimen tai nimimerkin mainitsemisesta teoksen yhteydessä, sekä säännökset teoksen julkaisemisesta tekijää ilmoittamatta. Direktiivin 2 artiklan 5 kohdan mukaan direktiivi ei vaikuta nimettömänä tai salanimellä julkaistuja teoksia koskeviin kansallisiin säännöksiin.

3 §. *Huolellinen oikeuksien selvitys.* Pykälässä säädettäisiin direktiivin 3 artiklan mukaisesti oikeuksien selvityksessä noudatettava menettelystä.

Pykälän 1 momentin mukaan teosta tai äänitallennetta käyttävän laitoksen olisi ennen 5 §:n mukaista teoksen tai äänitallenteen käyttämistä tehtävä huolellinen oikeuksien selvitys. Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan huolellinen oikeuksien selvitys olisi tehtävä vilpittömässä mielessä.

Direktiivin johdantokappaleiden 13 ja 15 mukaisesti huolellinen oikeuksien selvitys olisi tehtävä myös teokseen tai äänitallenteeseen sisältyvän aineiston osalta. Tämän aineiston osalta selvitys olisi tehtävä samassa valtiossa, jossa orpoteosta koskeva selvitys lain mukaan tulisi tehdä.

Laitos voisi antaa selvityksen tekemisen myös toisen laitoksen tai muun organisaation tehtäväksi. Tämä mahdollistetaan direktiivin johdantokappaleessa 13. Selvityksen tekeminen olisi näin mahdollista järjestää mahdollisimman tehokkaalla tavalla. Teosta käyttävä laitos olisi viime kädessä vastuussa selvityksen tekemisestä ja sen tuloksista.

Pykälän 2 momentin mukaan selvitys olisi ulotettava kunkin teoslajin ja äänitallenteen lajin osalta tarkoituksenmukaisiin tietolähteisiin. Näistä tietolähteistä säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, jota koskeva valtuussäännös säädettäisiin 8 §:ssä.

Pykälän 3 momentin mukaan oikeuksien selvitys olisi tehtävä siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jossa teos tai äänitallenne on ensiksi julkaistu. Jos teos tai äänitallenne on julkaisemisen sijaan lähetetty televisiossa tai radiossa, selvitys olisi tehtävä siinä ETA-valtiossa, jossa aineisto on ensimmäisen kerran lähetetty.

Elokuvateoksen osalta selvitys olisi tehtävä siinä ETA-valtiossa, jossa tuottajalla on päätoimipaikka tai vakituinen asuinpaikka. Jos

elokuvioteoksella on useampi tuottaja ja tuottajat ovat sijoittautuneet eri valtioihin, selvitys olisi tehtävä kussakin näistä valtioista.

Pykälän 4 momentin mukaan sellaisen teoksen osalta, jota ei ole julkaistu tai lähetetty televisiossa tai radiossa, selvitys olisi tehtävä Suomessa.

Jos oikeuksien selvityksen kannalta merkityksellistä tietoa olisi saatavissa muissa ETA-maissa olevista lähteistä joko edellä mainittujen sijasta tai niiden lisäksi, tällaisia lähteitä olisi käytettävä. Tämä direktiivin 3 artiklan 4 kohdan mukainen säännös otettaisiin pykälän 5 momenttiin.

4 §. *Orpoteos.* Pykälässä säädettäisiin direktiivin 2 artiklan mukaiset säännökset.

Pykälän 1 momentin mukaan orpoteoksena pidettäisiin teosta, jonka tekijää tai kaikkia tekijöitä ei tunneta tai heidän olinpaikkaansa ei tiedetä, eikä näitä tietoja saada selville 3 §:n mukaisessa oikeuksien selvityksessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaisesta tilanteesta, kun teoksen tekijöistä ainakin yksi on tunnettu ja paikannettu. Tällaista teosta saataisiin käyttää 7 §:n mukaisesti vain, jos tunnistettu ja paikannettu tekijä on sallinut teoksensa kappaleen valmistamisen ja yleisölle välittämisen 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa laitoksissa. Luvan teoksen käyttämiseen voisi direktiivin johdantokappaleen 17 mukaisesti antaa joko tunnistettu ja paikannettu tekijä itse tai esimerkiksi hänen perillisansa tai muu oikeuksien siirronsaaja.

Teoksen kappaleen valmistamisella ja yleisölle välittämällä tarkoitettaisiin direktiivin 2001/29/EY mukaista teoksen kappaleen valmistamista ja teoksen välittämistä yleisölle.

5 §. *Orpoteoksen käyttäminen.* Pykälässä säädettäisiin direktiivin 6 artiklan mukaisesti orpoteosten sallituista käyttötarkoituksista.

Pykälän 1 momentin mukaan orpoteoksesta saisi valmistaa kappaleita teoksen digitointia, saataville saattamista, indeksointia, luettelointia, säilyttämistä ja entistämistä varten. Siten valmistettuja teoksen kappaleita saisi käyttää myös yleisölle välittämiseen mainittuihin tarkoituksiin.

Teoksen kappaleiden valmistaminen ja yleisölle välittäminen olisi sallittua vain laitoksen yleisen edun mukaiseen tehtävään liit-

tyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Direktiivin 6 artiklan 2 kohdan mukaan näihin tehtäviin kuuluvat erityisesti kokoelmissa olevien aineistojen säilyttäminen, restaurointi sekä niiden kulttuuri- ja opetuskäytön mahdollistaminen.

Pykälän 2 momentin mukaan laitos voisi periä asiakkaaltaan maksun teoksen digitoimisesta ja yleisölle välittämisestä aiheutuvien kulujen kattamiseksi. Tällaisiin kuluihin voisivat kuulua myös oikeuksien selvityksestä aiheutuvat kulut.

Teosten digitoimiseksi voitaisiin solmia myös julkisen ja yksityisen sektorin välisiä kumppanuussopimuksia. Direktiivin 22 johdantokappaleen mukaan sopimusjärjestelyillä voidaan osaltaan edistää Euroopan kulttuuriperinnön digitointia. Yleisölle avoimien kirjastojen, museoiden ja oppilaitosten sekä arkistojen, elokuva- tai äänitearkistojen ja julkisen palvelun yleisradio-organisaatioiden olisi sallittava tehdä direktiivissä sallitun käytön aloittaakseen kaupallisten kumppaneiden kanssa sopimuksia orpoteosten digitoinnista ja saattamisesta yleisön saataville. Näihin sopimuksiin voisi sisältyä rahoitusta kyseisiltä kumppaneilta. Tällaisissa sopimuksissa ei pitäisi asettaa direktiivin edunsaajille rajoituksia, jotka koskevat orpoteosten käyttöä, eikä niissä pitäisi myöntää kaupallisille kumppaneille oikeuksia orpoteosten käyttämiseen tai niiden käytön valvontaan.

Pykälän 3 momentin mukaan tunnetun tekijän nimi olisi ilmoitettava orpoteosta käytettäessä. Tämä direktiivin 6 artiklan 3 kohtaan sisältyvä vaatimus tekijän nimen mainitsemisesta vastaa tietoyhteiskuntadirektiivissä eräille tekijänoikeuden rajoituksille säädettyä edellytystä.

Pykälän 4 momentti sisältäisi säännöksen siihen tilanteeseen, että 3 §:n mukainen oikeuksien selvitys ei ole ollut huolellinen ja teosta on virheellisesti pidetty orpoteoksena. Momentin mukaan huolellisen selvityksen perusteella tapahtunutta teoksen käyttämistä arvioitaisiin tekijänoikeuden loukkausta koskevien tekijänoikeuslain säännösten mukaan.

Direktiivin johdantokappaleessa 19 edellytetään, että jos oikeuksien selvitys ei ole ollut huolellinen ja teos tai äänite on virheellisesti katsottu orpoteokseksi, jäsenvaltioiden lainsäädäntöön sisältyvien tekijänoikeusloukka-

usta koskevien oikeussuojakeinojen tulee olla käytettävissä asiaan liittyvien kansallisten säännösten ja unionin oikeuden mukaisesti.

6 §. *Oikeuksien selvityksen tulokset.* Pykälässä säädettäisiin huolellisen oikeuksien selvityksen tulosten säilyttämisestä ja julkistamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan huolellisen oikeuksien selvityksen tehneen laitoksen tulisi pitää kirjaa selvityksestä ja sen tuloksista. Säilytetyn kirjanpidon ja sen tulosten avulla laitos voisi myöhemmin osoittaa, että sen tekemä selvitys on ollut huolellinen.

Laitoksen tulisi lisäksi toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle tiedot oikeuksien selvityksen tuloksista ja orpoteosten käyttämisestä laitoksessa heti, kun tiedot ovat saatavilla.

Ministeriölle toimitettaviin tietoihin kuuluisivat tiedot niistä laitosten tekemien oikeuksien selvitysten tuloksista, joiden perusteella teoksen on katsottu olevan tässä laissa tarkoitettu orpoteos. Tietoihin pitäisi sisällyttää myös laitoksen tiedossa olevat tiedot 7 §:n mukaisesti tapahtuneista teosten orpoteosasetman muutoksista laitosten käyttämien teosten osalta. Myös laitoksen yhteystiedot tulisi ilmoittaa.

Pykälän 3 momentin mukaan oikeuksien selvityksen tehneen laitoksen tulisi lisäksi toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä tiedot siitä, miten laitos on käyttänyt orpoteoksia lain 5 §:n mukaisesti.

Pykälän 4 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö toimittaa saamansa tiedot viipymättä Euroopan unionin yhdenmukaistamisviraston verkkotietokantaan, jossa tiedot olisivat julkisesti sekä selvityksiä tekevien laitosten että oikeudenhaltijoiden saatavilla.

Direktiivin johdantokappaleen 17 mukaan mainitulla tietokannalla voisi olla tärkeä rooli pyrittäessä estämään ja lopettamaan mahdolliset tekijänoikeuksien loukkaukset erityisesti silloin, kun teosten ja äänitteiden orpoteoksen asema muuttuu.

7 §. *Tekijän ilmoitus.* Pykälässä säädettäisiin tekijän ilmoituksen perusteella tapahtuvasta teoksen aseman lopettamisesta orpoteoksena ja tätä ennen tämän lain mukaan tapahtuneesta orpoteoksen käyttämisestä maksettavasta korvauksesta.

Pykälän 1 momentin mukaan orpoteoksen tekijä voisi milloin tahansa ilmoittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle, että hän on teoksen tekijä. Tällöin teos lakkaisi olemasta orpoteos kyseisen tekijän oikeuksien osalta.

Jos teos kuitenkin muiden tekijöiden osalta säilyisi orpoteoksena, teosta saisi käyttää tämän jälkeen vain, jos käyttämiselle on 1 momentissa tarkoitetun tekijän lupa.

Pykälän 2 momentin mukaan orpoteoksen käyttäjän tulisi maksaa ilmoituksen jälkeen tapahtuneesta orpoteoksen käyttämisestä tekijälle kohtuullinen korvaus. Korvauksen suuruutta määritettäessä tulisi ottaa huomioon teoksen käytön luonne ja käytön määrä, teoksen arvo markkinoilla sekä teoksen käytöstä tekijälle mahdollisesti aiheutunut haitta.

Korvaus määritettäisiin tämän mukaisesti sovittaessa korvauksesta tekijän ja käyttäjän välillä samoin kuin tilanteissa, joissa korvauksen määrittäminen tapahtuisi esimerkiksi tuomioistuimen toimesta. Säännös olisi direktiivin 6 artiklan 5 kohdan mukainen.

Korvauksen maksaminen tapahtuisi sen jälkeen, kun tekijä on ottanut yhteyttä 1 §:ssä tarkoitettuun laitokseen, joka on käyttänyt orpoteosta. Tiedon orpoteoksen käyttämisestä oikeuksien selvityksen tehneessä laitoksessa tekijä voisi saada Euroopan unionin yhdenmukaistamisviraston tietokannasta. Tiedon orpoteosten käyttämisestä muissa laitoksissa tekijä saisi muista lähteistä.

8 §. *Asetuksenantovaltuus.* Pykälän 1 momentin mukaan oikeuksien selvityksessä käytettävistä tietolähteistä säädettäisiin tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Pykälän 2 momentin mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö neuvottelisi ennen asetuksen antamista oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen ja 1 §:ssä tarkoitettujen laitosten tai niitä edustavien järjestöjen kanssa siitä, mitkä lähteet ovat kunkin teoslajin tai äänitallenteen lajin osalta tarkoituksenmukaisia.

Näihin asetuksessa lueteltaviin lähteisiin sisältyisivät myös direktiivin liitteessä luetellut lähteet, jotka sijaitsevat Suomessa tai ulkomailla.

2 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Tekijänoikeuslaki

Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä marraskuuta 2013. Lain 16 f §, joka sisältää viittauksen ehdotettavaan lakiin orpoteosten käyttämisestä, ehdotetaan kuitenkin tulevaksi voimaan 29 päivänä lokakuuta 2014 samaan aikaan orpoteosten käyttämisestä annettavan lain kanssa.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin myös sellaisiin äänitallenteille tallennettuihin esityksiin ja äänitallenteisiin, jotka on tallennettu ennen lain voimaan tuloa ja jotka ovat lain voimaan tullessa edelleen suojattuja. Lakia sovellettaisiin myös sellaisiin esitysten tallenteisiin ja äänitteisiin, jotka luodaan lain voimaantulon jälkeen. Säännöksellä pantaisiin toimeen direktiivin 10 artiklan 5 kohta.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 3 momentin mukaan lain 43 §:n 2 momenttia sovellettaisiin sanoitettuihin sävellyksiin, jos ainakin niiden sävellys tai sanat on suojattu vähintään yhdessä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa 1 päivänä marraskuuta 2013, ja sanoitettuihin sävellyksiin, jotka on luotu kyseisen päivämäärän jälkeen. Säännöksellä pantaisiin toimeen direktiivin 10 artiklan 6 kohdan ensimmäinen alakohta.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 4 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ehdotettava säännös vastaa tekijänoikeuden alalla normaalia käytäntöä: kuhunkin teosten ja muiden suojan kohteiden käyttötaphtumaan sovelletaan käyttötaphtuman ajankohtana voimassa olevaa lakia.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 5 momentin mukaan myös ennen lain voimaantuloa hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Ehdotettavilla 4 ja 5 momentin säännöksillä pantaisiin erityisesti toimeen direktiivin 10 artiklan 6 kohdan toinen alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on hyväksyttävä tarvittavat säännökset erityisesti kolmansien osapuolten oikeuksien suojaamiseksi. Mainittu direktiivin kohta viittaa sanoitettuihin sävellyksiin.

Ehdotettavaa 4 momentin säännöstä sovellettaisiin myös tallennettujen esitysten ja äänitallenteiden suoja-ajan pidennykseen. Hankittujen oikeuksien ja tehtyjen sopimusten osalta 5 momenttiin sisältyy toinen virke, jonka mukaan esittävän taiteilijan ja äänite tuottajan oikeuksien ja niitä koskevien sopimusten osalta sovelletaan kuitenkin 46 b–46 d §:n säännöksiä. Mainituissa pykälissä ehdotetaan säädettäväksi äänitallenteen oikeuksien siirto- tai luovutussopimuksen irtisanomisesta sekä suoja-ajan pidennykseen liittyvistä lisätoimenpiteistä.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 6 momentin mukaan, ellei 46 b §:ssä tarkoitettua oikeuksien siirto- tai luovutussopimuksessa ole selvästi toisin mainittu, siirto- tai luovutussopimuksen, joka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 2013, katsotaan olevan voimassa koko sen ajan, jonka esittävän taiteilijan pidennetty suoja on voimassa. Säännöksellä pantaisiin toimeen direktiivin 10 a artiklan 1 kohta.

Direktiivin siirtymätoimenpiteitä koskevan 10 a artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että siirto- tai luovutussopimuksia, joiden nojalla esittäjällä on oikeus toistuviin maksuihin ja jotka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 2013, voidaan muuttaa, kun 50 vuotta on kulunut äänitteen laillisesta julkaisusta tai, jos tällaista julkaisua ei ole tapahtunut, kun 50 vuotta on kulunut äänitteen välittämisestä laillisesti yleisölle.

Tällaista siirtymäsäännöstä ei ehdoteta säädettäväksi. Direktiivin mukainen suoja-ajan pidennys tulee sekä esittävän taiteilijan että äänite tuottajan hyväksi. Sopimus turvaa esittävän taiteilijan oikeuden korvaukseen myös suoja-ajan pidentymisen jälkeen.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännösten 7 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voitaisiin myös ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin. Tällaisia toimia voi liittyä esimerkiksi esittävien taiteilijoiden ja äänite tuottajan suoja-ajan pidentämiseen kytkeytyvän lisäkorvauksen rahastoinnin järjestämiseen.

Nykyisen 25 g §:n nojalla ei ole hyväksytty yhtään järjestöä lisensioimaan ohjelmien uudelleen käyttöä, eikä ohjelmien käyttämisestä ole tehty sopimuksia. Tarvetta erityisiin voi-

maantulo- ja siirtymäsäännöksiin ei tältä osin ole.

Laki orpoteosten käyttämisestä

Laki orpoteosten käyttämisestä ehdotetaan tulevaksi voimaan 29 päivänä lokakuuta 2014. Tästä säädettäisiin lain 9 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin kaikkiin teoksiin ja äänitallenteisiin, jotka ovat tekijänoikeuslain mukaan suojattuja 29 päivänä lokakuuta 2014 tai tulevat suojatuiksi sen jälkeen.

Pykälän 3 momentin mukaan laki ei vaikuttaisi ennen 2 momentissa mainittua ajankohdtaa tehtyihin toimiin tai sopimuksiin eikä hankittuihin oikeuksiin.

Pykälän 4 momentin mukaan ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin. Tällaisiin toimiin kuuluisivat esimerkiksi toimenpiteet, joilla varaudutaan huolellisesta oikeuksien selvityksestä viranomaisille aiheutuvien tehtävien hoitamiseen.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Tekijänoikeus luetaan perustuslain 15 §:ssä turvatuksi omaisuuden suojan piiriin kuuluviin varallisuusarvoisiin immateriaalioikeuksiin. (HE 309/1993 vp, s. 62/II, PeVL 1/1995 vp, s. 1/II). Tämä koskee perustuslakivaliokunnan mukaan ennen muuta tekijänoikeuteen sisältyviä taloudellisia oikeuksia (PeVL 28/2004 vp, s. 4/I), kuten oikeutta määrätä teoksen kaupallisesta tai muusta taloudellisesti merkityksellisestä käytöstä.

Tekijänoikeuslainsäädäntö sääntelee keskeisesti tekijänoikeuden haltijan ja muiden henkilöiden välisiä suhteita. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että tällaisessa asetelmassa on tärkeää, että lainsäädännössä tulevat tasapainoisella tavalla huomioon otetuiksi kaikki sääntelyn kannalta merkitykselliset perusoikeudet. Sääntely ei saa esimerkiksi johtaa sen enempää tekijänoikeuden haltijoiden kuin teosten käyttäjienkään oikeuksien kohtuuttomaan rajoittamiseen. (PeVL 7/2005 vp, s. 2)

Lainauskorvausta koskevan 19 §:n selventäminen niin, että se vastaisi sille säädäntävaiheessa tarkoitettua sisältöä, johtaisi sään-

nöksen tulkinnan kautta yksittäisille oikeuksien siirronsaajille syntyneen oikeusaseman lakkaamiseen. Vuokraus- ja lainausdirektiivi, johon lainauskorvausta koskevat säännökset perustuvat, ei edellytä sitä, että tällainen oikeusasema olisi oltava myös oikeuksien siirronsaajilla. Säännöksen ehdotettavia muutoksia on pidettävä näin ollen perustuslain kannalta ongelmattomina.

Tekijänoikeuslain 26 §:ssä olevaan sopimuslisenssijärjestelmän yleissäännökseen ehdotettava täsmennys, jonka mukaan hyväksyttyä järjestöä pidettäisiin oikeutettuna edustamaan kaikkia tietyn alan teosten tekijöitä laajennetun kollektiivisen luvan eli sopimuslisenssin nojalla, lujittaisi järjestelmän oikeudellista perustaa. Muilta osin sopimuslisenssijärjestelmän elementit pysyisivät ennallaan.

Järjestön edustusolettama koskisi nykyiseen tapaan vain niitä tilanteita, joissa suojatun aineiston käyttämisestä hyväksytyn järjestön kanssa tehty sopimus ulottaisi vaikutuksensa laissa olevan säännöksen nojalla myös järjestön ulkopuolisiin oikeudenhaltijoihin.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on arvioinut sopimuslisenssijärjestelmää perusoikeudellisesta näkökulmasta vuonna 2005 (PeVL 7/2005 vp s. 7) ulottaen tarkastelunsa varallisuus oikeuksia laajemmin myös muihin perusoikeuksiin.

Teoksen käyttäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän lukuisia Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välinen sopimus teosten käyttämisestä saa oikeudellisia vaikutuksia myös sellaisiin tekijöihin nähden, jotka eivät ole kyseisen järjestön jäseniä eivätkä toisin sanoen ole valtuuttaneet järjestöä solmimaan sopimuksia puolestaan. Käyttäjä saa samoin ehdoin käyttää sellaistakin saman alan teosta, jonka tekijä järjestö ei edusta.

Perustuslakivaliokunta on sopimuslisenssijärjestelmän sallittavuutta edellä mainitussa lausunnossa arvioidessaan viitannut myös lausuntoonsa, jossa se on käsitellyt työehtosopimuksen yleissitovuutta. Valiokunta on mainitussa lausunnossa todennut, että järjestön oikeus tehdä sopimuksia myös muiden kuin järjestölle sopimus oikeuden luovuttaneiden tekijöiden puolesta on perustuslaissa

turvaton omaisuuden suojan näkökulmasta merkityksellinen tekijän sopimusvapauteen kohdistuva rajoitus (PeVL 41/2000 vp, s. 3/I).

Sopimuslisenssijärjestelmä on lakiin perustuva ja vakiintunut tekijänoikeuksien yhteisvalvonnan muoto, jonka tarkoituksena on muun ohella helpottaa teosten käyttäjien mahdollisuuksia hankkia tekijänoikeuslain edellyttämät luvat etenkin aineiston massaluonteisia käyttötilanteita varten. Järjestelmälle on perustuslakivaliokunnan mielestä siten käyttäjien perusoikeuksien, kuten sananvapauden ja sivistyksellisten oikeuksien edistämiseen liittyvät hyväksyttävät perusteet (PeVL 7/2005 vp s. 7).

Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta oli valiokunnan mukaan huomattava, että tekijällä on sopimuslisenssiä koskevien säännösten perusteella yleensä oikeus kieltää teoksensa käyttö. Järjestön ulkopuolisella tekijällä on 26 §:n 4 momentin perusteella laajempi oikeus saada korvaus teoksen käytöstä kuin järjestön edustamilla tekijöillä.

Lisäksi perustuslakivaliokunta piti olennaisena seikkana arvioinnissa sitä, että tekijällä on oikeus sopimuslisenssisäännösten estämättä kaikissa tapauksissa sopia teoksen käyttämisestä siltä osin kuin hän ei ole luovuttanut järjestölle oikeutta teoksen käyttö- sopimusten teko-oikeutta järjestölle. Perustuslakivaliokunta katsoi, ettei sääntely vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Ehdotettava arkistoaineistojen käyttöä koskevan 25 g §:n soveltamisalaa laajentava muutos sisältäisi edelleen tekijän kiello-oikeuden ja järjestön ulkopuolisella oikeudenhaltijalla olisi mahdollisuus saada korvaus teoksen käytöstä sopimuslisenssin yleissäännösten mukaisesti.

Sopimuslisenssisäännöksiin ehdotettavien muutosten ei voida katsoa ylittävän perustuslakivaliokunnan aiemmin linjaamia sopimuslisenssijärjestelmän hyväksyttäviä puitteita.

Esittävien taiteilijoiden ja äänitetuottajien suoja-ajan pidentämisestä 50 vuodesta 70 vuodeksi ehdotetaan säädettäväksi EU:n suoja-aikadirektiivin mukaiset säännökset. Niiden tarkoituksena on ensisijaisesti parantaa tekijänoikeuslaissa säädettyihin oikeuksiin perustuvaa esittävien taiteilijoiden taloudel-

lista asemaa sen jälkeen, kun pidennetty suoja-aika on alkanut kulua.

Äänitallenteiden suoja-ajan piteneminen vaikuttaa sekä äänitetuottajan että esittävän taiteilijan oikeuksiin. Voimassa olevien säännösten mukaan äänitallenteet ja niille tallennetut esitykset tulisivat vapaiksi, kun 50 vuotta on kulunut suoja-ajan alkamisesta. Suoja-ajan päättyessä myös äänitetuottajan ja esittävän taiteilijan välillä tehty sopimukset, jotka perustuvat esittävän taiteilijan yksinoikeuteen tai korvausoikeuteen, muuttuisivat sisällyksettömiksi. Kun suoja-aika direktiivin mukaisesti pitenee, syntyy kysymys, kenen hyväksi suoja-ajan pidentäminen tulee ja mitä edellä mainituille sopimuksille tapahtuu.

Direktiivin mukaan pidentyvän suoja-ajan tulee hyödyttää molempiin oikeudenhaltijaryhmiin kuuluvia oikeudenhaltijoita. Sen varmistamiseksi, että esittäjä, joka on siirtänyt tai luovuttanut yksinoikeutensa äänitetuottajalle, tosiasiasa hyötyy suoja-ajan pidentämisestä, on direktiivissä säädetty liitännäistoimenpiteistä.

Direktiivin säännökset lähtevät siitä, että äänitetuottajan ja esittävän taiteilijan välinen oikeuksien siirto- tai luovutussopimus, joka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 2013, on voimassa myös alkuperäisen 50 vuoden suoja-ajan jälkeen, jollei sopimuksessa ole selvästi toisin mainittu. Tämän sisältöinen siirtymäsäännös ehdotetaan säädettäväksi.

Direktiivin mukaisesti säädettäisiin esittävän taiteilijan mahdollisuudesta irtisanoa sopimus tietyin edellytyksin. Tämä irtisanomismahdollisuus motivoi äänitetuottajaa äänitteen kaupalliseen hyödyntämiseen.

Sopimuksen irtisanominen olisi direktiivin mukaisesti mahdollista vain siinä tapauksessa, että äänitetuottaja ei ole hyödyntänyt äänitettä tarjoamalla sen kappaleita myyntiin eikä saattanut äänitettä tilauspohjaisesti yleisön saataville ja että hän ei myöskään aio äänitettä mainituilla tavoilla hyödyntää. Tällaisessa tilanteessa on kohtuullista, että sopimus, jonka vaikutukset olisivat ilman suoja-ajan pidentämistä jo päättyneet, voidaan irtisanoa, jolloin esittävän taiteilijan taloudelliset oikeudet tallennettuun esitykseen palautuvat hänelle itselleen.

Direktiivin mukaisesti varmistettaisiin, että esittävä taiteilija ei voisi luopua irtisanomis-oikeudestaan.

Jos äänitallenteen tekemiseen on osallistunut useampi esittäjä, he voisivat irtisanoa sopimuksensa vain ilmoittamalla asiasta tuottajalle samanaikaisesti. Säännöksellä varmistettaisiin se, että äänitallenteeseen kohdistuvat esittävien taiteilijoiden taloudelliset oikeudet olisivat hyödynnettävissä joko niin, että oikeuksia hyödyntävät joko kaikki esittäjät yhdessä tai heidän sijastaan äänitallenteen tuottaja. Oikeuksien jakautuminen osittain esittäjille ja osittain tuottajalle estäisi käytännössä äänitallenteen hyödyntämisen.

Direktiivi mahdollistaa myös sen, että jäsenvaltiot voisivat säätää, että ennen 1 päivää marraskuuta 2013 tehtyjä siirto- tai luovutussopimuksia, joiden nojalla esittäjällä on oikeus toistuviin maksuihin, voidaan muuttaa, kun alkuperäinen 50 vuoden suoja-aika on päättynyt. Tällaista siirtymäsäännöstä ei ehdoteta säädettäväksi.

Sellaisiin sopimuksiin, joihin sisältyy oikeus toistuviin maksuihin, sovellettaisiin kuitenkin direktiivin mukaista säännöstä, jonka mukaan 50 vuoden suoja-ajan päättymisen jälkeen maksuista ei pidätetä ennakkomaksuja eikä sopimuksessa määriteltyjä vähennyksiä. Näin suoja-ajan pidentymisen jälkeen kertyvät tulot tulevat hyödyttämään myös esittäviä taiteilijoita. Muilta osin äänitetuottajan ja esittävän taiteilijan välinen sopimus pysyisi voimassa, ellei sopimuksessa ole selvästi toisin mainittu.

Suoja-aikadirektiivissä on säädetty myös esittävän taiteilijan asemaa parantava lisätoimi sellaisissa tapauksissa, joissa oikeuksien siirto- tai luovutussopimuksessa on sovittu esittävän taiteilijan kertakorvauksesta eikä sopimusta direktiivin mukaisesti irtisanoa.

Direktiivin edellyttämä lisäkorvaus esittäville taiteilijalle tulisi maksettavaksi sen jälkeen, kun voimassa oleva 50 vuoden suoja-aika on kulunut umpeen ja suoja-ajan pidentäminen on alkanut. Lisäkorvaus olisi jo sovitun kertakorvauksen lisäksi maksettava 20 prosentin suuruinen korvaus, joka kertyy tietyistä äänitallenteen käyttötapauksista.

Edellä kuvatuissa ehdotettavissa säännöksissä suoja-ajan pidentymisen vaikutukset äänitallenteeseen liittyvien oikeuksien haltijoihin.

joille on pyritty ottamaan direktiivin ja sen tarkoituksen mukaisesti huomioon niin, että ne kohdistuvat molempiin oikeuksien siirtotai luovutussopimusten osapuoliin.

Ehdotettavat säännökset eivät ole ongelmallisia perustuslain kannalta.

Äänitallenteiden liittymäkriteereiden muutos selventäisi suojan piiriin kuuluvien äänitallenteiden alaa ja parantaisi niitä koskevan suojan toteutumista. Ehdotettavalla muutoksella olisi lain voimaantulon jälkeen tapahtuvaan äänitallenteiden käyttämiseen normaaleja suojan alan muutoksesta johtuvia vaikutuksia. Ennen lain voimaantuloa tehtiin toimiin sekä hankittuihin oikeuksiin ja tehtiin sopimuksiin sovellettaisiin kuitenkin lain siirtymäsäännösten mukaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ehdotettavaa lakia orpoteosten käyttämisestä on tarkasteltava suhteessa tekijänoikeuslakiin erityislakina, jossa säännellään eräiden laitosten kokoelmissa olevien teosten käyttämistä orpoteoksina. Orpoteosten käyttämistä koskevat säännökset merkitsevät käytännössä tekijänoikeuden rajoitusta.

Tekijänoikeuden rajoitus merkitsee puuttumista tekijän oikeuteen määrätä teoksen käyttämisestä. Teoksen käyttämiseen voi liittyä myös taloudellisia intressejä.

Orpoteosten käyttäminen ehdotetaan säädettäväksi direktiivin edellyttämällä tavalla niin, että käyttämistä edeltää huolellinen oikeuksien selvitys, jonka perusteella teos voidaan todeta orpoteokseksi. Sen jälkeen teoksen käyttö direktiivissä määritellyissä kulttuuri- ja opetusalan laitoksissa on vapaata täyden tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Huolellisen oikeuksien selvityksen tulokset tulee raportoida Euroopan unionin yhdenmukaistamisvirastoon.

Teoksen, jolla on useita tekijöitä, joista ainakin yksi on tunnettu ja paikannettu, käyttö edellyttää tunnetun ja paikannetun oikeudenhaltijan luvan hänen oikeuksiensa osalta.

Ehdotettavissa säännöksissä on otettu huomioon myös tilanne, että teoksen tekijä tai muu oikeudenhaltija tunnistetaan myöhemmin. Näissä tapauksissa teoksen käyttämisestä tulee maksaa asianmukainen korvaus.

Orpoteosten käyttämistä koskevissa säännösehdoituksissa on otettu huomioon tunnet-

tujen ja paikannettujen tekijöiden intressit. Siihen asti, kun tekijä tulee tunnetuksi ja hänen olinpaikastaan saadaan tieto, teosta saadaan käyttää orpoteoksena täyden tekijänoikeuden rajoituksen nojalla. Tämän jälkeen tekijälle tulee maksaa käyttämisestä kohtuullinen korvaus direktiivin edellyttämällä tavalla.

Tekijän intressit on turvattu riittävällä tavalla orpoteosten osalta, eikä orpoteosten käyttämisestä ehdotettavien säännösten kokonaisuuteen sisälly perustuslain kannalta ongelmallisia säännöksiä.

Edellä kerrotuilla perusteilla katsotaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

tekijänoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tekijänoikeuslain (404/1961) 19 §:n 4 momentti, 25 g § ja sen edellä oleva väliotsikko, 26 §:n 1, 4 ja 5 momentti, 45 §:n 4 ja 5 momentti, 46 §:n 2 ja 3 momentti, 46 a §:n 3 momentti, 47 a §:n 2 momentti ja 64 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 19 §:n 4 momentti laissa 1229/2006, 25 g § ja sen edellä oleva väliotsikko, 26 §:n 1, 4 ja 5 momentti, 45 §:n 4 ja 5 momentti, 46 §:n 2 ja 3 momentti, 46 a §:n 3 momentti ja 47 a §:n 2 momentti laissa 821/2005 sekä 64 §:n 2 momentti laissa 446/1995, sekä

lisätään lakiin uusi 16 f § ja sen edelle uusi väliotsikko, 43 §:ään uusi 2 momentti, 45 §:ään uusi 5 ja 6 momentti, jolloin muutettu 5 momentti siirtyy 7 momentiksi, sekä lakiin uusi 46 b – 46 d § ja jokaisen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

Orpoteosten käyttäminen eräissä laitoksissa

16 f §

Orpoteosten kappaleiden valmistamisesta ja orpoteosten välittämisestä yleisölle

1) eräissä yleisölle avoimissa kirjastoissa, museoissa ja oppilaitoksissa,

2) eräissä arkistoissa ja elokuva- ja äänine-rintöä säilyttävissä laitoksissa, sekä

3) julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöissä

säädetään laissa orpoteosten käyttämisestä (/2013).

19 §

Teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuotteita. Korvausta voidaan vaatia ainoastaan kolmen edellisen kalenterivuoden aikana tapahtuneesta lainaamisesta. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole, jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta. Tässä momentissa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan, mitä 41 §:ssä säädetään. Tekijä ei voi luovuttaa oikeuttaan korvaukseen.

25 g §

Lähetäjäyritys saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa arkistossaan olevasta televisio- tai radio-ohjelmasta ja siihen sisältyvästä teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen, jos kyse on lähetäjäyrityksen tuottamasta tai tilaamasta ja ennen 1 päivää tammikuuta 2002 lähetetystä televisio- tai radio-ohjelmasta.

Lehtikustantaja saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen, jos teos sisältyy lehtikustantajan ennen 1 päivää tammikuuta 1999 julkaisemaan sanoma- tai aikakauslehteen.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka käytön tekijä on kieltänyt.

26 §

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan, kun teoksen käyttämisestä on sovittu käyttäjän ja opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. Hyväksyttyä järjestöä pidetään oikeutettuna edustamaan kaikkia tämän alan teosten tekijöitä. Teoksen käyttöluvan saanut voi laajennetun kollektiivisen luvan nojalla luvan mukaisin

ehdoin käyttää myös muita saman alan teoksia.

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämistä tai lähettämistä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön suoraan edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös tekijöihin, joita 1 momentissa tarkoitettua järjestön katsotaan edustavan.

Jos järjestön antamat 3 momentissa tarkoitettut määräykset eivät tuota järjestön suoraan edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, tekijällä, jota 1 momentissa tarkoitettua järjestön katsotaan edustavan, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen on rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana teoksen kappaleiden valmistaminen tai teoksen välittäminen tai lähettäminen on tapahtunut.

43 §

Sanoitetun sävellyksen, jota varten sekä sanoitus että sävellys erityisesti luotiin, tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut viimeksi kuolleen sanoittajan tai säveltäjän kuolinvuodesta, riippumatta siitä, onko nämä henkilöt nimetty tekijäkumppaneiksi.

45 §

Jos 2 momentissa tarkoitettu esityksen tallenne julkaistaan tai välitetään laillisesti yleisölle ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 2 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai välitettiin laillisesti yleisölle.

Jos 3 momentissa tarkoitettu esityksen tallenne julkaistaan tai välitetään laillisesti yleisölle ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 3 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä

vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai välitettiin laillisesti yleisölle.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Menettelyyn, johon 1–5 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2–4 momentissa, 3, 6–9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b–25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Jos tallenne julkaistaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin. Jos tallennetta ei julkaista, vaan se laillisesti, ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2–4 momentissa, 6–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentis-

sa, 6–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

Äänitallenteen oikeuksien siirto- tai luovutussopimuksen irtisanominen

46 b §

Esittävä taiteilija voi äänitallenteen tuottajalle toimittamassaan kirjallisessa ilmoituksessa ilmoittaa, että hän haluaa irtisanoa sopimuksen, jolla hän on siirtänyt tai luovuttanut tuottajalle oikeutensa esityksensä tallenteeseen. Esittävä taiteilija voi tehdä ilmoituksen, jos äänitallenteen tuottaja 50 vuotta äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos tällaista julkaisemista ei ole tapahtunut, äänitallenteen laillisesta välittämisestä yleisölle ei enää tarjoa äänitallennetta myyntiin riittävinä määrinä taikka saada äänitallennetta yleisön saataviin johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöllä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Esittävä taiteilija voi käyttää oikeuttaan irtisanoa oikeuksien siirto- tai luovutussopimus, jos äänitallenteen tuottaja ei vuoden kuluessa siitä, kun esittävä taiteilija on ilmoittanut aikomuksestaan irtisanoa sopimus 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, ole hyödynnyt äänitallennetta molemmilla momentissa tarkoitetuilla tavoilla. Äänitallenteen tuottajan oikeudet äänitallenteeseen lakkaavat. Esittävä taiteilija ei voi luopua irtisanomisoi- keudestaan.

Jos äänitallenteeseen on tallennettu esitys, jonka ovat tehneet useat esittävät taiteilijat yhdessä, esittävät taiteilijat voivat irtisanoa sopimuksen ilmoittamalla asiasta tuottajalle samanaikaisesti.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettu sopimuksen irtisanominen ja oikeuksien palautuminen esittäville taiteilijalle todetaan kirjallisella sopimuksella, jonka esittävä taiteilija ja äänitallenteen tuottaja allekirjoittavat.

Liitännäistoimenpiteet

46 c §

Esittävällä taiteilijalla on oikeus saada äänitallenteen tuottajalta vuosittainen lisäkorvaus kultakin täydeltä vuodelta välittömästi sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos tällaista julkaisemista ei ole tapahtunut, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen välittämisestä laillisesti yleisölle, jos siirto- tai luovutussopimuksessa on sovittu esittäville taiteilijalle maksettavasta kertakorvauksesta. Esittävä taiteilija ei voi luopua oikeudestaan vuosittaiseen lisäkorvaukseen.

Äänitallenteen tuottajan on varattava 1 momentissa tarkoitetun lisäkorvauksen maksamista varten kokonaissumma, jonka on oltava 20 prosenttia tuloista, jotka äänitallenteen tuottaja on saanut mainitun korvauksen maksamisvuotta edeltävänä vuonna äänitallenteiden kappaleiden valmistamisesta, levityksestä ja yleisön saataviin saattamisesta, sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos tällaista julkaisemista ei ole tapahtunut, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen välittämisestä laillisesti yleisölle.

Jos esittävällä taiteilijalla on oikeus toistuihin maksuihin äänitallenteen tuottajalta, esittäville taiteilijalle suoritettavista maksuista ei pidätetä ennakkomaksuja tai sopimuksissa määriteltäviä vähennyksiä sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos tällaista julkaisemista ei ole tapahtunut, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen välittämisestä laillisesti yleisölle.

Lisäkorvauksen maksaminen

46 d §

Edellä 46 c §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lisäkorvaus maksetaan 47 a §:n 1 momentissa tarkoitetun järjestön välityksellä.

Esittäviä taiteilijoita ja äänitallenteiden tuottajia edustavat järjestöt sopivat 1 momentissa tarkoitetun järjestön kanssa lisäkorvauksen maksamisessa noudatettavista menettelytavoista ja muista käytännön järjestelyistä.

Äänitallenteiden tuottajien on annettava 1 momentissa tarkoitetulle järjestölle sen pyynnöstä kaikki tieto, joka voi olla tarpeen

lisäkorvauksen maksamisen varmistamiseksi, kaikkien niiden esittävien taiteilijoiden osalta, jotka ovat oikeutettuja 46 c §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun vuotuisen lisäkorvaukseen.

47 a §

Korvaus sopimuslisenssisäännöksen perusteella tapahtuvasta 47 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesta alkuperäisestä yleisölle välittämisestä muulla tavalla kuin tilauspohjaisesti ja 3 kohdan mukaisesta edelleen lähettämisestä suoritetaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitettun järjestön välityksellä.

64 §

Edellä 46 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan

1) laitteeseen, jonka ääni on tallennettu laitteelle Suomessa; sekä

2) laitteeseen, jonka tuottaja on Suomen kansalainen tai suomalainen yritys tai jonka tuottajalla on Suomessa vakinainen asuinpaikka tai toimipaikka.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä marraskuuta 2013. Lain 16 f § tulee kuitenkin voimaan 29 päivänä lokakuuta 2014.

Tätä lakia sovelletaan myös sellaisiin äänitallenteille tallennettuihin esityksiin ja ääni-

tallenteisiin, jotka on tallennettu ennen tämän lain voimaan tuloa ja jotka ovat lain voimaan tullessa edelleen suojattuja.

Lain 43 §:n 2 momenttia sovelletaan sanoitettuihin sävellyksiin, jos ainakin niiden sävellys tai sanat on suojattu vähintään yhdessä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa 1 päivänä marraskuuta 2013, ja sanoitettuihin sävellyksiin, jotka on luotu kyseisen päivämäärän jälkeen.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ennen tämän lain voimaantuloa hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Esittävän taiteilijan ja äänitetuottajan oikeuksien ja niitä koskevien sopimusten osalta sovelletaan kuitenkin 46 b–46 d §:n säännöksiä.

Ellei 46 b §:ssä tarkoitettussa oikeuksien siirto- tai luovutussopimuksessa ole selvästi toisin mainittu, siirto- tai luovutussopimuksen, joka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 2013, katsotaan olevan voimassa koko sen ajan, jonka esittävän taiteilijan pidennetty suoja on voimassa.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki**orpoteosten käyttämisestä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään menettelystä, jossa teos todetaan orpoteokseksi, sekä orpoteosten käyttämisestä yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi

1) yleisölle avoimissa kirjastoissa, museoissa ja oppilaitoksissa;

2) arkistoissa ja elokuva- ja äänitearkistoissa;

3) julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöissä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä ovat erityisesti laitosten kokoelmissa olevien teosten säilyttäminen, entistäminen ja saataminen saataville kulttuuri- ja opetuskäyttöön.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan seuraaviin teoksiin ja muihin tekijänoikeuslain (404/1961) mukaan suojattuihin aineistoihin:

1) 1 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen laitosten kokoelmissa olevat kirjat, aikakauslehdet, sanomalehdet ja muut kirjoitukset sekä niihin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot, jotka on ensiksi julkaistu Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa;

2) 1 §:n 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen laitosten kokoelmissa olevat elokuvateokset ja äänitallenteet sekä niihin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot, jotka on ensiksi julkaistu tai ensiksi

lähetetty televisiossa tai radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa;

3) 1 §:n 3 kohdassa tarkoitettujen julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöiden arkistoissa olevat, yhtiöiden ennen 1 päivää tammikuuta 2003 tuottamat elokuvateokset ja äänitallenteet sekä niihin sisältyvät teokset ja muut tekijänoikeuslain mukaan suojatut aineistot, jotka on ensiksi lähetetty televisiossa tai radiossa jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa.

Lakia sovelletaan myös sellaiseen 1 momentissa tarkoitettuun teokseen, elokuvateokseen ja äänitallenteeseen sekä siihen sisältyvään teokseen ja muuhun tekijänoikeuslain mukaan suojattuun aineistoon, jota ei ole julkaistu taikka lähetetty radiossa tai televisiossa mutta joka on tekijän tai muun oikeudenhaltijan suostumuksella saatettu julkisesti saataville 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun laitoksen kokoelmissa, jos on perusteltu syy olettaa, että tekijä tai muu oikeudenhaltija on Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalainen ja että hän ei vastustaisi teoksen, elokuvateoksen tai äänitallenteen käyttämistä 5 §:n mukaisesti.

Orpoteoksia ja niiden käyttämistä koskevia säännöksiä sovelletaan teoksiin ja muihin 1 momentissa tarkoitettuihin aineistoihin, joita koskeva oikeuksien selvitys on tehty Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa ja jonka seurauksena teos on rekisteröity orpoteoksena Euroopan unionin yhdenmukaistamisviraston verkkotietokantaan.

Tämä laki ei vaikuta tekijänoikeuslain 2 luvun säännösten mukaisesti tapahtuvaan teosten, elokuvateosten tai äänitallenteiden käyttämiseen, eikä tekijänoikeuslain 7 §:n soveltamiseen.

3 §

Huolellinen oikeuksien selvitys

Teosta tai äänitallennetta käyttävän laitoksen on ennen 5 §:n mukaista käyttämistä tehtävä huolellinen oikeuksien selvitys. Laitos voi antaa oikeuksien selvityksen tekemisen myös toisen laitoksen tai muun organisaation tehtäväksi.

Oikeuksien selvitys on ulotettava kunkin teoslajin ja äänitallenteen lajin osalta tarkoituksenmukaisiin tietolähteisiin.

Lain 1 §:ssä tarkoitettujen laitosten kokoelmissa olevan teoksen ja äänitallenteen osalta oikeuksien selvitys on tehtävä siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jossa teos tai äänitallenne on ensiksi julkaistu tai, jos sitä ei ole julkaistu, lähetetty televisiossa tai radiossa. Elokuvateoksen osalta selvitys on tehtävä siinä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, jossa tuottajalla on päätoimipaikka tai vakituinen asuinpaikka.

Sellaisen teoksen tai äänitallenteen osalta, jota ei ole julkaistu tai lähetetty televisiossa tai radiossa, selvitys on tehtävä Suomessa.

Tämän pykälän mukaisesti tehtävässä oikeuksien selvityksessä on käytettävä myös muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa saatavilla olevia merkityksellisiä tietolähteitä.

4 §

Orpoteos

Tätä lakia sovellettaessa orpoteoksena pidetään teosta, jonka tekijää tai kaikkia tekijöitä ei tunneta tai heidän olinpaikkaansa ei tiedetä, eikä näitä tietoja saada selville oikeuksien selvityksessä.

Orpoteosta, jonka tekijöistä ainakin yksi on tunnettu ja paikannettu oikeuksien selvityksessä, saadaan käyttää 5 §:n mukaisesti vain, jos tekijä on sallinut teoksen kappaleen valmistamisen ja yleisölle välittämisen 1 §:ssä tarkoitetuissa laitoksissa.

5 §

Orpoteoksen käyttäminen

Orpoteoksesta saa valmistaa kappaleita teoksen digitointia, saataville saattamista, indeksointia, luettelointia, säilyttämistä ja entistämistä varten. Siten valmistettuja orpoteoksen kappaleita saa käyttää yleisölle välittämiseen. Orpoteoksen kappaleiden valmistaminen ja yleisölle välittäminen on sallittua

vain laitoksen yleisen edun mukaiseen tehtävään liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Laitos voi periä asiakkaaltaan maksun orpoteoksen digitoimisesta ja yleisölle välittämisestä aiheutuvien kulujen kattamiseksi.

Tunnetun tekijän nimi on ilmoitettava orpoteosta käytettäessä.

Jos 3 §:n mukainen oikeuksien selvitys ei ole ollut huolellinen ja teosta on virheellisesti pidetty orpoteoksena, teoksen käyttämistä arvioidaan tekijänoikeuden loukkausta koskevien tekijänoikeuslain säännösten mukaan.

6 §

Oikeuksien selvityksiä koskevat tiedot

Oikeuksien selvityksiä tehneen laitoksen tulee pitää kirjaa selvityksistä ja niiden tuloksista sekä toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle seuraavat tiedot heti, kun ne ovat saatavilla:

1) laitoksen tekemien oikeuksien selvitysten tulokset, jos teoksen katsotaan selvitysten perusteella olevan orpoteos;

2) laitoksen tiedossa olevat 7 §:stä johtuneet muutokset laitoksen käyttämien orpoteosten asemaan;

3) laitoksen yhteystiedot.

Laitoksen tulee toimittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lisäksi kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä tiedot siitä, miten laitos on käyttänyt orpoteoksia 5 §:n mukaisesti, sekä laitoksen yhteystiedot.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toimittaa tiedot viipymättä Euroopan unionin yhdenmukaistamisvirastolle.

7 §

Tekijän ilmoitus

Orpoteoksen tekijä voi milloin tahansa ilmoittaa opetus- ja kulttuuriministeriölle, että hän on orpoteoksen tekijä. Ministeriö toimittaa ilmoituksen viipymättä Euroopan unionin yhdenmukaistamisvirastolle.

Orpoteoksen käyttäjän tulee maksaa 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemisen jälkeen tapahtuneesta 5 §:ssä tarkoitetusta orpoteoksen käyttämisestä tekijälle kohtuullinen korvaus, jonka suuruutta määritettäessä tulee ottaa huomioon teoksen käytön luonne ja käytön määrä, teoksen arvo markkinoilla sekä teoksen käytöstä tekijälle mahdollisesti aiheutunut haitta.

8 §

Asetuksenantovaltuus

Oikeuksien selvityksessä käytettävistä tietolähteistä säädetään tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella.

Ennen asetuksen antamista opetus- ja kulttuuriministeriö neuvottelee oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen ja 1 §:ssä tarkoitettujen laitosten tai niitä edustavien järjestöjen kanssa siitä, mitkä lähteet ovat kunkin teoslajin taikka äänitallenteen lajin osalta tarkoituksenmukaisia.

9 §

Soveltaminen lähioikeuksiin

Mitä tässä laissa säädetään orpoteoksesta ja tekijästä, sovelletaan vastaavasti äänitallen-

teeseen ja siihen tallennettuun esitykseen sekä niiden oikeudenhaltijoihin.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 29 päivänä lokakuuta 2014.

Tätä lakia sovelletaan kaikkiin teoksiin ja äänitallenteisiin, jotka ovat tekijänoikeuslain mukaan suojattuja 29 päivänä lokakuuta 2014 tai tulevat suojatuiksi sen jälkeen.

Tämä laki ei vaikuta ennen 29 päivänä lokakuuta 2014 tehtyihin toimiin tai sopimuksiin eikä hankittuihin oikeuksiin.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä päivänä kuuta 2013

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Kulttuuri- ja urheiluministeri *Paavo Arhinmäki*

Laki**tekijänoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tekijänoikeuslain (404/1961) 19 §:n 4 momentti, 25 g § ja sen edellä oleva väliotsikko, 26 §:n 1, 4 ja 5 momentti, 45 §:n 4 ja 5 momentti, 46 §:n 2 ja 3 momentti, 46 a §:n 3 momentti, 47 a §:n 2 momentti ja 64 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 19 §:n 4 momentti laissa 1229/2006, 25 g § ja sen edellä oleva väliotsikko, 26 §:n 1, 4 ja 5 momentti, 45 §:n 4 ja 5 momentti, 46 §:n 2 ja 3 momentti, 46 a §:n 3 momentti ja 47 a §:n 2 momentti laissa 821/2005 sekä 64 §:n 2 momentti laissa 446/1995, sekä

lisätään lakiin uusi 16 f § ja sen edelle uusi väliotsikko, 43 §:ään uusi 2 momentti, 45 §:ään uusi 5 ja 6 momentti, jolloin muutettu 5 momentti siirtyy 7 momentiksi, sekä lakiin uusi 46 b – 46 d § ja jokaisen edelle uusi väliotsikko seuraavasti:

Orpoteosten käyttäminen eräissä laitoksissa

16 f §

Orpoteosten kappaleiden valmistamisesta ja orpoteosten välittämisestä yleisölle

1) eräissä yleisölle avoimissa kirjastoissa, museoissa ja oppilaitoksissa,

2) eräissä arkistoissa ja elokuva- ja ääniperintöä säilyttävissä laitoksissa, sekä

3) julkisen palvelun televisio- ja radioyhtiöissä

säädetään laissa orpoteosten käyttämisestä (/2013).

19 §

Teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidenäyttelyn tai taideteollisuuden tuotteita. Korvausta voidaan vaatia ainoastaan kolmen edellisen kalenterivuoden aikana tapahtuneesta lainaamisesta. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole, jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta. Tässä momentissa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan, mitä 41 §:ssä säädetään.

19 §

Teoksen tekijällä on oikeus korvaukseen teoksensa kappaleiden lainaamisesta yleisölle, lukuun ottamatta rakennustaiteen, taidenäyttelyn tai taideteollisuuden tuotteita. Korvausta voidaan vaatia ainoastaan kolmen edellisen kalenterivuoden aikana tapahtuneesta lainaamisesta. Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole, jos lainaaminen tapahtuu tutkimusta tai opetustoimintaa palvelevasta kirjastosta. Tässä momentissa tarkoitettuun oikeuteen sovelletaan, mitä 41 §:ssä säädetään. *Tekijä ei voi luovuttaa oikeuttaan korvaukseen.*

Arkistoidun televisio-ohjelman uudelleen lähettäminen

25 g §

Lähetäjäyrittäjä saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, *lähettää*

Arkistoidun ohjelman ja lehden uudelleen käyttäminen

25 g §

Lähetäjäyrittäjä saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, *valmis-*

julkistetun teoksen uudelleen, jos teos sisältyy lähettäjäyhtymän tuottamaan ja ennen 1 päivää tammikuuta 1985 lähetettyyn televisio-ohjelmaan.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt lähettämisen.

26 §

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan, kun teoksen käyttämisestä on sovittu käyttäjän ja *opetusministeriön* hyväksymän, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. *Sopimuslisenssin nojalla luvan saanut voi luvan mukaisin ehdoin käyttää sellaistakin saman alan teosta, jonka tekijää järjestö ei edusta.*

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämistä tai lähettämistä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös tekijöihin, joita *järjestö ei edusta.*

Jos järjestön antamat 3 momentissa tarkoitettut määräykset eivät tuota järjestön edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, tekijällä, jota *järjestö ei edusta*, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen on rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty kolmen vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka

taa arkistossaan olevasta televisio- tai radio-ohjelmasta ja siihen sisältyvästä teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen, jos kyse on lähettäjäyhtymän tuottamasta tai tilaamasta ja ennen 1 päivää tammikuuta 2002 lähetetystä televisio- tai radio-ohjelmasta.

Lehtikustantaja saa sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, valmistaa teoksesta kappaleen ja käyttää sitä yleisölle välittämiseen, jos teos sisältyy lehtikustantajan ennen 1 päivää tammikuuta 1999 julkaisemaan sanoma- tai aikakauslehteen.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske teosta, jonka tekijä on kieltänyt kappaleen valmistamisen tai teoksen välittämisen.

26 §

Sopimuslisenssiä koskevia tämän lain säännöksiä sovelletaan, kun teoksen käyttämisestä on sovittu käyttäjän ja *opetus- ja kulttuuriministeriön* hyväksymän, lukuisia tietyn alan Suomessa käytettyjen teosten tekijöitä edustavan järjestön välillä. *Hyväksyttyä järjestöä pidetään oikeutettuna edustamaan kaikkia tämän alan teosten tekijöitä. Teoksen käyttöluvan saanut voi laajennetun kollektiivisen luvan nojalla luvan mukaisin ehdoin käyttää myös muita saman alan teoksia.*

Mitä 1 momentissa tarkoitettu järjestö on mahdollisesti määrännyt teoksen kappaleiden valmistamisesta taikka teoksen välittämistä tai lähettämistä suoritettavien korvausten jakamisesta järjestön *suoraan* edustamille tekijöille tai käyttämisestä tekijöiden yhteisiin tarkoituksiin, sovelletaan myös tekijöihin, joita *1 momentissa tarkoitettun järjestön katsotaan edustavan.*

Jos järjestön antamat 3 momentissa tarkoitettut määräykset eivät tuota järjestön *suoraan* edustamille tekijöille oikeutta henkilökohtaiseen korvaukseen, tekijällä, jota *1 momentissa tarkoitettun järjestön katsotaan edustavan*, on kuitenkin oikeus vaatia henkilökohtainen korvaus. Korvauksen suorittaa 1 momentissa tarkoitettu järjestö. Oikeus henkilökohtaiseen korvaukseen on rauennut, jollei sitä koskevaa vaatimusta ole todistettavasti esitetty kolmen vuoden kulu-

aikana teoksen kappaleiden valmistaminen tai teoksen välittäminen tai lähettäminen on tapahtunut.

43 §

45 §

Jos esityksen tallenne julkaistaan tai julkistetaan ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 2 ja 3 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai julkistettiin.

Menettelyyn, johon 1–4 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2–4 momentissa, 3, 6–9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b–25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

essa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana teoksen kappaleiden valmistaminen tai teoksen välittäminen tai lähettäminen on tapahtunut.

43 §

Sanoitetun sävellyksen, jota varten sekä sanoitus että sävellys erityisesti luotiin, tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut viimeksi kuolleen sanoittajan tai säveltäjän kuolinvuodesta, riippumatta siitä, onko nämä henkilöt nimetty tekijäkump-paneiksi.

45 §

Jos 2 momentissa tarkoitettu esityksen tallenne julkaistaan tai välitetään laillisesti yleisölle ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 2 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai välitettiin laillisesti yleisölle.

Jos 3 momentissa tarkoitettu esityksen tallenne julkaistaan tai välitetään laillisesti yleisölle ennen kuin esitysvuodesta on kulunut 50 vuotta, 3 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallennettu esitys ensimmäisen kerran julkaistiin tai välitettiin laillisesti yleisölle.

Esityksen elokuvaamisoikeuden luovutus käsittää oikeuden levittää tallennettu esitys yleisön keskuuteen vuokraamalla, jollei toisin ole sovittu.

Menettelyyn, johon 1–5 momentin mukaan vaaditaan esittävän taiteilijan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2–4 momentissa, 3, 6–9, 11 ja 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 17 §:n 2, 3 ja 5 momentissa, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22 ja 25 b–25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 25 h, 25 i, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 28, 29, 29 a, 41 ja 42 §:ssä säädetään.

46 §

Jos tallenne julkaistaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin. Jos tallennetta ei julkaista, vaan se laillisesti, ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, suoja on voimassa, kunnes 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2–4 momentissa, 6–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

Jos tallenne julkaistaan ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, 1 momentissa säädetty suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran julkaistiin. Jos tallennetta ei julkaista, vaan se laillisesti, ennen kuin tallentamisvuodesta on kulunut 50 vuotta, saatetaan yleisön saataviin muutoin kuin tallenteen kappaleita levittämällä, suoja on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona tallenne ensimmäisen kerran sanotulla tavalla saatettiin yleisön saataviin.

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2–4 momentissa, 6–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 21, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

46 a §

Menettelyyn, johon 1 ja 2 momentin mukaan vaaditaan tuottajan suostumus, sovelletaan vastaavasti, mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa, 6–9 §:ssä, 11 §:n 2–5 momentissa, 11 a §:ssä, 12 §:n 1–3 momentissa, 13 a §:n 2 momentissa, 14 §:n 1, 3 ja 4 momentissa, 15, 16 ja 16 a–16 e §:ssä, 19 §:n 1, 2 ja 5 momentissa, 22, 25 b ja 25 d §:ssä, 25 f §:n 2 ja 3 momentissa, 25 g §:n 1 ja 3 momentissa, 26, 26 a–26 f ja 26 h §:ssä, 27 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 29 §:ssä säädetään.

Äänitallenteen oikeuksien siirto- tai luovutussopimuksen irtisanominen

46 b §

Esittävä taiteilija voi äänitallenteen tuottajalle toimittamassaan kirjallisessa ilmoituksessa ilmoittaa, että hän haluaa irtisanoa sopimuksen, jolla hän on siirtänyt tai luovuttanut tuottajalle oikeutensa esityksensä tallenteeseen. Esittävä taiteilija voi tehdä ilmoituksen, jos äänitallenteen tuottaja 50 vuotta äänitallenteen julkaisemisesta tai,

jos tällaista julkaisemista ei ole tapahtunut, äänitallenteen laillisesta välittämisestä yleisölle ei enää tarjota äänitallennetta myyntiin riittävinä määrinä taikka saada äänitallennetta yleisön saataviin johtimitse tai johtimitta siten, että yleisöllä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

Esittävä taiteilija voi käyttää oikeuttaan irtisanoa oikeuksien siirto- tai luovutussopimus, jos äänitallenteen tuottaja ei vuoden kuluessa siitä, kun esittävä taiteilija on ilmoittanut aikomuksestaan irtisanoa sopimus 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, ole hyödyntänyt äänitallennetta molemmilla momentissa tarkoitetuilla tavoilla. Äänitallenteen oikeudet äänitallenteeseen lakkaavat. Esittävä taiteilija ei voi luopua irtisanomisoikeudestaan.

Jos äänitallenteeseen on tallennettu esitys, jonka ovat tehneet useat esittävät taiteilijat yhdessä, esittävät taiteilijat voivat irtisanoa sopimuksen ilmoittamalla asiasta tuottajalle samanaikaisesti.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettu sopimuksen irtisanominen ja oikeuksien palautuminen esittäville taiteilijalle todetaan kirjallisella sopimuksella, jonka esittävä taiteilija ja äänitallenteen tuottaja allekirjoittavat.

Liitännäistoimenpiteet

46 c §

Esittävällä taiteilijalla on oikeus saada äänitallenteen tuottajalta vuosittainen lisäkorvaus kultakin täydeltä vuodelta välittömästi sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos tällaista julkaisemista ei ole tapahtunut, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen välittämisestä laillisesti yleisölle, jos siirto- tai luovutussopimuksessa on sovittu esittäville taiteilijalle maksettavasta kertakorvauksesta. Esittävä taiteilija ei voi luopua oikeudestaan vuosittaiseen lisäkorvaukseen.

Äänitallenteen tuottajan on varattava 1 momentissa tarkoitetun lisäkorvauksen maksamista varten kokonaissumma, jonka on oltava 20 prosenttia tuloista, jotka äänitallenteen tuottaja on saanut mainitun kor-

vauksen maksamisvuotta edeltävänä vuonna äänitallenteiden kappaleiden valmistamisesta, levityksestä ja yleisön saataviin saattamisesta, sen jälkeen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen julkaisemisesta tai, jos tällaista julkaisemista ei ole tapahtunut, kun 50 vuotta on kulunut äänitallenteen välittämistä laillisesti yleisölle.

Jos esittävällä taiteilijalla on oikeus tois-
tuviin maksuihin äänitallenteen tuottajalta,
esittävälle taiteilijalle suoritettavista mak-
suista ei pidätetä ennakkomaksuja tai sopi-
muksissa määriteltäviä vähennyksiä sen jäl-
keen, kun 50 vuotta on kulunut äänitallen-
teen julkaisemisesta tai, jos tällaista julkai-
semista ei ole tapahtunut, kun 50 vuotta on
kulunut äänitallenteen välittämistä lailli-
sesti yleisölle.

Lisäkorvauksen maksaminen

46 d §

Edellä 46 c §:n 1 ja 2 momentissa tarkoi-
tettu lisäkorvaus maksetaan 47 a §:n 1 mo-
mentissa tarkoitetun järjestön välityksellä.

Esittäviä taiteilijoita ja äänitallenteiden
tuottajia edustavat järjestöt sopivat 1 mo-
mentissa tarkoitetun järjestön kanssa lisä-
korvauksen maksamisessa noudatettavista
menettelytavoista ja muista käytännön jär-
jestelyistä.

Äänitallenteiden tuottajien on annettava 1
momentissa tarkoitetulle järjestölle sen
pyynnöstä kaikki tieto, joka voi olla tarpeen
lisäkorvauksen maksamisen varmistamiseksi,
kaikkien niiden esittävien taiteilijoiden
osalta, jotka ovat oikeutettuja 46 c §:n 1 ja
2 momentissa tarkoitettuun vuotuisen lisä-
korvaukseen.

47 a §

Korvaus 47 §:n 1 momentin 3 kohdan
mukaisesta edelleen lähettämisestä suori-
taan 26 §:n 1 momentissa tarkoitetun järjes-
tön välityksellä.

47 a §

Korvaus sopimuslisenssisäännöksen pe-
rusteella tapahtuvasta 47 §:n 1 momentin 2
kohdan mukaisesta alkuperäisestä yleisölle
välittämistä muulla tavalla kuin tilaus-
pohjaisesti ja 3 kohdan mukaisesta edelleen
lähettämisestä suoritetaan 26 §:n 1 momen-
tissa tarkoitetun järjestön välityksellä.

Edellä 46 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan laitteeseen, jonka ääni on tallennettu laitteelle Suomessa.

Edellä 46 §:ssä olevia säännöksiä sovelletaan

1) laitteeseen, jonka ääni on tallennettu laitteelle Suomessa; sekä

2) laitteeseen, jonka tuottaja on Suomen kansalainen tai suomalainen yritys tai jonka tuottajalla on Suomessa vakinainen asuinpaikka tai toimipaikka.

Tätä lakia sovelletaan myös sellaisiin äänitallenteille tallennettuihin esityksiin ja äänitallenteisiin, jotka on tallennettu ennen tämän lain voimaan tuloa ja jotka ovat lain voimaan tullessa edelleen suojattuja.

Lain 43 §:n 2 momenttia sovelletaan sanoitettuihin sävellyksiin, jos ainakin niiden sävellys tai sanat on suojattu vähintään yhdessä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa 1 päivänä marraskuuta 2013, ja sanoitettuihin sävellyksiin, jotka on luotu kyseisen päivämäärän jälkeen.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyihin toimiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ennen tämän lain voimaantuloa hankittuihin oikeuksiin ja tehtyihin sopimuksiin sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Esittävän taiteilijan ja äänitetuottajan oikeuksien ja niitä koskevien sopimusten osalta sovelletaan kuitenkin 46 b–46 d §:n säännöksiä.

Ellei 46 b §:ssä tarkoitettussa oikeuksien siirto- tai luovutussopimuksessa ole selvästi toisin mainittu, siirto- tai luovutussopimuksen, joka on tehty ennen 1 päivää marraskuuta 2013, katsotaan olevan voimassa koko sen ajan, jonka esittävän taiteilijan pidennetty suoja on voimassa.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.
